

FARKLI SOSYO-EKONOMİK DÜZEYLERDEKİ ANAOKULU ÇOCUKLARININ
OKUMAYA HAZIR OLMA DURUMU

Fatma Kılıçarslan

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

Kütüphanecilik Anabilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

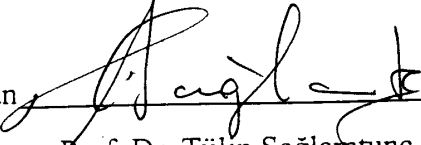
olarak hazırlanmıştır.

Ankara

Haziran, 1997

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

İşbu çalışma, Jürimiz tarafından Kütüphanecilik Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Tülin Sağlamtunç

Üye
Yrd. Doç. Dr. İnci Önal

Üye
Doç. Dr. S. Serap Kurbanoğlu (Danışman)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../1997

Prof. Dr. Hüsnü Arıcı
Enstitü Müdürü

ÖZET

Okul öncesi dönemde çocukların okumaya hazır olması için okuma öğreniminin gerektirdiği zihinsel ve bedensel olgunluk düzeyine ulaşmaları gerekmektedir. Bu olgunluk düzeyine ulaşmada çocuğun kitapla olan ilişkisi de önem kazanmaktadır. Bu dönemde çocuğa kitap okunması, çocuğun zihinsel gelişiminde ve okumaya hazır olmasında önemli bir faktördür. Fakat her çocuğun okula başladığı sırada okumaya hazırlık derecesi birbirinin aynı değildir. Çocukların bireysel farklılıklarının yanısıra ailelerinin sosyo-ekonomik yapısının da bu farklılaşmada büyük payı vardır.

Çocukların okumaya hazır olmasında ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin ve çocuğun kitapla olan ilişkisinin de etkili olduğunu kanıtlamak üzere iki farklı sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden iki anaokulunda yürüttüğümüz bu çalışmanın sonuçları sosyo-ekonomik düzeyin okumaya hazırlık üzerinde etkili olduğunu doğrulamıştır.

SUMMARY

In order for children to become ready to study in the pre-schooling period they have to reach the level of physical and mental maturity required by education. In reaching this level, the child's relation with books has an important role. Reading books to children in this period is a significant factor in the child's mental development and readiness for reading. However, children's readiness for reading varies: This variation is affected by the socio-economic structures of families as well as the children's individual differences.

The results of this study which was conducted in two kindergardens representing two different socio-economic levels to prove that socio-economic levels of families and the child's relation with books affect his/her readiness for reading confirmed the influences of socio-economic status on readiness for reading.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
ÖNSÖZ	xii

I. BÖLÜM

I.GİRİŞ	1
I.1. KONUNUN ÖNEMİ	1
I.2.ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ	3
I.3.ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	3
I.4.ÇALIŞMA ALANI VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ	4
I.5.DÜZEN	5
I.6.TERMİNOLOJİ	6
I.7.KAYNAKLAR.....	7

II. BÖLÜM

II.OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM DÖNEMLERİ.....	9
II.1.OKUL ÖNCESİ DÖNEM (0-6 YAŞ)	11
II.1.1. BEBEKLİK DÖNEMİ (0-2 YAŞ)	11
II.1.2. İLK ÇOCUKLUKTA GELİŞİM DÖNEMİ (2-5 YAŞ)	13
II.1.2.1 BEDENSEL GELİŞİM	13

II.1.2.2 BİLİŞSEL GELİŞİM	14
II.1.2.3 MOTOR GELİŞİM	14
II.1.2.4 DİL GELİŞİMİ	15
II.1.2.5 DUYGUSAL GELİŞİM	15
II.1.2.6 SOSYAL GELİŞİM	16
II.1.3. İLK ÇOCUKLUKTA GELİŞİM DÖNEMİ (6 YAŞ)	17
II.1.3.1 BEDENSEL GELİŞİM	17
II.1.3.2 BİLİŞSEL GELİŞİM	17
II.1.3.3 MOTOR GELİŞİM	18
II.1.3.4 DİL GELİŞİMİ	18
II.1.3.5 DUYGUSAL GELİŞİM	19
II.1.3.6 SOSYAL GELİŞİM	20

III. BÖLÜM

III. SOSYO-EKONOMİ KAVRAMINA GENEL BİR YAKLAŞIM.....	21
III.1.SOSYO-EKONOMİ KAVRAMININ TANIMI	21
III.2.SOSYO EKONOMİK ÖZELLİKLERİ (SOSYAL STATÜYÜ BELİRLEYEN FAKTÖRLER).....	24
III.2.1. EĞİTİM DÜZEYİ	24
III.2.2. MESLEK	25
III.2.3. GELİR DÜZEYİ	25
III.3.AİLENİN SOSYO- EKONOMİK DÜZEYİNİN ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE ETKİSİ	26
III.3.1.SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN BEDENSEL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	27
III.3.2.SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN BİLİŞSEL	

GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	28
III.3.3.SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN MOTOR GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	29
III.3.4.SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN DİL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	30
III.3.5.SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN DUYGUSAL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	31
III.3.6.SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN SOSYAL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	32

IV. BÖLÜM

IV. OKUMAYA HAZIR OLMA KAVRAMINA GENEL BİR YAKLAŞIM....	33
IV.1. OKUMAYA HAZIR OLMA	33
IV.1.1.FİZYOLOJİK FAKTÖRLER	36
IV.1.2. ZİHİNSEL FAKTÖRLER	38
IV.1.3. ÇEVRESEL FAKTÖRLER	39
IV.1.4. DUYGUSAL FAKTÖRLER	40
IV.2.OKUMAYA HAZIR OLMA DURUMUNU BELİRTEN KRİTERLER	40
IV.3. OKUMAYA HAZIR OLMA DURUMUNU DEĞERLENDİRMEDE KULLANILAN TESTLER	44
IV.3.1.GELİŞİM İNCELEME TESTİ	44
IV.3.2. KELİME SIRALAMA TESTİ	45
IV.3.3. GÖSTER VE ANLAT TESTİ	46
IV.3.4 OKUL HAZIRLIĞINDA GEREKLİ BECERİLER İÇİN DAVRANIŞ TESTİ	47
IV.3.5. METROPOLİTAN HAZIR OLMA TESTİ (METROPOLİTAN READİNESS TEST)	48
IV.3.5.1. ADAM ÇİZ TESTİ	49
IV.3.6. STAMBAK RİTM TESTİ	49

IV.3.7. HEAD KENDİ BEDENİNDE SAĞ-SOL TAYİNİ TESTİ	50
IV.4. ARAŞTIRMADA KULLANILAN TESTLERİN OLUŞTURULMASI	51

V. BÖLÜM

V. TEST VE ANKETLERİN UYGULANMASI VE BULGULAR	58
V.1. HER İKİ ANAOKULUNDA UYGULANAN TEST VE ANKET SONUÇLARI	61
V.1.1.MUSTAFA KEMAL İLKÖĞRETİM ANAOKULU	61
V.1.1.1.MUSTAFA KEMAL İLKÖĞRETİM ANAOKULU ÇOCUKLARINA UYGULANAN TESTLER	63
V.1.1.1.1.TEST1:OKUMAYA HAZIR OLMA TESTİ.....	63
V.1.1.1.1.1. ÇOCUĞUN YAŞINI BİLMESİ	63
V.1.1.1.1.2.ÇOCUĞUN KİTABIN SAYFALARINI İLK AÇTIĞI ZAMAN GÖSTERDİĞİ TUTUM.....	63
V.1.1.1.1.3.ÇOCUĞUN KİTAP OKUNDUKTAN SONRA GÖSTERDİĞİ TUTUM	63
V.1.1.1.1.4.YENİ ŞEYLERE İLGİ DUYMA	64
V.1.1.1.1.5.KELİMELERİN ANLAMINI SORMA	64
V.1.1.1.1.6.HİKAYEDEKİ OLAYLAR HAKKINDA TAHMİNDE BULUNMA	65
V.1.1.1.1.7.HİKAYE HAKKINDA SORULAN SORULARA CEVAP VERME	65
V.1.1.1.1.8.KONU DIŞINA ÇIKMADAN OLAYLARI ARD ARDA ANLATMA.	66
V.1.1.1.1.9.ANNE-BABANIN ÇOCUĞA KİTAP OKUMASI	66
V.1.1.1.2.TEST 2: ZİHİNSEL GELİŞİM TESTİ.....	67
V.1.1.1.2.1.TEMEL RENKLERİ BİLME.....	67
V.1.1.1.2.2.GEOMETRİK ŞEKİLLERİ BİLME	67
V.1.1.1.2.3.NİCELİK TERİMLERİNİ BİLME.....	67
V.1.1.1.2.4. YER İLİŞKİLERİNİ BİLME	68
V.1.1.1.2.5.KARŞITLARI BİLME	68
V.1.1.1.2.6.SAĞ-SOL TAYİNİ	68

V.1.1.1.3.TEST 3: EKSİK OLANI BULMA TESTİ.....	68
V.1.1.1.4.TEST 4: FARKLI OLANI BULMA TESTİ.....	69
V.1.1.2.MUSTAFA KEMAL İLKÖĞRETİM ANAOKULU ÇOCUKLARININ AİLELERİNE UYGULANAN ANKET	69
V.1.1.2.1.AİLEDEKİ KİŞİ SAYISI	69
V.1.1.2.2.ANNE BABANIN EĞİTİM DÜZEYİ	69
V.1.1.2.3.ANNE BABANIN MESLEĞİ	70
V.1.1.2.4.AİLENİN AYLIK GELİRİ	70
V.1.1.2.5.AİLENİN KENDİNE AİT EVİ	71
V.1.1.2.6.AİLELERİN KÜLTÜREL ETKİNLİKLERE KATILMASI.....	71
V.1.1.2.7.AİLELERİN KİTAP OKUMA SIKLIKLARI	71
V.1.1.2.8.AİLENİN EVİNDE KİTAPLIK OLMA DURUMU	72
V.1.1.2.9.ÇOCUKLARA AİT KİTAP SAYISI	72
V.1.1.2.10.ÇOCUKLARA BİR AY İÇERİSİNDE ALINAN KİTAP SAYISI ...	72
V.1.1.2.11.ÇOCUĞA EN SON ALINAN KİTABIN ADI	73
V.1.1.2.12.AİLENİN ÇOCUĞUNA KİTAP OKUMA DURUMU	73
V.1.1.2.13.ÇOCUĞA EN SON OKUNAN KİTABIN ADI	73
V.2.1.AYKAN ANAOKULU	74
V.2.1.1.AYKAN ANAOKULU ÇOCUKLARINA UYGULANAN TESTLER...	75
V.2.1.1.1.TEST 1: OKUMAYA HAZIR OLMA TESTİ.....	75
V.2.1.1.1.1. ÇOCUĞUN YAŞINI BİLMESİ	75
V.2.1.1.1.2.ÇOCUĞUN KİTABIN SAYFALARINI İLK AÇTIĞI ZAMAN GÖSTERDİĞİ TUTUM	75
V.2.1.1.1.3.ÇOCUĞUN KİTAP OKUNDUKTAN SONRA GÖSTERDİĞİ TUTUM	75
V.2.1.1.1.4.YENİ ŞEYLERE İLGİ DUYMA	76
V.2.1.1.1.5.KELİMELERİN ANLAMINI SORMA	76
V.2.1.1.1.6.HİKAYEDEKİ OLAYLAR HAKKINDA TAHMİNDE BULUNMA...	76
V.2.1.1.1.7.HİKAYE HAKKINDA SORULAN SORULARA CEVAP VERME.	77
V.2.1.1.1.8.KONU DIŞINA ÇIKMADAN OLAYLARI ARD ARDA ANLATMA.	78

V.2.1.1.1.9.ANNE-BABANIN ÇOCUĞA KİTAP OKUMASI.....	78
V.2.1.1.2.TEST 2: ZİHİNSEL GELİŞİM TESTİ.....	78
V.2.1.1.2.1.TEMEL RENKLERİ BİLME.....	78
V.2.1.1.2.2.GEOMETRİK ŞEKİLLERİ BİLME	79
V.2.1.1.2.3.NİCELİK TERİMLERİNİ BİLME.....	79
V.2.1.1.2.4. YER İLİŞKİLERİNİ BİLME.....	79
V.2.1.1.2.5.KARŞITLARI BİLME.....	79
V.2.1.1.2.6.SAĞ-SOL TAYİNİ	80
V.2.1.1.3.TEST 3: EKSİK OLANI BULMA TESTİ.....	80
V.2.1.1.4.TEST 4: FARKLI OLANI BULMA TESTİ.....	80
V.2.1.2.AYKAN ANAOKULU ÇOCUKLARININ AİLELERİNE UYGULANAN ANKET	80
V.2.1.2.1.AİLEDEKİ KİŞİ SAYISI	80
V.2.1.2.2.ANNE BABANIN EĞİTİM DÜZEYİ	81
V.2.1.2.3.ANNE BABANIN MESLEĞİ	81
V.2.1.2.4.AİLENİN AYLIK GELİRİ	81
V.2.1.2.5.AİLENİN KENDİNE AİT EVİ	82
V.2.1.2.6.AİLELERİN KÜLTÜREL ETKİNLİKLERE KATILMASI	82
V.2.1.2.7.AİLELERİN KİTAP OKUMA SIKLIKLARI	82
V.2.1.2.8.AİLENİN EVİNDE KİTAPLIK OLMA DURUMU	83
V.2.1.2.9.ÇOCUKLARA AİT KİTAP SAYISI	83
V.2.1.2.10.ÇOCUKLARA BİR AY İÇERİSİNDE ALINAN KİTAP SAYISI ...	83
V.2.1.2.11.ÇOCUĞA EN SON ALINAN KİTABIN ADI	84
V.2.1.2.12. AİLENİN ÇOCUĞUNA KİTAP OKUMA DURUMU	84
V.2.1.2.13. ÇOCUĞA EN SON OKUNAN KİTABIN ADI	84

VI. BÖLÜM

VI. TEST VE ANKET SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ	85
--	----

VII. BÖLÜM

VII. SONUÇ VE ÖNERİLER	106
VII.1. SONUÇ	106
VII.2.ÖNERİLER	113
KAYNAKÇA	117

EKLER:

EK-1: OKUMAYA BAŞLAMAK İÇİN GEREKLİ İKTİDARLAR LİSTESİ

EK-2 : ÇOCUKLARA OKUNAN KİTAP

EK-3 :TEST 1: OKUMAYA HAZIR OLMA TESTİ

EK-4 :TEST 2: ZİHİNSEL GELİŞİM TESTİ

EK-5 :TEST 3: EKSİK OLANI BULMA TESTİ

EK-6 :TEST 4: FARKLI OLANI BULMA TESTİ

EK-7 :ANNE-BABALARA UYGULANAN ANKET

TABLOLAR

Tablo	Sayfa
1	Çocukların Yaşlarını Doğru Olarak Bilmeleri 86
2	Çocukların Kitabı ilk Eline Aldıkları Zamanki Tutumları 87
3	Çocukların Kendilerine Okunan Kitabı Mırıldanarak Okuyormuş Gibi Yapmaları 88
4	Çocukların 'Yaya Geçidi' Kelimesini Bilmeleri 89
5	Çocukların Trafik İşiklerini Bilmeleri 89
6	Çocukların Okul İşaretini Bilmeleri 90
7	Çocukların Konu Dışına Çıkmadan Olayları Anlatabilmeleri..... 93
8	Anne-Babaların Çocuklarına Kitap Okumaları 94
9	Çocukların Renkleri Bilmeleri 94
10	Çocukların Geometrik Şekilleri Bilmeleri 95
11	Çocukların Nicelik Terimlerini Bilmeleri 96
12	Çocukların Yer İlişkilerini Bilmeleri 96
13	Çocukların Sağını Solunu Bilmeleri 98
14	Çocukların Eksik Verilen Resimleri Tamamlamaları 99
15	Ailelerin Gelir Dağılımları 100
16	Annelerin Eğitim Düzeyleri 101
17	Babaların Eğitim Düzeyleri 101
18	Annelerin Kitap Okuma Sıklıkları 103
19	Babaların Kitap Okuma Sıklıkları 103
20	Çocuklara Bir Ay İçinde Alınan Kitap Sayısı 104

KISALTMALAR

- A.L.A. : American Library Association
- A.K. : Aykan Anaokulu
- D.İ.E. : Devlet İstatistik Enstitüsü
- M.E.B. : Milli Eğitim Bakanlığı
- M.K. : Mustafa Kemal İlköğretim Anaokulu

ÖNSÖZ

Bugün ülkemizde okumaya hazır olma kavramı toplumsal yaşamda çok fazla kişi tarafından bilinmeyen ve çok fazla anlaşılmayan bir terimdir. Çocukların, okumaya başlaması için gerekli bilgi ve becerileri kapsayan bir kavramdır. Okul öncesi dönemde çocuğa verilen eğitim çocuğun bütün hayatı boyunca etkili olmaktadır. Ancak eğitim hayatının başarıyla devam etmesinde çocuğun okumaya hazır olmasının önemli bir rolü olduğu yeterince anlaşılabilmiş değildir. Okul öncesi dönemde çocuğun okumaya hazır olmasını sağlayabilecek çalışmalarla önemli gelişmeler sağlanabilir.

Çocukların farklı sosyo-ekonomik koşullarda yetişmesi onların okumaya hazır olma durumlarında farklılıklar ortaya çıkartmaktadır. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklar gerek ailelerinin sosyo-ekonomik yapısı, gerekse çevresel koşullar yüzünden okula başladığı zaman, üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarıyla eşit derecede başarı gösterememektedir.

Çocukların sosyo-ekonomik düzeyine bakılmaksızın eşit şartlarda okumaya hazır olması sağlanabilmelidir. Fakat bu gelişmelerin olabilmesi için ilk önce eğitimde fırsat eşitliğinin yaratılması gerekmektedir.

Araştırmamızda, üst sosyo-ekonomik düzeydeki Aykan Anaokulu ile, alt sosyo-ekonomik düzeydeki Mustafa Kemal İlköğretim Anaokulundaki çocukların okumaya hazır olmasındaki farklılıklar öncelikle gözlem ve görüşme yoluyla elde ettiğimiz veriler ışığında değerlendirilmiş, daha sonra çocuklara uygulanan testler ve ailelere uygulanan anket bulguları ile farklı sosyo-ekonomik düzeyin 6 yaş çocuklarının okumaya hazır olmasındaki etkisi saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmam boyunca sabırlı katkılarını gördüğüm hocam ve tez danışmanım Doç. Dr.S.Serap Kurbanoglu'na, araştırmanın başında tez danışmanlığımı üstlenen Prof. Dr. Nilüfer Tuncer'e yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Çocuklara okunulacak kitabın seçimi sırasında evindeki kitaplığını hiç tereddüt etmeden bana açan ve kitabın seçiminde yardımcı olan Serpil Ural'a, tezin yazımı sırasında büyük, emek harcayan Gökhan Kabukcu'ya, testlerin ve anketlerin değerlendirilmesinde benden yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Aydın Erar'a ve Faik Keskin'e, araştırmamın başından beri her türlü konuda desteğini gördüğüm Bilkent Üniversitesi Kütüphane Müdür Yardımcısı Deniz Sezgen'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ellerinden geldiğince yardımcı olan Aykan Ananaokulu ve Mustafa Kemal İlköğretim Anaokulu personeline ve bana çok güzel anlar yaşatan anaokulu çocuklarına ve ailelerine teşekkür ederim.

Bütün eğitim hayatım boyunca olduğu gibi, araştırmam sırasında da bana destek olan, sevgisini ve emeğini hiç bir zaman esirgemeyen aileme ve sevdiğim insanlara sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.KONUNUN ÖNEMİ

İnsan hayatının ortalama 60-65 yıl olduğu düşünülürken, ilk altı yılın insanın tüm yaşamı ile karşılaştırıldığında kısa bir süre olduğu söylenebilir. Fakat yapılan araştırmalar insan hayatında ilk altı yılın çok önemli olduğunu ve daha sonraki dönemlerin temelini oluşturduğunu göstermektedir. Kişiliğin oluşumunda temel alışkanlıkların kazanılmasında ilk altı yıl çok önemlidir. Çocuğun ruhsal gelişim dönemi doğumundan itibaren başlamaktadır. Gelişim dönemleri; süt çocukluğu, özerklik dönemi, oyun dönemi ve ilköğretim dönemi olarak tanımlanabilir. Bizim için önemli olan oyun dönemidir. Okul öncesi dönem adı da verilen 3-6 yaş arası çocukluğun en renkli dönemlerinden birisidir (Yörükoğlu 1986:41).

Okul öncesi dönem çocuğun insanlarla ilk ilişkilerini kurduğu dönemdir. Bu dönemde çocuk önce anne-babası ile iletişim kurmaya başlar. Zamanla aile ve arkadaş çevresiyle sınırlı olan dünyası genişler, radyo, televizyon, sinema, gazete ve kitap gibi kitle iletişim araçlarıyla iletişim kurar (Koç 1983:5).

Okul öncesi dönem, çocukların okumaya hazırlanmasında önemli bir dönemdir. Anne-baba tarafından okumaya hazırlanan, yönlendirilen çocuk ileride çok okuyan bir okuyucu olabilir. Aile ve anaokulları bu dönemde çocukların okumaya hazır olmasında en etkili kurumdur.

Ülkemizde her yıl Eylül ayının üçüncü haftasında 6 yaşını dolduran çocuklar ilköğretime başlanırlar. İlköğretim devlet okullarında zorunlu ve

parasızdır. Bunun yanında ülkemizde paralı olan özel okullar da bulunmaktadır. 6 yaşını dolduran çocuklar ailelerinin ekonomik düzeylerine göre ya devlet okullarına yada özel okullara kayıt olmaktadır.

İlkokul birinci sınıfa başlayan çocukların, eğitim yılı sonunda aynı ölçüde başarılı olmadıkları bilinen ve gözlemlenebilen bir gerçektir. Çünkü her biri farklı ev ortamlarından, farklı çevrelerden gelen çocuklar okula başladıkları zaman okuma ve yazmaya hazırlıklı olma açısından farklı seviyeler gösterirler.

Bu dönemde çocukların okumaya hazır olması; okumanın öğrenilmesi için, gerekli ruhsal düzeye erişmiş olma durumudur. Ayrıca belli bir düzeydeki okuma eğiliminden yararlanabilmek için gereken beden, zihin ve duyu olgunluğuna erişmiş olma durumudur (Oğuzkan 1974:124).

Aileler, bu dönemde çocuğun okumaya hazırlanmasında önemli bir rolü oynamaktadır. Anne-baba çocuk beraberliğini en yakın düzeyde gerçekleştirmek bakımından kitap günümüz çocuklarının yaşamında ailenin sosyo-kültürel düzeyi ile orantılı olarak artan bir önem kazanmaktadır. Bu dönemde çocukların okumaya hazırlanmasında ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin önemli olduğu bilinmektedir (Yavuzer 1992:140)

Hurlock'a (1955:40) göre çocuğun okuyacağı kitabın türü ve sayısı, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlere bağlıdır. Orta ve daha üstün sosyo-ekonomik çevreden gelen çocuklar anne-baba tarafından okumaya yönlendirilmektedir. Buna karşılık sosyo-ekonomik düzeyi düşük kesimlerden gelen çocuklara yol gösterilmemekte ve okumaya yönlendirilmemektedir. Buradan hareket ederek farklı sosyo-ekonomik çevrelerde bulunan anaokulu çocuklarının okumaya ne derece hazır olduklarını belirlemek, gerekmektedir.

Araştırmanın problemi; "Okumaya hazır olmak konusunda 6 yaş çocukları niçin farklı düzeylerde ?" biçiminde ifade edilebilir.

I. 2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ

Araştırmanın amacı; genelde farklı çevrelerde yetişen çocuklar arasında oluşan farklılıkları ortaya çıkarmaktır. Ayrıca sosyo-ekonomik düzeyin 6 yaş çocuklarının okumaya hazırlanmasında ne derece önem taşıdığını saptamak ve sosyo-ekonomik acıdan elverişsiz ortamlarda yetişen çocuklar için alınabilecek önlemleri belirlemektir. Özelde, farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip Çankaya'daki Aykan Anaokulu ile Balgat'daki Mustafa Kemal İlköğretim Anaokulu çocuklarının okumaya hazırlık açısından farklılıklar gösterip göstermediklerini saptamaktır.

Araştırmanın hipotezi: "Sosyo-ekonomik düzeyi farklı olan ailelerin 6 yaş grubu çocukları arasında okumaya hazır olma açısından bir farklılık vardır" şeklinde oluşturulmuştur.

I. 3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma "Betimleme yöntemi" kullanılmıştır.

Betimleme yada survey araştırmaları olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye açıklamaya çalışır. Betimleme, olayları obje ve problemleri anlama ve anlatmada ilk aşamayı betimlemesiyle başlar. Bu sayede onları iyi anlayabilme, gruplayabilme olanağı sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanmış olur. (Kaptan 1991: 59).

1.4. ÇALIŞMA ALANI VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmada okumaya hazır olma durumu çocuğun, zihinsel gelişmesi, sosyo-ekonomik şartları ve kültürel olanakları açısından ele alınıp incelenmiştir. Ancak araştırmada uzun zaman gerektiren ve belirli ölçme teknikleriyle anlaşılabilen duygusal gelişim yönüne değinilmemiştir.

Bu çalışmada ayrıca okul öncesi dönemi kapsayan 3-6 yaş arasının uzun bir yaş dönemi olması ve araştırılmasının uzun zaman alacağını düşünülmesinden dolayı 6 yaş çocuklarının incelenmesi daha uygun bulunmuştur. Üstelik 6 yaş, çocuğun okumaya hazır olmadaki en önemli yaştır. Çocuk bu yaşta okumaya hazır olmanın bütün kriterlerini yerine getirebilecek düzeye erişmiş durumdadır.

Araştırmanın amacına yönelik olarak farklı sosyo-ekonomik olanaklara sahip ailelerin çocukları inceleme kapsamına alınmıştır. Araştırmanın başlangıcında inceleme yapılacak denekleri seçmek için sosyo-ekonomik açıdan birbirinden farklı bölgelerde bulunan iki anaokulu belirlenmiştir ve söz konusu iki anaokulunun çocukları üzerinde inceleme yapılmıştır. Anaokulu çocuklarını seçmemizin nedeni ise; bu dönem çocuklarının bir arada buldukları bir ortam olmasından ve belirli bir okuma programı çerçevesinde okumaya hazırlanmalarından kaynaklanmaktadır.

Araştırma bulgularının toplanmasında veri toplama tekniklerinden görüşme, gözlem ve anket teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca çocuklara okumaya hazır olma testleri uygulanmıştır.

Araştırmanın yapılacağı farklı sosyo-ekonomik bölgeleri belirlemek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı görevlileriyle ve anaokulu yöneticileriyle görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca bölgelerin farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip olduğunun doğruluğunu pekiştirmek amacıyla anaokulu çocuklarının okumaya hazır olma durumuna sosyo-ekonomik faktörün etkisini görebilmek için araştırmaya konu olan 6 yaş çocuklarını alt ve üst sosyo-ekonomik ortamın çocukları arasından tespit ettik. Araştırmanın yapılacağı farklı sosyo-ekonomik bölgeleri belirlemek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığının görevlileriyle görüşmeler yapılmıştır ve Ankara'daki özel ve resmi anaokulları belirlenmiştir. Biri alt sosyo-ekonomik düzeyde, diğeri üst sosyo-ekonomik düzeyde iki anaokulu seçilmiştir. Bu anaokullarının yöneticileriyle görüşmeler yapılmış ve araştırmanın yürütülmesi için gerekli izinler alınmıştır. Anaokullarındaki uygulamalar esnasında katılarak gözlem yoluyla ve testler yoluyla çocuklarla ilgili veriler toplanmıştır. Ayrıca ailelerin sosyo-ekonomik özelliklerini doğrulamak ailelere anket uygulanmış ve görüşme yapılmıştır.

Çocuklara uygulanan test ve ailelere uygulanan anket çalışmaları 1 Mayıs 1996 ile 15 Haziran 1996 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Uygulamaların yapıldığı anaokullarından Aykan Anaokulundaki 6 yaş çocuklarının sayısı 90, Mustafa Kemal İlköğretim Anaokulundaki çocukların sayısı ise 50'dir. Her iki anaokulundan 30'ar denek seçilmiştir. Örnekleme evreni temsil etmektedir.

I.5. DÜZEN

Araştırma raporu 7 bölümden oluşmaktadır.

I. Bölüm giriş bölümüdür. Bu bölümde konunun önemi, araştırmanın amacı ve hipotezi, araştırma yöntemi, çalışma alanı ve veri toplama teknikleri, araştırmanın düzeni ve kaynaklar hakkında bilgi verilmektedir.

II. Bölüm’de konuya kuramsal bir açıklık getirmesi amacıyla çocuğun gelişim dönemleri bebeklik dönemi ve ilk çocuklukta gelişim dönemleri olarak ele alınıp incelenmiştir.

III. Bölüm’de sosyo-ekonomi kavramı temel olarak ele alınmış ve sosyal statüyü belirleyen faktörler incelenmiştir. Sosyo-ekonomik düzeyin çocuğun gelişim dönemleri üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

IV. Bölüm’de “okumaya hazır olma terimi” temel kavramlar çerçevesinde ele alınıp incelenmiştir. Okumaya hazır olmayı etkileyen faktörler ve okumaya hazır olma durumunu belirten kriterler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca okumaya hazır olmada kullanılan testler incelenmiştir.

V. Bölüm’de AK ve MK anaokulu çocuklarına uygulanan testler ve ailelere uygulanan anketler ile gözlem, görüşme teknikleriyle elde edilen bulgular sergilenmiştir.

VI. Bölüm’de elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır.

VII. Bölüm, sonuç ve önerilere ayrılmıştır

I.6. TERMİNOLOJİ

Bilişsel gelişim: Dünyayı öğrenme ve anlamaya yönelik zihinsel faaliyetleri içermektedir. Biliş sözcüğü; algılama, bellek, muhakeme, düşünme ve kavrama süreçlerini kapsamaktadır.

Motor gelişim: Çocuğun hareketle ilgili gelişimini tamamladığı süreçtir.

Sosyo-ekonomi:İnsanların toplumun üyeleri olarak sosyal ve ekonomik ihtiyaçları ve problemleriyle ilgili olan.

Okumaya hazır olma: Çocuğun okumayı öğrenebilmesi için gerekli, olan tüm özelliklerin toplamı.

I.7. KAYNAKLAR

Araştırmamızla ilgili bilgileri elde edebilmek amacıyla yayın taraması yapılmıştır.

Yayın taraması yapılan kaynaklar şunlardır.

Social Sciences Citation Index (Print Edition) (1966-1992)

Social Sciences Citation Index (Compact Disc Edition) (1981-1992)

Social Sciences Citation Index with Abstracts(Compact Disc Edition)(1992-1997)

Psychological Abstracts (1983-1996)

PAIS International (Compact Disc Edition) (1972-1996)

Dissertation Abstracts (Compact Disc Edition) (1983-1996)

Library and Information Science Abstracts (Compact Disc Edition) (1969-1992)

Library and Information Science Abstracts (Print Edition) (1993-1995)

Educational Research Information Centre (Compact Disc Edition) (1966-1996)

Türkiye Bibliyografyası (1935-1993)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-1993)

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1986)

Türk Kütüphaneciliği (1987-1996)

Araştırma raporunun yazımında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri: Yazım ve Basım Yönergesi (1996) uygulanmıştır. Ayrıca Turabian'ın A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations (1996) adlı eserinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM II

OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞUN GELİŞİM DÖNEMLERİ

'Çocuk, anne karnında ya da bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insandır.' (Püsküllüoğlu 1995: 391). Çocukluk çağı bireyin doğum öncesi döneminden başlayıp ergenlik evresine kadar süregelen zaman dilimini içermektedir (Yavuzer 1992: 16). Çocuk denince büyüme ve gelişme olguları akla gelmektedir. Çocuğun gelişim dönemleri, "büyüme" ve "gelişme" kavramlarını içermektedir. Yapısal artışı dile getiren "büyüme" bedende gerçekleşen fiziksel değişiklikleri içermektedir.

Büyüme sürecinde çocuğun beyin ve iç organlarının yapısında ve büyüklüğünde de değişimler olmaktadır. Beynin gelişimi sonucu; çocukta öğrenme, anımsama ve muhakeme etme gücü oluşmakta ve çocuk zihinsel olarak da gelişmektedir (Yavuzer 1982: 11).

"Büyüme" kavramı çocuğun gelişimindeki nicel belirtileri içerirken, "gelişme" kavramı nitel belirtileri içermektedir. "Gelişme" düzenli, uyumlu ve sürekli bir ilerlemeyi dile getirmektedir (Yavuzer 1982: 11).

Gelişim kavramında sürekli bir değişiklik gözlenmekte, yeni yetenekler ve davranış özellikleri ortaya çıkmaktadır. Gelişimi sadece sayısal ölçülerle açıklamak mümkün değildir. Gelişim belirli evrelerden oluşmaktadır ve her evre kendinden sonra gelen evreyi etkilemektedir.

Çocuğun gelişim dönemlerini incelemek birçok yönden yararlıdır. Çocukluğun çeşitli dönemlerinde ortaya çıkan yetenek, hareket, davranış, fiziksel

gelişmeler vb. özellikler gelişim dönemlerine göre tanımlanmaktadır. Çocuğun gelişiminin bu dönemlere uygun olup olmadığı belirlenmelidir.

Gelişim dönemlerinin incelenmesi, ruh sağlığı bakımından da önemlidir. Gelişim dönemlerinin ruhsal özelliklerini bilmek, ruhsal gelişimin düzenli olup olmadığını anlamak açısından önemlidir. Çocukluk döneminde ruhsal gelişimi tam olmayan birey, erişkin dönemde ruhsal uyumsuzlukların etkilerini taşımaktadır (Yörükoğlu 1986 : 16).

Çocuğun gelişim dönemleri birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Örneğin; Yörükoğlu (1986) çocuğun gelişim dönemlerini beş ana grupta toplar:

Süt çocukluğu (0-12 ay)

Özerklik dönemi (12-36 ay)

Oyun dönemi (3-6 yaşlar)

İlkokul dönemi (6-11 yaşlar)

Gençlik çağı (11-18 yaşlar)

Yavuzer (1982: 7-9) ise gelişim dönemlerini dört grupta toplamaktadır:

Bebeklik dönemi (0-2 yaş)

İlk çocuklukta gelişim dönemi (2-6 yaş)

Son çocuklukta gelişim dönemi (kızlarda 6-11 Yaş, erkeklerde 6-13 yaş)

Ergenlik dönemi (kızlarda 11-20 yaş, erkeklerde 13-20 yaş)

'Bebeklik dönemi' ve 'ilk çocuklukta gelişim dönemleri' 'okul öncesi dönem' olarak da ifade edilmektedir. Bu çalışmada "bebeklik dönemi" ve 'ilk çocuklukta gelişim' dönemleri ele alınacaktır. Yapılan araştırma 6 yaş çocukları üzerinde yürütüldüğünden 'İlk çocuklukta gelişim dönemi' 2-5 yaş arası ve 6 yaş gelişimi olarak iki farklı bölümde incelenecektir.

II.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM (0-6 YAŞ)

"Okul öncesi dönem" olarak ifade edilen dönem, insan yaşamının 0-6 yaş arasını kapsamaktadır. Okul öncesi dönemin, 0- 2 yaş arası "bebeklik dönemi", 2-6 yaş arasındaki dönem de daha çok "oyun çağı" ya da "ilk çocuklukta gelişim dönemi" olarak adlandırılmaktadır.

Bu dönemde çocuğun davranışlarının biçimlendirilmesinden en çok rol oynayan kişilerin anne-baba olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Bu yaşam döneminin önemini vurgulayan araştırmacılar, yaşam boyunca ortaya çıkan davranış bozukluklarının temelinde çoğunlukla çocuklukta edinilen yanlış izlenimlerin yattığı konusunda görüş birliğine varmıştır (Oktay 1984: 127).

II.1.1. BEBEKLİK DÖNEMİ (0-2 YAŞ)

0-2 yaş dönemi, çocuğun eğitimi açısından oldukça önemlidir. Çünkü bu dönemde çocuğun gelişimine yönelik temeller atılmaktadır. Eğer bu dönemde çocuğun gelişiminde bir aksaklık varsa ve önlem alınmazsa, çocuk bu aksaklıkların izlerini hayatı boyunca taşıyacaktır.

Bu dönemde çocuğun gereksinimleri çok basit olmasına rağmen bunların karşılanmaması veya zamanında tepki verilmemesi durumunda olumsuz sonuçlar

doğabilmektedir. Çocukta beden sağlığının temellerinin yanısıra ruh sağlığının temelleri de ilk iki yıl içinde atılmaktadır.

Bebek bencil ve doyumsuzdur. Fakat gereksinimleri düzenli şekilde karşılanırsa beklemeyi öğrenmektedir ve güven duygusu gelişmektedir. Çocukluk yıllarında anne-babanın sevgisi, koruması ve desteğiyle pekişecek olan güven duygusuna "temel güven" adı verilmektedir (Yörükoğlu 1986: 19).

Çocuk doğuştan toplumsal bir yaratıktır. Fiziksel, psikolojik, duygusal ve düşünsel yönden yetişkine bağımlıdır. Bu bağımlılık, ilk olarak anne ile çocuğunu kaçınılmaz olarak, yakın ilişkiye itmektir. Bu dönem, karşılıklı bağımlılık ve sevgi ilişkisi içinde geçmektedir. Sevginin, ilişkinin kesintiye uğraması onulmaz derin yaralar açmaktadır (Gitmez 1989: 68).

Bebekler deneyim kazandıkça çevrelerini keşfetmeye başlamaktadırlar. Daha sonra olayların neden ve sonuçlarını araştırmaya başlamakta ve kendilerine engel olunursa bunu ortadan kaldırmak için büyük çaba göstermektedirler. Daha sonra deneme/yanılma yöntemini uyguladıkları görülmektedir.

Bebekler bu dönemde dili anlamlı bir şekilde kullanamazlar; fakat sürekli ve değişik sesler çıkarırlar. Zamanla sesleri taklit ederek ilk anlamlı sözcükleri söylemeye başlarlar. Daha sonra çocuğun kelime bilgisi artmakta ve kısa cümleler kurmaktadır (Yavuzer 1992: 72).

Çeşitli yaşlardaki çocuklarda sözcük dağarcığı konusunda yaptığı bir araştırmada Smith (1941: 311-345) ortalama olarak, 12 aylık çocuklarda 3 kelimelik bir sözcük dağarcığının , 15 aylık çocuklarda 19 kelimelik , 18 aylık çocuklarda 22 kelimelik bir sözcük dağarcığının bulunduğunu ortaya koymuştur.

Çocuk, konuşmayı öğrendikten sonra çevresindekilere sürekli soru sormaktadır. Merakını çeken konular dışında, bir çok dürtü ve neden de onun soru sormasına yol açmaktadır. Çocuk, toplumsal ilişki kurma, dikkat çekme, güven kazanma, teselli ya da yardım amaçlarıyla da soru sormaktadır. Çocukların soruları, dil yeteneklerine ve ilgilerine bağlı olarak değişmektedir (Jersild 1972: 64-65).

Bebekler toplumsal birer varlıktırlar. Özellikle yürüdükten ve konuştuğundan sonra bağımsız hareket etmeye, toplumsallaşmaya başlamaktadırlar. Bebeğin toplumsal bir varlık olduğunu göstermesi yönünden özellikle "taklit" önemli bir faktördür. Bebeğin kendi organlarını kavraması, yetişkine benzediğini anlaması açısından "taklit" önem kazanmaktadır. Örneğin, bu dönemde çocuk yetişkin tarafından yapılan kitap açıp, sayfayı çevirmek davranışını taklit etme çabası içine girmektedir (Davaslıgil 1990: 24).

Bu dönemde çocuk, kitaba karşı da ilgi duymaya başlamaktadır. Kitabın sayfalarını çevirip, karıştırmaktadır. Eline verilen kalemle çizmek istemektedir (Davaslıgil 1990: 31). Böyle durumlarda tepki gösterilmemeli, çocuğun yeni şeyler öğrenmesini sağlamak ve kitaba karşı olan ilgisini canlı tutmak için kitabı karıştırmasına izin verilmelidir.

II.1.2. İLK ÇOCUKLUKTA GELİŞİM DÖNEMİ (2-5 YAŞ)

II.1.2.1. BEDENSEL GELİŞİM

Bu evrede ilk yıllarda görülen hızlı boy artışı giderek yavaşlamaya başlamaktadır. Kilo artışı da ilk iki yıla göre daha az olmaktadır. Süt dişleri 4 yaşına doğru tamamlanmaktadır (Yavuzer 1992 : 87).

II.1.2.2. BİLİŞSEL GELİŞİM

Çocuk bu evrede, dile ve sembolik düşünce yeteneğine sahiptir. Yetişkinlerle ve yaşlılarıyla serbestçe etkileşimde bulunabilir. Fakat bu etkileşim ben merkezidir ve başka bir kişinin açısından dış dünyayı göremez. Maddeleri tek ve belirgin özellikleriyle sınıflandırabilir, bir yönleri ile birbirine benzeyen maddelerin başka yönlerde değişik olabileceklerini göremez (Çileli 1986: 88 ; Kazancı 1989: 91).

Bu dönemde çocuk, nesnelere başka şeylerin simgesi gibi kullanmaktadır. Örneğin bir değneğe binip at diye dolaşabilmektedir. Ayrıca çocuğun sayı, zaman ve büyüklük kavramlarının ilkel olduğu görülmektedir.

Bu evrede özellikle dilin gelişimiyle birlikte düşüncede yaygınlık ve hız görülmektedir. Bu yetenek, çocuğun dili kullanmasını, yorum yapabilmesini, resim çizebilmesini, daha sonra okuyabilmesini ve yazabilmesini olanaklı kılmaktadır (Çileli 1986: 90).

II.1.2.3. MOTOR GELİŞİMİ

2-6 yaşlar arası, yoğun bir motor gelişimi evresidir. 3-4 yaş arasında çocuk, parmak ucunda yürümeyi ve geri yürümeyi başarmaktadır. Merdiven tırmanma, koşma becerisi gelişmiştir.

4-5 yaş arasında çocuk tırmanma, sıçrama, atlama, hızlı pedal çevirme ve takla atma gibi bedensel etkinlikleri yapabilmektedir (Kazancı 1989: 92).

II.1.2.4. DİL GELİŞİMİ

Çocuk zamanla ihtiyacı olan sözcükleri kullanmasını öğrenir. Çocuğun sözcük dağarcığı doğrudan ya da başkalarına sorarak öğrendiği sözcüklerden oluşmaktadır.

Çocuk tarafından ilk kullanılan sözcükler isimlerdir, daha sonra fiiller öğrenilmektedir. Sıfat ve zarflar çocuğun sözcük dağarcığına 1,5 yaşından sonra girmektedir (Yavuzer 1992: 94).

Sözcük dağarcığının genişliği , çocuğun sosyal ve duygusal gelişmesi için önemli bir faktördür. Çocuk söylemek istediği sözcüğü söyleyemediği zaman hayal kırıklığına uğramaktadır.

Çocuğun sağlık durumu örneğin şiddetli bir hastalık geçirmesi, konuşmasının gecikmesine neden olmaktadır. Olgunlaşma ve erginleşme ile ilgili öğeler, çocuğun dil gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Jersild 1972: 61).

Çeşitli araştırmalar, sosyo-ekonomik durumu iyi olan ailelerden gelen çocukların, fakir ailelerden gelen çocuklara oranla cümle uzunluğu, soru sayısı ve kelime hazinesi bakımından üstün olduklarını göstermektedir (Jersild 1972: 61).

II.1.2.5. DUYGUSAL GELİŞİM

Çocuk bu dönemde bazı tipik heyecan biçimleri yaşamaktadır. Bunlar korku, kıskançlık, öfke ve endişedir (Yavuzer 1992: 99).

2-5 yaşları arasında çocukların korkularında farklılaşma ve artma görülmektedir. Bu dönemde en sık rastlanan korkular arasında hırsız, hayali yaratıklar, köpek, karanlık, şimşek, ani ses ve yalnız kalma korkusu sayılabilir (Yavuzer 1992: 100).

Anne ve babanın çocuğa sert davranması, çocukta korku, öfke ve endişe gibi heyecanların görülmesine neden olmaktadır. Çocuğa yalancı diye hitap etmek, diğer çocuklarla kıyaslamak ve dayakla cezalandırmakda çocukta, gerginlik hallerine neden olmaktadır. Çocuğun sağlıklı bir duygusal gelişim gösterebilmesi için dengeli bir duygusal etkileşim ortamına gereksinimi bulunmaktadır (Yavuzer 1992: 107).

II.1.2.6. SOSYAL GELİŞİM

Çocuk bu dönemde, çevreyi tanımak, anlamak, öğrenmek çabası içine girmektedir. Bütün davranışları ilgi çekme ve kendini sevdirmeye yönünde olmaktadır. Çocukta özdeşleme ve toplumsallaşma süreci bu aşamada başlamaktadır (Köknel 1981: 124-125).

Çocukların bu evrede, yetişkinlerden çok kendi yaşlılarıyla birlikte olma istekleri, geçen yıllara göre artmaktadır. Çocuğun çok sayıda kişiyle iletişim kurması onun sosyal gelişimini arttırmaktadır.

Çocukların oyunları sırasında ortaya çıkan çatışmalar, onlar için sosyal bir deneyim yerine geçmektedir. Çocuğun arkadaşlarının isteklerine uymayı öğrenmeye başlaması ve bunun için de kendi isteklerinden fedakarlıkta bulunabilmesi, sosyal gelişimi yönünden son derece önemli bir adım olarak nitelendirilmektedir (Oktay 1990 : 38).

Arkadaşlarıyla birlikte olmak beş yaş çocuğu için önemli bir olay haline gelmektedir. Beş yaş çocuğu daha bilgili, daha olgun, çevresine karşı daha dostça bir yaklaşım içine girmektedir (Yavuzer 1982: 38).

Bu yaşta çocuk düzgün cümlelerle konuşarak insanlarla olan sosyal ilişkisini arttırmaktadır.

II.1.3. İLK ÇOCUKLUKTA GELİŞİM DÖNEMİ (6 YAŞ)

II.1.3.1. BEDENSEL GELİŞİM

İlk yıllarda görülen hızlı boy artışı çocuk 6 yaşına geldiğinde duraklamaya başlamaktadır. Fiziksel gelişim bu yaşta önceki yaşlara göre daha yavaş olmaktadır. Beden gelişimindeki bu yavaşlık çocuğun hareket becerilerinin olgunlaşmasına olanak tanımaktadır (Korkmazlar 1990: 73).

Çocuğun 6 yaşla beraber yüz ifadesi değişmektedir. Bebeksi ifade, bebeksi çizgiler kaybolmaktadır. Süt dişleri dökülmektedir. Genellikle ilk diş 6 yaşında düşmektedir. Kızlar erkeklerden daha önce süt dişi değiştirmektedir (Korkmazlar 1990: 74).

II.1.3.2. BİLİŞSEL GELİŞİM

Bu yaşta çocuklar artık düşündükleri ve merak ettikleri çeşitli becerileri öğrenmeye başlamaktadırlar. Bir anlamda düşündüklerinin işlevsel düzeyde gerçekleşmesi onlara haz vermektedir. Örneğin sözcükleri dilediği biçimde kullanması yorum yapabilmesi (Yavuzer 1992: 117).

Çocuğun zaman ve sayı kavramları yerleşmekte, hayalle gerçeği daha kolay ayırmaktadır. Somut düşünceden soyut düşünceye geçiş başlamaktadır (Yörükoğlu 1986: 54).

Bu yaşta çocuğun başlıca özelliklerinden birisi de gruplama yeteneğine sahip olmasıdır. Bundan "sınıflama, sıralama, serileme, değişmezlik" kavramları oluşmaktadır (Yavuzer1992: 116).

II.1.3.3. MOTOR GELİŞİM

"Çocuk 6 yaşında motor becerilerini en iyi şekilde kullanmaya ve kontrol etmeye başlamaktadır." (Davasligil 1990: 73). Hareketle ilgili gelişim bu yaştan sonra iyice yavaşlamakta ve azalmaktadır. Bu yaş çocukların hareket koordinasyonları düzgündür.Çocuk daha çok, duvar ya da tahta üzerinde yürümek, iki tekerlekli bisiklete binmek gibi denge etkinlikleriyle ilgilenmektedir. Buz pateni ve ip atlama için gerekli hareket gelişimini tamamlamıştır. "Müzikteki ritm onu ilgilendirir ve zamana uygun bir tempoyla vuruş yapabilir." (Fişek ve Yıldırım 1983: 12-13).

II.1.3.4. DİL GELİŞİMİ

Dilin en önemli gelişimi, 6 yaşında ses tonunun kabalığıdır. Bu, çocukların oyun sırasında şiddetli bağırmasından ileri gelen bir durumdur (Yavuzer 1992: 94).

Bu yaşta çocuğun kelime dağarcığı önceki yaşlara göre artmakta, konuşma yeteneği gelişmektedir. Daha uzun cümle kurabilmektedir. Çocuk, dili yetişkin gibi kullanmayı öğrenmektedir.

Çocuğun sözcük dağarcığının gelişmesi çocuğun sosyal hayatı öğrenmesinde önemli rol oynamaktadır. Dilin gelişmesinde çevrenin ve ailenin olumlu bir etkisi bulunmaktadır. Bunun için; çocuğun kolaylıkla katılabileceği tempolu oyunlara önem verilmeli, kendisine okunan kitapları canlandırması istenmeli ve bunlardan hikayeler yaratmasına yardım edilmelidir. Tekerlemeler, hikayeler ve şarkılar dil gelişimine büyük ölçüde yardım etmektedir (Erkunt 1966: 8).

II.1.3.5. DUYGUSAL GELİŞİM

Bu yaş çocuğunda rastlanan belirli heyecan biçimleri bulunmaktadır. Bunları korku, öfke, endişe olarak sayabiliriz. 6 yaşındaki bir çocuğun heyecanlarını kontrol altında tutmaya çalıştığı dikkat çekmektedir.

Korku çocuğun en çok yaşadığı heyecan biçimidir. Çocuk sürekli bir şeylerden korktuğunu ifade etmektedir. Korku, yaşla paralel olarak artmaktadır.

Engelleyici durumlar çocukta öfke yaratmaktadır. Öfke bu yaşta kısa sürmektedir, tepkinin süresi beş dakikayı geçmemektedir. Öfkeden sonra çocuk neşeli bir havaya girmektedir (Yavuzer 1992: 103).

Endişe, çocuklarda sorunun ne olduğunu bilmeksizin çeşitli biçimlerde görülen gerginlik ve sinirlilik durumudur. Çocuk, bu yaşta cinsellik ve bağımlılık gibi sorunlarını yeterince ifade edememekten dolayı endişe duymaktadır (Yavuzer 1982: 40).

II.1.3.6. SOSYAL GELİŞİM

Çocuk 6 yaşına geldiğinde, dengesiz , kurallara karşı isyankar bir tutum içine girmektedir (Yavuzer 1992: 119).

Bu yaşta çocukta meydana gelen değişiklikler (örneğin süt dişlerinin dökülmesi) onun kararsız olmasına ve çevresiyle ilişkisinin bozulmasına neden olmaktadır.

Çocuğun aile ilişkileri zayıflamakta ve arkadaş ilişkileri artmaktadır. Bireysel oyunların yerini arkadaş oyunları almaktadır. Grup oyunları ile sosyalleşmeye başlamaktadır. Çocuk kendi dünyasının dışındaki hayata hazır duruma gelmektedir (Atabek 1994: 92).

BÖLÜM III

SOSYO-EKONOMİ KAVRAMINA GENEL BİR YAKLAŞIM

III.1. SOSYO-EKONOMİ KAVRAMININ TANIMI

“Sosyo-ekonomik” kavramı içinde yer alan “sosyo” terimi Türkçe’ye Fransızca’dan girmiş kimi sözcüklerde bulunan ve yer aldığı sözcüklere toplumla ilgili anlamını veren bir ön ektir (Püsküllüoğlu 1995: 1377). “Sosyo” terimi aynı zamanda,

İnsan toplumu, birey-grup etkileşimiyle ilgili; insanların, toplumun üyeleri olarak refahını ilgilendiren; sosyal ihtiyaç ve problemlere yönelik. (Türker 1977: 24)

şeklinde de tanımlanmaktadır.

“Ekonomik” terimi, “insanların yaşayabilmek için üretme ve ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü.” (Eren 1988: 440) biçiminde tanımlanmaktadır.

Buradan hareketle sosyo-ekonomik terimi; “hem sosyal hem de ekonomik yönü olan.” (Alaylıoğlu ve Oğuzkan 1968: 148) bir kavram olarak nitelendirilebilir. Bir başka tanım da, “insanların toplumun üyeleri olarak sosyal ve ekonomik ihtiyaçları ve problemleriyle ilgili olan.” (Türker 1977:24) şeklinde verilmektedir.

Buradaki tanımlara bakıldığında sosyo-ekonomik kavramının bireyin toplumsal ve ekonomik yapısı açısından kimlik niteliğini taşıdığını görmekteyiz (Reisman 1973: 140-141). Kısaca bireyin, toplumsal ve ekonomik yaşamı ile ilgili sahip olduğu ve onun bu alanlara yönelik durumunu yansıtan ya da nitelermeye olanak sağlayan özelliklere sosyo-ekonomik özellikler diyebiliriz (Yılmaz 1995: 55).

Tamamen objektif ölçütlere göre yapılan özellik tanımlamalarının sosyolojik analizde yetersiz kaldığının görülmesi üzerine, bazı araştırmacılar subjektif temele dayanan modeller geliştirmişlerdir (Reismann 1973: 171; Worsley 1970: 295-296).

Sosyo-ekonomik özelliklerin tanımlanmasında güçlük çekilmesi, bu özelliklerin neler olduğunu belirlemeyi engellemektedir. Burada araştırmacıların dikkat etmeleri gereken nokta objektif ve subjektif ölçütler arasındaki ilişkileri doğru analiz edebilmek ve bunların arasında bir denge kurabilmektir. (Worsley 1970: 296)

Örneğin Biersted (1973: 468-473) aşağıdaki ölçütleri ileri sürmektedir.

- 1- Varlık, gelir
- 2- Aile, akrabalık
- 3- Konutun bulunduğu çevre
- 4- Bu konuttaki oturma süresi
- 5- Meslek
- 6- Eğitim düzeyi
- 7- Din

Her ne kadar subjektif değerlendirmeler toplum yapısına ve toplum içindeki çeşitli sosyo-ekonomik tabakalara göre farklılık göstermekteyse de, bir çok sosyal bilimcinin sosyo-ekonomik özellikleri belirlemede objektif ölçütler üzerinde bir ölçüde birleştikleri görülmektedir (Eserperk 1981 :199).

Örneğin, Weber'in (1966: 428) geliştirdiği ölçütler şunlardır:

- 1- Yaşam biçimi
- 2- Formal eğitim düzeyi, tutumlar ve davranışlar
- 3- Sosyal köken
- 4- Mesleki saygınlık

Kessler (1985: 131) ise bu özellikleri şu şekilde belirtmektedir: "Aynı gelir; aynı hayat koşulları; aynı hayat davranışı; aynı hayat görüşüne sahip olmak."

Sosyo-ekonomik özelliklerin neler oldukları konusunda tam bir görüş birliğinin olmadığını görmekteyiz. Her araştırmacı kendi araştırmasının niteliğine göre bir standart belirlemiştir. Bu çalışmada temel olarak kabul edilen sosyo-ekonomik özellikleri şunlardır:

- 1- Eğitim düzeyi
- 2- Meslek
- 3- Gelir düzeyi

Yukarıda sıralanan bu özellikleri seçmemizin nedenini şu şekilde açıklayabiliriz:

- 1- Bu özellikler Biersted (1974: 468-473), Weber (1966: 428), Kessler (1985: 131) gibi sosyoloji alanındaki ünlü araştırmacılar tarafından kullanılan temel özelliklerdir.

2-Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yapılan genel nüfus sayımlarında (DİE 1984; DİE 1989; DİE 1993) bu özellikler “nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri” olarak belirlenmiştir.¹

III.2. SOSYO EKONOMİK ÖZELLİKLERİ (SOSYAL STATÜYÜ) BELİRLEYEN FAKTÖRLER

Alt veya üst düzey statü kendiliğinden meydana gelen belirleyici değildir. Toplumun kişiler için belirlediği değerlendirme derecesidir (Fichter 198?: 32). Fakat bu özellikler toplumdaki diğer kişiler için önemli olduğundan statü belirlemede bir faktör haline gelmektedir.

Daha önce de bahsettiğimiz gibi sosyal statünün belirleyicileri araştırmacılara göre değişmektedir, bunun yanında sosyal statü toplumdan topluma da çeşitlilik göstermektedir.

Burada, bu çalışma için temel olarak kabul edilen, sosyo ekonomik özellikleri veya diğer bir deyişle sosyal statüyü belirleyen faktörler açıklanmaya çalışılacaktır.

III.2.1. EĞİTİM DÜZEYİ

Kişilerin gördükleri eğitim toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Bazı toplumlarda okur-yazar olmak çok önemli bir faktördür. Bazı toplumlarda da iyi bir üniversite bitirmek sosyal statüyü yükselten önemli bir etken haline

---

¹ DİE Genel Nüfus Sayımı Tablolarında sakatlık, ölü doğan çocuk sayısı, yaş, cinsiyet, medeni durum, evin ısıtılma biçimi, evdeki oda sayısı, evin kira olup olmadığı, hane halkı büyüklüğü de yer almaktadır. Fakat bu özellikler bizim çalışmamızla doğrudan bağlantısı olmadığı için ele alınmamıştır.

gelmektedir .Kişinin iyi bir eğitim alması toplumda sosyal statüsünü yükseltmektedir (Kessler 1985: 133).

III.2.2. MESLEK

Kişinin hizmet ettiği işlemsel yararlılık sosyal statünün önemli ölçütlerindedir. Kişi toplumda ne yaptığına göre derecelendirilmektedir. Bu ise yine başkalarının neyin yapılmasının iyi olduğuna ilişkin düşüncesine dayanmaktadır. Ekonomik değerlerin önde geldiği bir toplumda kişi çok kazanç getiren bir mesleğe sahip olup olmaması temelinde değerlendirilecektir (Fichter 198?: 33). Her toplumda belirli mesleklere diğerlerinden daha fazla değer verilmektedir.

III.2.3. GELİR DÜZEYİ

Statünün adeta evrensel bir ölçütü de servettir. Sahip olunan şeyler statü için nesnel bir ölçüttür. Çünkü sayılabilirler ve derecelenebilirler (Fichter 198?: 32). Yukarı sınıflar (tüccarlar, sanayi mensupları, büyük arazi sahipleri olabilir) daima başkalarına göre daha zengindirler. Oysa aşağı sınıflar (tarım işlerinde çalışan işçiler, köylüler, fabrika işçileri) daima fakirdir. Orta sınıflar, her yerde mütevazi ve refah sahibi olmaktadır (Kessler 1985: 132).

Toplumlarda statü kaymaları da meydana gelmektedir. Yukarı sınıf fakirleşince aşağı sınıfa inmek, aşağı sınıf zenginleşince yukarı sınıfa geçmek durumundadır.

Kişinin gelir düzeyi yaşam tarzını ve davranış biçimini de etkilemektedir. Giyim, yemek, çocuk eğitmek, hatta defin olunmak gibi hususlarda benzerlik

gösterenler bir sınıf oluşturmaktadır. Örneğin, yukarı sınıfın üyeleri tiyatrodaki locaya otururlar, birinci mevkide seyahat ederler, çocukları genellikle yüksek okula devam eder (Kessler 1985: 133). Sosyal ve kültürel hayatı en iyi şekilde devam ettirmektedirler. Fakat sınıflar farklılaştıkça ve alt düzeye indikçe hayat tarzı ve davranış biçimleri değişmektedir.

III.3. AİLENİN SOSYO- EKONOMİK DÜZEYİNİN ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE ETKİSİ

Çocuk yetiştirme biçimleri, değer sistemleri ve davranış kalıpları kültürlerle göre farklılık gösterdiği gibi sosyal sınıflara göre de farklılık göstermektedir (MEB 1995: 5).

Yapılan çalışmalarda alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin orta sosyo-ekonomik düzeye göre çocuk yetiştirmede daha cezalandırıcı oldukları ve katı disiplin yöntemleri kullandıkları, otoriteye ve itaate daha çok önem verdikleri saptanmıştır (Bilir ve diğerleri 1990: 2; Gürkaynak 1980:85; Shaffer 1985:622).

Hastalıklar ve yetersiz çevre koşullarının psiko-motor gelişiminin gecikmesine neden olduğu ileri sürülmektedir. Çocuğun ihtiyaçlarına uygun olmayan yetersiz çevre, çocuğa hareket kontrolü kazanması için gerekli deneyimleri sağlamada çok az fırsat sağlamaktadır. Çocuğa deneyim kazanmada fırsat sağlanamaması ve çocuğu deneyimlere teşvik eden materyallerin eksikliği becerilerin gelişimini etkilemektedir (Hurlock 1964: 201).

Alt sosyo-ekonomik düzeyli ailelerin çocuklarında yapılan çalışmalarda çocukların sözcük dağarcıklarının ve kavram geliştirmelerinin, orta sosyo-

ekonomik düzeyli ailelerin çocuklarına nazaran daha düşük seviyede olduğu ve sosyo-ekonomik düzeyle zihinsel gelişim arasında sıkı bir bağ olduğu ortaya konmuştur (Charlesworth 1987: 101).

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların, orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre okul başarılarının düşük olmasının nedenlerinden birisi de okula başlamadan önce pek çok bilişsel beceriyi kazanmamış olmaları ve okula hazırlanmamış olmalarıdır (MEB 1995: 5).

Orta sınıf ailelerde akademik başarı ödüllendirilmekte, teşvik edilmekte, ayrıca bilişsel ve zihinsel alanlardaki başarı güdülenmektedir. Alt sosyo-ekonomik düzeyde ise okula otoriter bir kurum olarak bakılmakta, katı kurallara ve düzene uymaya çok önem verilmektedir. Orta sosyo-ekonomik düzeydekiler ise okulun bilişsel ve öğretici işlevlerini vurgulamakta ayrıca okul kuralları hakkında çocuklarına bilgi vermektedir (Mussen ve diğerleri 1979:406).

III.3.1. SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN BEDENSEL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Çocuk gelişimcileri ve psikologlar farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki çocukların gelişimlerini incelerken özellikle alt sosyo-ekonomik düzey üzerinde durmuşlardır. Bu ailelerde yetersiz beslenme ve çevre koşulları , hastalıklara yakalanma, doğum öncesi ve doğum sonrası bakım yetersizliği çocukların bedensel gelişimini etkilemektedir (Ricciuti 1977: 157).

Bir çok araştırmada beslenmenin ilk yıllarda çocuğun gelişimi üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Yetersiz beslenen çocuklardaki olumsuz etkilerin telafi edilemeyeceği belirlenmiştir. Beslenme koşullarının boy , ağırlık ve zeka

puanı ile ilişkisini inceleyen araştırmalarda boy ile zeka puanı arasında önemli bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca boy uzunluğunun sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı saptanmıştır (Charlesworth 1987: 170 ; Ricciuti 1977: 160-161).

Sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe çocuğun boy uzunluğu tutarlı bir şekilde artmaktadır. Bunun yanında çocuğun ağırlık ve boy uzunluğunun ailenin eğitimi, gelir düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyi belirleyen diğer özelliklere göre farklılaştığı yapılan araştırmalarla saptanmıştır (Ricciuti 1977: 162).

III.3..2. SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUğUN BİLİŞSEL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Sosyo-ekonomik düzeyin bilişsel gelişim üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalarda çoğunlukla ev ortamının etkili olduğu üzerinde durulmuştur. Yapılan çalışmalar bilişsel gelişimini tamamlamış çocukların annelerinin çocuklarıyla ilgilendiklerini çocuklarının yaşlarına uygun ortam ve oyuncak sağladıklarını ve ayrıca duyarlı ve ceza vermeyen kişiler olduklarını göstermektedir (Shaffer 1985:402).

Bir başka araştırmada üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin ev ortamlarının bilişsel gelişimin yeterliliğine etkisi olduğu saptanmıştır. Ayrıca bu ailelerin çocuklarıyla daha sık konuştuğu, ilginç etkinliklere yönelttiği ve öğrenme çabalarını teşvik ettikleri belirlenmiştir (Anselmos 1987:293-295).

Çocukların bilişsel gelişimini etkileyen sebeplerden birisi de yetersiz beslenmedir. Yapılan çalışmalarda beslenmenin zihinsel etkinlikleri ve öğrenme becerilerini etkilediği ortaya konmuştur. Bundan dolayı alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların düşük zeka puanları yetersiz beslenmeye de

bağlanmaktadır. Yetersiz beslenme enfeksiyon riskini artırmakta, bağışıklık sistemini etkilemekte böylece hastalıklar çocuğun bilgi edinmesini, çevreye tepki göstermesini ve zihinsel gelişimini etkilemektedir. Beslenme bozukluğu sinir sisteminde hasarlara da neden olmaktadır (Birch 1980 : 171-174).

III.3.3. SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN MOTOR GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Çocuğun motor gelişimini olgunlaşma ve hormonlar gibi bir çok biyolojik faktör etkilemektedir. Ayrıca iyi beslenme, sağlık koşulları, çocuğun büyüme ve gelişimini sağlamaktadır. Bunun yanında çocuğa uzanma, kavrama, oturma, ayakta durma ve yürüme becerilerini geliştirmek için fırsatlar sağlanması gerekmektedir. Alt sosyo-ekonomik düzeylerdeki aileler beslenme ve sağlık koşullarını yerine getiremediklerinden dolayı bu ailelerin çocuklarının motor gelişimi gecikmektedir (Shaffer 1985: 196). Ayrıca ailelerin eğitim düzeyinin alt düzeyde olması da motor gelişimini etkilemektedir.

Yetersiz bir eğitim ve oyun ortamına sahip olan çocukların kas kontrolü ve motor kontrolü gelişmemektedir. Çocuğun motor kontrolünü kazanması için ihtiyacı olan deneyimleri edinmesi gerekmektedir. Deneyim kazanması için çocuğa fırsat tanınması , deneyime teşvik eden materyallerin verilmesi gerekmektedir. Bu koşullar yerine getirilmediği takdirde motor gelişimi engellenmektedir (Hurlock 1964: 210; Seifert 1987: 201). Bu nedenle sosyo-ekonomik faktörler motor gelişimde önemli faktör olarak görülmektedir.

III.3.4. SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN DİL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Anne babanın çocukla konuşması, soru sorarak , istekde bulunarak çocukları sözel tepki vermeye teşvik etmeleri çocukların dil gelişimini olumlu ölçüde etkilemektedir (Shaffer 1985: 316). Sosyo-ekonomik düzeye göre yapılan çalışmalarda üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına daha çok sözel tepkiler verdikleri ve sözel becerileri teşvik etmek için özel teknikler kullandıkları saptanmıştır (Gardner 1982: 329). Bu ailelerin çocuklarının okul öncesi dönemde daha uzun cümlelerle konuştukları harf ve sayıları daha çok tanıdıkları belirlenmiştir (Shaffer 1985: 316).

Alt sosyo-ekonomik düzeylerdeki ailelerin çocuklarının ise sınırlı bir dille, kısa, basit, kolay anlaşılabilen cümlelerle konuştukları saptanmıştır (Mussen ve diğerleri 1979:125).

Üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının ise sözcük dağarcığı, cümle yapısı, ses ayırımı açısından daha ileri düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu çocukların daha erken aylarda konuştukları saptanmıştır (Brown 1965:249 ; Mussen ve diğerleri 1979: 224 ; Seifert 1987 : 374).

Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların dil gelişimindeki farklılığın nedeni öğrenme fırsatlarına bağlanmaktadır. Kitaplar ile sağlanan dil gelişimi, çocukla konuşulması, şarkı, şiir ve tekerlemelerin öğretilmesi, sesleri araştırması için fırsat verilmesi dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Charlesworth 1987: 309).

III.3.5. SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN DUYGUSAL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Çocuğun duygusal gelişiminde bir takım faktörler etkili olmaktadır. Çocuğun korkularını, öfkesini, endişesini veya kıskançlığını etkileyen faktörlerin başında ailenin sosyo-ekonomik yapısı gelmektedir. Aile içindeki duygusal etkileşim, çocuğun heyecan dünyasını doğrudan etkilemektedir (Yavuzer 1992:100-106)

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki aileler çocuk yetiştirmede daha çok fiziksel ceza ve katı disiplin yöntemleri uygulamaktadırlar. Çocuk yetiştirmede fiziksel cezalar, çocuğun isteklerini reddetme, sevgi yetersizliği, tutarsız cezalandırma yöntemleri ise çocukta saldırgan davranışların gelişmesine neden olmaktadır. Bu tür kötü uyarımların devamında ise çocukta davranış uyum bozuklukları görülmektedir (Yavuzer 1992:107).

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin ekonomik koşullarının yetersizliği, ailenin kendini olan güven eksikliği, kendilerini güçsüz hissetmelerine neden olabilmektedir. Ailenin bu duyguları, aynı ortamda yetişen çocukları da etkilemektedir. Çocukların kendine olan güveni azalmakta ve pasif bir tutum içine girmektedirler. Bunun yanında yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki aileler çocuklarına karşı beklenti içerisindedir. Anne-baba çocuklarını psikolojikyönden desteklemekte ve bağımsızlığa teşvik etmektedir (Gardner 1982: 328).

III.3.6. SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ÇOCUĞUN SOSYAL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Bebekliğin başından üç yaşın sonuna kadar çocuk, sosyal gelişimin önemli yapı taşları olan temel güven, özerklik, sosyal yeterlilik ve benlik saygısını geliştirmektedir. Anne-baba ile çocuğun güven verici bir ilişki yaşaması, anne-babanın çocuğu çevreyi araştırması için teşvik etmesi çocuğun sosyal yönden gelişmesine neden olmaktadır (Seifert 1987 : 288).

Sosyo ekonomik düzeyin çocuğun sosyal gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalarda alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin genellikle, daha çok çocukları olduğundan ve sosyal güvenceleri olmadığından, yüksek sosyo-ekonomik düzey annelerine göre çocukları ile daha az vakit geçirdikleri, çevreyi keşfetme ve oyun oynamaya daha az zaman ayırdıkları, çocuklarının olgunlaşmaya bağlı başarılarını daha az ödüllendirdikleri görülmektedir (Collard 1980:131). Çocuğun bu dönemde bu tür deneyimleri yaşaması çevresiyle etkileşimini, arkadaş ilişkilerini, anne babayla ilişkisini etkilemektedir. Ayrıca erken dönemlerdeki sosyal deneyimsizlik uygun olmayan anne-baba davranışları çocuğun okul başarısını ve sosyal uyumunu etkilemektedir (Ogbu 1988 : 250).

BÖLÜM IV

OKUMAYA HAZIR OLMA KAVRAMINA GENEL BİR YAKLAŞIM

IV.1. OKUMAYA HAZIR OLMA

Okumaya hazır olma terimi bugün pek çok kişi tarafından tartışılan fakat çok fazla anlaşılmayan bir eğitim terimidir (Güven 1991:36).

Çocuklardaki öğrenme kabiliyeti konusu aileleri en çok okulla ilgili bilgilerin kazanılması sırasında ilgilendirmeye başlamaktadır. Çocuk ilkokula başladığı zaman kavrama kabiliyetinin, öğrenme yeteneğinin okulda tüm öğretilenleri kavrayabilecek şekilde gelişmiş olması beklenmektedir. Çocuğun ilkokula ve özellikle de okumaya başlaması için gerekli olan gelişme düzeyini tamamlamış olması gerekmektedir. Bu gelişme düzeyi araştırmacılar tarafından 'okumaya hazır olma'¹ kavramı ile tanımlanmaktadır. 'Okumaya hazırlık' çocuğun okumaya başlaması için gerekli tüm bilgi ve becerilere sahip olmasıdır (Downing ve Thackray 1972).

İngiliz eğitimci ve araştırmacısı Thackray (1971:7) okumaya hazır olma terimini şöyle tanımlamaktadır:

---

¹ -'Okumaya hazır olma' terimi eğitimde yeni bir kavram olmasından dolayı tek bir terimle ifade edilmemekte, bir çok farklı terim kullanılmaktadır. Semin (1971) 'hazır olma', Başaran (1978) 'hazır bulunuşluk', Oktay (1983) 'okul olgunluğu' terimlerini kullanmışlardır. Bu kavramı İngilizcede 'reading readiness', Almancada 'schulreife', Fransızcada 'maturite scolaire' terimleri karşılamaktadır. Çalışmada 'okumaya hazır olma' teriminin kullanımı uygun bulunmuştur.

Her türlü öğrenme için hazırlık, çocuğun herhangi bir duygusal zorluğa uğramadan, kolayca ve yeterli bir şekilde öğrenebileceği dönemdir. Bu, o zamana kadar bazı bilgi ve becerilerin kazanılmasında güçlük çeken çocuğun bunu artık kolayca yapabilmesi demektir.

Bir başka tanımda 'okumaya hazır olmak' (reading readiness) çocuğun okumayı öğrenmesi için gerekli olan tüm özelliklerin toplamı şeklinde verilmektedir.²

Bu konudaki görüşünü Meritt (1970: 148) şu şekilde ifade etmektedir:

Okumaya hazır olma olgunlaşma ve öğrenme süreçlerinin bir sonucudur. Bu, bir yanda büyüme ve gelişmenin, diğer yanda da çocuğun yaşantılarının etkisi demektir.

Başaran'ın (1978:36) hazır bulunuşluk diye ifade ettiği okumaya hazır olma kavramına yaklaşımı ise şu şekildedir:

Bireyin bir iş yapabilmesi için belirli bir olgunlaşmaya erişmesinin gerekliliği ön bilgi, beceri ve tutumu da kazanmış olması gerekir. Hazır bulunuşluk böylece hem olgunlaşma kavramını, hem de bir iş için gerekli ön yeterliliği kapsamaktadır.

Bütün bu tanımlardan anlaşılacağı üzere çocuğun okumaya hazır olması için ilkokula başlamadan önce zihinsel ve bedensel gelişimini tamamlaması ve gerekli bilgi ve beceriyi kazanmış olması gerekmektedir.

Okumaya hazır olma kavramı üzerinde çalışan bir çok araştırmacı ve eğitimci okumaya hazırlığı alt başlıklara ayırmaktadır:

---

² - "Reading Readiness", Encyclopedia of Educational Research, (1975), 1087-1088

Örneğin; Harrison(1939) ve Inglis (1949) fizyolojik , zihinsel ve kişisel hazırlıktan söz ederken; Smith (1950), Hildreth (1958) ve Schonell (1961), fizyolojik ve zihinsel hazırlığı kabul etmekte. Kişisel hazırlığı ise duygusal, deneyimsel, dil ve çevresel hazırlık gibi alt başlıklara ayırmaktadırlar (Downing ve Thackray 1972).

Schonell ve Goodacre (1975:12) okumaya hazır olmaya etki eden faktörleri şu şekilde sıralamaktadırlar:

- 1-Genel olgunluk
- 2-Genel zeka düzeyi
- 3-Görme işitmeyi ayırma ve kelime kalıplarını tanıma
- 4-Çevresel faktörler
- 5-Duygusal faktörler

Chazon'a (1970:47) göre çocuğun okumaya hazır olması için beyninin sağlıklı ve olgunlaşmış olması, göz- el ve hareket koordinasyonunun gelişmiş olması, öğrenme için istekli olması ve duygusal engellemelerinin bulunmaması gerekmektedir.

Oğuzkan (1962:12) ise, bir çocuğun okumaya hazır olmasında, okumanın mekanizmasını öğrenmesinde ve okuma alışkanlıklarının geliştirilmesinde, sağlık durumunun, zihin yaşının, sosyal gelişiminin , evinde ve çevresinde kazandığı tecrübelerin büyük rolü bulunduğunu ifade etmekte ve okumaya etki eden faktörleri üç ana grupta toplamaktadır:

1-Fizyolojik faktörler

2-Psikolojik faktörler

3-Çevresel faktörler

Görüldüğü gibi okumaya hazır olmayı etkileyen faktörler her araştırmacının görüşüne göre değişiklik göstermektedir. Bazı araştırmacılara göre zeka faktörü önemli bir etken olarak kabul edilmekte, bazılarına göre ise çevresel faktörler daha büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada Downing ve Thackray'ın (1972) okumaya hazır olmayı etkileyen faktörler gruplaması esas alınacaktır. Bunlar:

1-Fizyolojik faktörler

2-Zihinsel faktörler

3-Çevresel faktörler ve

4-Duygusal faktörler'dir.

IV.1.1. FİZYOLOJİK FAKTÖRLER

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de yaş faktörü okula başlamak için başlıca ölçüt olarak kabul edilmektedir. Çocukların okula başlama yaşının 5-7 arasında değiştiği görülmektedir . Okula başlama yaşı ne olursa olsun her ülkede, birinci sınıfa başlamaya henüz hazır olmayan çocuklar bulunmaktadır. Okula başlama zamanının saptanmasında yaştan başka faktörlerin

de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlardan biri de çocuğun genel bedensel gelişme düzeyidir (Oktay 1981:21).

Okuma başarısında görme, işitme ve dokunma duyusu ile ilgili duyumların çok büyük rol oynadıkları bilinmektedir. Çocuğun okuma öğreniminde başarı gösterebilmesi için; şekiller arasında mesafe algısına, basılı şekilleri birbirinden ayırma yeteneğine ve göz hareketlerini soldan sağa doğru düzenli bir şekilde ayarlama alışkanlığına sahip olması gerekmektedir (Oğuzkan 1962:10).

Ayrıca , iç salgı bezleri bozukluklarının da okumanın niteliğine etki ettiği bazı psikologlar tarafından tespit edilmiştir (Oğuzkan 1962:10). İç salgı bezlerindeki görevsel bir bozukluk zeka geriliğine, konuşma ve görme bozukluklarına, hareketlerde koordinasyon düzensizliklerine neden olmaktadır. Bunun sonucunda zekaca üstün olmasına rağmen iç salgı bezlerinin düzenli çalışmaması yüzünden okumada zayıflık gösteren çocuklara rastlanmaktadır (Oğuzkan 1962:16).

Bütün bunların yanında çocuğun yaşına uygun boy ve ağırlığa sahip olması, hatta tamamen doğal bir özellik olan sağ veya sol elin kullanılması bile okuma ve yazma öğrenimi sırasında sorun olmaktadır. Yapılan araştırmalarda beyin yarım kürelerinin birinin tam olarak hakim olmaması halinde; başka bir deyişle kişinin , bazen sağ elini bazen de sol elini kullanmasının, okumayı öğrenme sırasında yön karışmasına neden olduğundan dolayı olumsuz etki yaptığı görülmektedir (Downing ve Thackray 1972:15).

Bu bakımdan sağ el ya da sol el tercihinin anne-baba tarafından değiştirilmeye zorlanmaması ve çocuğun doğal gelişimi doğrultusunda yönlendirilmesinde yarar görülmektedir. Solak bir çocuğun sağ elini kullanmaya

zorlanması halinde zamanla her iki elin birlikte kullanılması gibi bir durum ortaya çıkmaktadır, bu da okumanın öğrenilmesinde , özellikle yazının ve harflerin yönlerinin kavranılmasında zorluklar yaratmaktadır (Oktay 1982:13-14).

IV.1.2. ZİHİNSEL FAKTÖRLER

Çocukta öğrenme yeteneğini etkileyen bir başka önemli faktör de ‘‘zeka’’dır. Zeka, çocuğun anne-babadan kalıtımsal olarak almış olduğu önemli özelliklerden biridir. Paul Mc Kee (1956:138) zekayı ‘‘bir kimsenin gerçek algılarını yorumlayabildiği zaman veya kademe’’ şeklinde tanımlamaktadır.

Araştırmacılar , insan hayatındaki en önemli faaliyetlerden biri olan okuma ve yazmanın öğrenilmesi ile zeka arasındaki ilişkiye değinmektedirler. Bu araştırmacıların bir kısmına göre, genel zeka seviyesi okumada en önemli faktördür (Oktay 1981:23).

Bu konuda araştırma yapan Downing ve Thackray (1972:38) okumayı öğrenebilmek için zeka yaşının ortalama olarak 5 veya 6 olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ülkemizde ise bu yaş 6 veya 7 olarak belirlenmiştir. Oktay’a (1981:24) göre belirtilen zeka yaşının altında bulunan çocukların okumayı öğrenirken güçlüklerle karşılaşmaları kaçınılmazdır. Oysa daha önceleri yapılacak bir zeka tespit işlemi ile çocuğun okula başlama yaşı geciktirilebilirse, çocukta başarısız olmanın yaratacağı psikolojik sorunların da önüne geçmek mümkün olabilir.

IV.1.3. ÇEVRESEL FAKTÖRLER

Çocuğun okumayı öğrenebilmesi için fiziksel ve zihinsel gelişimi kadar içinde yaşadığı ortam da önemli bir faktördür.

Çocuk okula başlayıncaya kadar deneyimlerini, davranış tarzını evde kazanır. İçinde büyüdüğü ailenin ekonomik durumu, evin büyüklüğü, anne babanın eğitim durumu çocuğun okumaya karşı istekli davranmasına neden olan koşullardandır (Oğuzkan 1962:26). Ayrıca ailenin okumaya karşı ilgisi, anne baba arasındaki ilişkilerin olumlu olması, çocuğun oyun oynama olanakları, çocuğun konuşma ve sorularına cevap alma fırsatları onun okumaya karşı isteğini geliştiren nedenlerdendir (Oktay 1981:25).

Yapılan çalışmalarda sosyo-ekonomik ve kültürel bakımdan şanssız ortamlarda yetişen çocukların, okuma hazırlığı için gerekli olan ön deneyimleri kazanmalarının daha zor olduğu belirtilmektedir (Oktay 1981:25).

Belirli bir olgunluk seviyesine gelmeden çocuğa okuma eğitimi vermek, çocuğun okumaya karşı isteksizliğini arttırmakta, çocuk ilkokula başladığında okuma ve yazmada zorlanmaktadır (Oğuzkan 1962:26).

Çocukta öğrenme yeteneğini geliştirmenin ve onu okumaya hazırlamanın başlıca yolu ona anlatılacak ve okunacak olan masal ve hikayelerdir. Masal ve hikayeler dilinin gelişmesine, düş dünyasının zenginleşmesine yardımcı olacaktır. Bunun yanında çocuğun kağıt, kalem , boya , plastrin , kum , kil vb. gibi malzemeleri kullanmasına olanak tanımak okuma ve yazmada gerekli olan el alışkanlığını kazanabilmesinde büyük ölçüde yardımcı olacaktır (Oktay 1984:137).

IV.1.4. DUYGUSAL FAKTÖRLER

Araştırmacılar, çocuğun duygusal rahatsızlıklarının okumayı öğrenmede etkili olduğu konusu üzerinde önemle durmaktadır. Downing ve Thackray'a (1972: 48) göre çocuğun duygusal olarak kararlı ve dengeli olmamasının mı, okuma ve öğrenmeye engel olduğu, yoksa öğrenmediği için mi duygusal sorunların (isteksizlik, ilgisizlik, ağlama, aşırı saldırganlık veya hareketsizlik, iletişim kuramama gibi) ortaya çıktığını saptamak güçtür. Ancak kesin olan nokta şudur ki duygusal bozuklukla, öğrenmedeki başarısızlık, her zaman birlikte görülmektedir.

Çocuklar aile hayatı içindeki olaylara son derece duyarlıdırlar. Kardeşler arasında geçen olaylarda anne babanın tarafsız olmaması , çocuğun haksızlığa uğradığı duygusuna kapılması çocukta çözümlenmesi zor sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda anne babanın olayların değerlendirilmesinde dikkatli olmaları çocuğun insanlara olan güvenini sarsmamaları gerekmektedir (Oktay 1982:14).

Duygusal olarak sağlıklı olmanın en belirgin işareti çocuğun insanlara rahatça yaklaşması ve öğrenme konusundaki isteğidir. Bu duyguları yaşadığı zaman yeni şeyler öğrenmeye heveslenmektedir. Özellikle okumayı öğrenmek çocuk için son derece çekici bir olaydır (Oktay 1982:5).

IV.2. OKUMAYA HAZIR OLMA DURUMUNU BELİRTEN KRİTERLER

Okul öncesi dönemde çocukların okumayı ve yazmayı başarılı bir şekilde öğrenebilmesi için çeşitli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikleri belirlemek amacıyla bir çok araştırmacı tarafından hazırlanmış olan testler

bulunmaktadır. Bu testler çocuğun okumaya hazır olup olmadığını ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu ölçütler her araştırmacıya göre farklı olmasına rağmen genelde kriterleri belirlemede görüş birliğine varılmıştır.

Çocuğun okuma ve yazmayı öğrenebilmesi için belirli bir olgunluk düzeyine ulaşması gerekmektedir. Çocuğun okula başlama yaşı çeşitli etkenlere bağlı olarak değişmektedir. Bazı çocuklar 3 yaşında bile okumaya hazır duruma gelebilmektedir. Bu çocuklar, okumaya temel olabilecek becerileri çok rahat bir şekilde kazanmaktadırlar. Çocuğun okumaya hazır olması için belirli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler şunlardır;

-Sözcükleri tek tek ayırdedebilmek ve sürekli sözcüklerin anlamını sormak

-Kendisine okunan kitaptaki harfleri farkedip onları hatırlayabilmek

-Kendisine verilen cümledeki boşlukları tahmin edebilmek

-Tanımadığı bir sözcükle karşılaştığı zaman kendi hece bilgisini kullanarak çözmeye çalışmak (Clarke ve Stewart 1987:450).

Wilkens'a (1975:28-30) göre çocuğun motor gelişimine ve görsel- işitsel algılama yeteneğinin gelişimine katkıda bulunmak için, okuma hazırlığı işlevleri öğretilmelidir. Bu işlevleri kütüphanecilerin de bilmesi gerekmektedir. Anaokullarında çocuğa daire, kare , üçgen çizimi; sütü bir kartondan diğerine boşaltması öğretilmektedir. Verilen bu eğitimden kütüphanecilerin de haberi olması ve kütüphanede bu faaliyetler için zaman ayırması ve çocuklara karşı hoşgörülü olması gerekmektedir. Wilkens (1975:28-30) okumaya hazır olmanın kriterlerini şu şekilde belirtmektedir:

-Çocuk gelişim döneminde kitaplardaki resimlerin ne anlama geldiğini ve bu resimlerin genişliğini algılayabilir.

-Anaokulunda çocuk, kitapların alfabetik düzene göre rafa nasıl yerleştirileceğini bilebilir.

-Çocuk her kitabı açtığında parmakları içgüdüsel olarak resimler ve kelimeler üzerinde gezebilir. Bu çocuğun okumaya olan ilgisini gösteren ilk belirtilerden birisidir.

-Gelişimi düzenli olan bir çocuk kütüphanenin okuma ihtiyacına uygun şekilde cevap verebilecek bir yer olduğunu keşfedebilir. Çocuk uzun bir süre içinde istediği kitabı seçip, arkadaşlarıyla paylaşabilir veya seçtiği kitapla uzun süre tek başına ilgilenebilir.

-Çocuğa herhangi bir metin okunduğunda çocukta duygusal farklılıklar meydana gelmesi gerekmektedir (gülme, eğlenme, heyecanlanma gibi)

-Çocuk görsel farklılaştırmayı ve algılamayı bilir. Renkleri tanır ve birbirinden ayırabilir. Büyük-küçük, yüksek-alçak, yukarı-aşağı, sağ ve sol kavramlarını birbirinden ayırd edebilir.

Gitmez' e (1977:107-185) göre çocuğun gelişimi değerlendirilirken, okumaya hazır olması da sağlanmalıdır. İki gelişimin bir arada yürütülmesi gerekmektedir. Gitmez'in (1977:185) özellikle üzerinde durduğu noktalar şunlardır.

- Koşma, atlama ve oyun hareketlerinde, beden hareketleri geliştirilmelidir.
- Baktığı şekilleri kopya edebilmelidir (üçgen, kare, daire).
- Öğeleri eksik insan resminin bir kısmını tamamlayabilmelidir.
- İnsan resmini tam olarak çizebilmelidir.
- Renkleri tam olarak ayırd edebilmelidir.
- Basit kelimeleri kalem ve tebeşir kullanarak kopya edebilmelidir.
- Kelimelerin anlamını sorabilir.
- Paraları tanır ve alış-veriş yapabilir

Oktay'a (1982:16) göre ise çocuk , kendisine okunan hikayelerin sık sık tekrar edilmesini ister. Bunları adeta ezberlemeye çalışır. okuyan kişinin ağız hareketlerini, satırlar üzerindeki elini ilgiyle gözler. Kendisine okunan kitapları kendisine okuyan kişinin elinden alıp okuyormuş gibi yapar.

Bütün bu kriterler çocuğun okumaya hazır olmasında göz önünde tutulması gereken noktalardır. Fakat çocuğun okumaya hazır olup olmadığı değerlendirilirken gözden kaçırılmaması gereken nokta, çocuklar arasında çok büyük farklılıkların olduğunun bilinmesidir. Burada belirtilen kriterler genel olarak düşünülmüştür ve her çocuk bu özelliklere tamamen uyacak diye genel bir düşünce yoktur. Çocukların bütün bu özelliklere tam olarak uymalarını beklemek gerçekçi bir tutum olarak görülmemektedir. Çocuk belirtilen özelliklerden bir kısmına uyabilir, fakat bütün ölçülere uyması beklenmemelidir. Çocuğun bu ölçülerden hangilerine uyup uymadığını belirlemek amacıyla araştırmacılar

tarafından bir çok test hazırlanmıştır. Bu testler, çocuğun okumayı öğrenmede başarılı olabilmesi için sahip olması gerekli çeşitli özellikleri ölçmeye yardımcı olacak ölçeklerdir.

IV.3. OKUMAYA HAZIR OLMA DURUMUNU DEĞERLENDİRMEDE KULLANILAN TESTLER

IV.3. GELİŞİM İNCELEME TESTİ (DEVELOPMENTAL EXAMINATION TEST)

Test Ilg ve Ames (1972: 35) tarafından hazırlanmıştır. Altı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şunlardır:

1- Sözel Görüşme: Çocuğa yaşı, doğum tarihi, doğum günü partisi hakkında soru sorulmakta ve anne- babasının ve kardeşlerinin isimlerini söylemesi istenmektedir.

2-Kağıt Kalem Testi: Bu testte çocuğa adresi sorulur, 1'den 20'ye kadar rakamları yazması, daire, üçgen ve kare çizmesi, tamamlanmamış insan resmini tamamlaması ve boş bir yüz verilip yüz ifadelerini tamamlaması(ağlayan, gülen) istenir.

3-Sağ-Sol Testi: Bu testte çocuğa bir vücut verilir ve vücudun bölümlerini adlandırması istenir. Sağ kol, sol bacak gibi. İki çift el gösterilir. Bu iki çift elde iki parmak bitişik şekilde verilir. Her iki şeklin çocuk tarafından algılanması ve taklit edilmesi istenir. Bu test çocuğun tek yada çift kavramını algılaması açısından önemli bir test olarak belirtilmektedir.

4-Şekil Testi: Çocuğa iki tane şekil gösterilir ve bu şekilleri çizmesi istenir. Bu bir nevi hafıza ölçüm testidir. Bu testi başarabilmek için çocuğun formları ve şekilleri kafasında canlandırabilmesi gerekir.

5-Hayvanların İsimlerini Bilme Testi: 60 dakika içinde kendisine gösterilen hayvanların isimlerini bilmesi istenir.

6-Neyi Sever Neyi Sevmez Testi: Ev içinde veya dışında neyi sevip sevmediği test edilir.

IV.3.2. KELİME SIRALAMA TESTİ

Leubecker (1987: 62-80) tarafından hazırlanmıştır. Leubecker'e göre okul öncesi dönemde çocukların okumaya hazır olmasında dil eğitimi ve çocuğun dil gelişimi önemli bir faktördür. Cümle sırasını iyi şekilde dizebilen, anlatmak istediğini bir çok kelimeyle anlatabilen, düzgün cümleler kurabilen çocukların okumaya düzgün cümle kuramayan, anlatmak istediğini sınırlı sözcüklerle anlatan çocuklardan daha yatkın oldukları öne sürülmektedir.

Kelime sıralama testinde; bir cümledeki kelimelerin yerleri değiştirilerek çocuklara teyp'den dinlettirilir ve çocukların tepkileri ölçülür. Bu uygulamadan sonra ses tonu değiştirilir, yanlış vurgulamalar yapılır. Bu şekilde bir çok cümle yaratılır. Bu cümleleri çocuğun kavrayıp kavramadığı ölçülür ve bunun okumaya olan etkisi belirlenir.

"Köpek eve havlıyor, koşuyor içine" , "Eve koşuyor köpek havlıyor içine", "Havlayan köpek evin içine koşuyor" gibi 45 tane farklı cümle verilir. Bunlar 5 kelimelik ve 15 kelimelik cümlelerdir. Çocuklar kelime sırasını bilip

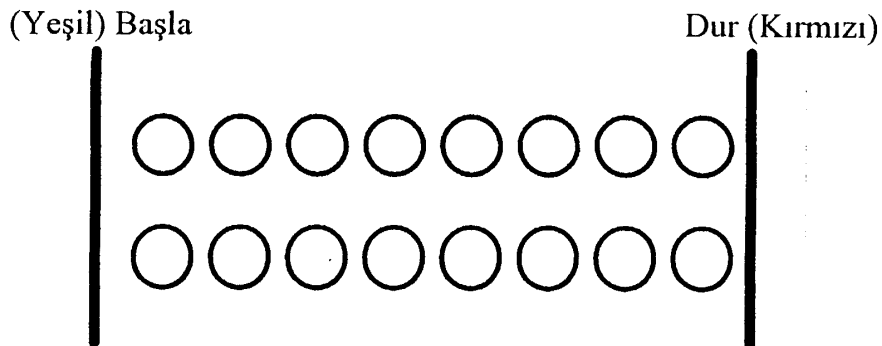
bilmeme durumlarına göre gruplanır. Testin ikinci bölümünde ise iki farklı cümle verilerek bu iki cümle arasındaki farklılıklar sorulur (Leubecker 1987: 62-80).

IV.3.3. GÖSTER VE ANLAT TESTİ

Göster ve anlat testi hafta sonlarından veya tatillerden sonra uygulanmasında yarar görülen bir testtir. Çocuklar halka halinde yere oturtulup her çocuktan sırayla ailesiyle yaptığı bir şeyi (bir akraba ziyareti gibi) veya evindeki yeni bir şeyi (yeni elbiseler, yeni doğmuş kardeş, eve yeni gelen bir hayvan) anlatması istenir (MEB 1962: 18).

Çocukların okumaya hazırlanmasında doğru göz hareketleri önemli bir faktördür. Çocuğun gözlerini soldan sağa hareket ettirmesi konusunda eğitilmesi gerekmektedir. Bu alandaki yetilerini ölçmek amacıyla çocuklara göster ve anlat testinden sonra "soldan sağa okumaya hazırlık testi" uygulanmaktadır.

Bu testte dikey iki çizgi arasına daireler yerleştirilir. Soldaki dikey çizgi yeşil, sağdaki çizgi kırmızı yapılır. Çocuklara yeşil çizgiden başlayarak kırmızı çizgiye kadar olan dairelerin her birine nokta koymaları, tekrar yeşil çizgiye gidip ikinci satırdaki her dairenin içine "X" koymaları istenir. Bu şekilde çocuğun göz hareketleri incelenerek çocuğun soldan sağa hareketi geliştirilmiş olur (MEB 1962: 38).

IV.3.4. OKUL HAZIRLIĞINDA GEREKLİ BECERİLER İÇİN DAVRANIŞ TESTİ

Okumaya hazır olmayı değerlendirmek amacıyla Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü tarafından hazırlanmıştır. Test altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çocuğa ailesiyle ve devam ettiği anaokulu ile ilgili sorular ve sağ-sol tayinini belirlemek amacıyla sağ ve sol eli sorulmaktadır.

Bu çağda çocuğun anneye olan bağımlılığı azalmış ve el ve kol becerisi daha artmıştır (Yörükoğlu 1986: 54). Çocuk kendi başına ihtiyaçlarını giderebilecek düzeye erişmiştir. Çocuğun bu becerilerini ölçmek amacıyla ikinci bölümde öz-bakım testi hazırlanmıştır. Bu test ile çocuğun giysilerini kendi başına giyip giyemediği ölçülür.

Testin üçüncü bölümü çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Çocuğun hareket gelişimi, testin dördüncü bölümündeki sorularla ölçülmektedir. Testin zihinsel gelişim bölümünde (beşinci bölüm); çocuğun okumayı öğrenmesinde zeka gelişiminin önemli bir faktör olduğunu belirlemek amacıyla hazırlanmış olan sorular bulunmaktadır.

Testin son bölümünde (altıncı bölüm) çocuğun motor-koordinasyonu ölçülmektedir. Bu amaçla çocuktan, çeşitli geometrik şekilleri çizmesi istenmekte, ayrıca çocuğa boyama faaliyeti yaptırılmaktadır.

IV.3.5. METROPOLİTAN HAZIR OLMA TESTİ (METROPOLİTAN READINESS TEST)

Metropolitan hazır olma testi G.Hildreth, N. Griffiths ve M.Mc Gauvran (1949) tarafından hazırlanmıştır. Bu test okula yeni başlayanların, okulda kendisine öğretilen bilgileri tam olarak anlamaya hazır olmalarını sağlamak için hazırlanmıştır. Çocuğun özelliklerini, başarılarını incelemek ve ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Test 6 ayrı alt testten oluşmaktadır: Kelime anlama, cümleler, genel bilgi, eşleştirme, sayılar ve kopya etme.

-Kelime Anlama: Çocuğa 4 tane resimden oluşan 19 soruluk bir kağıt verilir. Bu dört resimden birinin ismi söylenir ve çocuktan bunu işaretlenmesi istenir.

-Cümleler: 14 soruluk ve her soruda 4 tane ayrıntılı resimden oluşan kağıt, çocuklara verilir. Bir kaç cümleyle resim anlatılır ve anlatılan resmin gösterilmesi istenir.

-Genel Bilgi: Yine resimlerden oluşan 14 soruluk bir testtir. Çocuklardan resimlerin içindeki aletleri işaretlemesi istenir.

-Eşleştirme: 4 ayrı resim sıralanır. Sıranın ortasına çerçeve içine alınmış bir resim konur. Çocuktan çerçeve içindeki resme benzeyeni bulması istenir.

-Sayılar: Bu bölümde çocuğa sayılarla, geometrik şekillerle, serisel numaralarla ilgili sorular sorulmaktadır.

-Kopya Etme: Çocuğa resimler verilerek bunları kopya etmeleri istenir.

IV.3.5.1. ADAM ÇİZ TESTİ

Adam çiz testi, metropolitan hazır olma testine yardımcı test olarak hazırlanmıştır. Bu test okumaya hazırlık testlerine ek olarak kullanılmaktadır. Okul öncesi dönemlerde çocukların resimleri, zihni gelişmedeki aşamalara uygun olarak bir kaç kategoriye ayrılmaktadır. Bu testi kullanmanın başlıca nedeni, zihinsel gelişmenin sınıflandırılmasını sağlamaktır (Oktay 1983: 37).

Bu test ile çocuktan bir insan resmi çizmesi istenmekte ve çocuk çizdiği bu insan resminin eksiklerine göre değerlendirilmektedir. Bu test aynı zamanda çocuğun el becerisini ve hayal dünyasını geliştirmekte, yazma ve resim yapma becerisinin gelişmesinde yardımcı olmaktadır.

IV.3.6. STAMBAK RİTM TESTİ

Bu test Stambak tarafından hazırlanmıştır. Test, okuma, konuşma ve imla bozukluğu olan çocuklarda zaman yapılaştırma faktörünü incelemek üzere hazırlanmıştır. Seslerin zaman içinde doğru olarak yerleştirilmesi, okumanın başarılmasında en önemli etkenlerden biridir (Oktay 1983:39).

Test, tekrar edilmesi istenen ritmlerden oluşmaktadır. 21 tane farklı ritm bulunmaktadır. Çocuk ile testi uygulayan arasına bir paravan yerleştirilir. Çocuğa masaya vurabilmesi için bir çekiç veya kalem verilir. Çocuğa dikkatli olmasının yanısıra iyi dinlemesi gerektiği anlatılmalıdır.

Uygulayanın elinde soruların bulunduğu karton bulunmalı ve doğru ile yanlış kaydetmelidir. Uygulayan paravanın arkasında, elindeki talimata uyarak, masanın üzerinde ritm vuruşları yapar ve bunu denekten tekrarlamasını ister.

Denek anlamadığı zaman ritmler ikinci kez tekrar edilir fakat üçüncü kez tekrar edilmez. Testteki vuruşlar şu şekildedir.

1) 000	8) 00 00 00	15) 0 0 0 00
2) 00 00	9) 00 000	16) 00 000 0
3) 0 00	10) 0 0 00	17) 0 000 00
4) 0 0 0	11) 0 0000	18) 00 0 0 00
5) 0000	12) 00000	19) 000 0 00 0
6) 0 000	13) 00 0 00	20) 0 00 000 00
7) 00 00	14) 0000 00	21) 0 00 00 0 00

IV.3.7. HEAD KENDİ BEDENİNDE SAĞ-SOL TAYİNİ TESTİ

Test, H.Head tarafından hazırlanmıştır. Okuma ve yazmayı öğrenmede sağ ve sol tayininin önemli bir faktör olmasından dolayı bu test çocuklara uygulanmaktadır. Testi uygulamak için çocuğa üç soru sorulur:

1-Bana sağ elini göster.

2-Bana sol elini göster.

3-Bana sağ kulağını göster.

Bu test özellikle okuma ve yazma öğreniminde güçlük gösteren çocukların ayırımında kullanılmak üzere hazırlanmıştır (Oktay 1983:91).

IV.4. ARAŞTIRMADA KULLANILAN TESTİN OLUŞTURULMASI

Araştırmada kullanılmak üzere bir çok test incelenmiştir. Bu konu özellikle Amerika ve İngiltere gibi ülkelerde üzerinde çok durulan bir konu olduğundan bu ülkelerde okumaya hazırlığı ölçecek pek çok test bulunmaktadır. Bu testleri incelediğimizde okul öncesi dönemde çocukların okumaya hazır olma durumunu tesbit etmek amacıyla hazırlandıkları görülmektedir. Ancak bu testlerin bir kısmının dil yapısındaki farklılıklar nedeniyle Türk çocuklarına uygulanmalarının mümkün olmadığı görülmektedir. Ayrıca bu testlerin bazıları da bizim çocuklarımız için yabancı olan şekiller ve resimlerden oluşmaktadır. Bunları Türk çocuklarına uyguladığımız zaman doğru sonuçlar alınamayacağı düşünülmüştür.

Bazı testlerin de anlaşılmayan bir dille yazıldığını ve çocuklara nasıl uygulanacağı konusuna açıklık getirilmediğini görmekteyiz. Testlerin uygulama talimatlarının az, öz ve anlaşılır bir şekilde olması gerekmektedir. Çocuğun verilen talimatı, en az güçlükle takip edebileceği şekilde düzenlenmelidir (Downing ve Thackray 1972: 36).

Bu araştırmanın kapsamında incelenen testler talimatlarının anlaşılır olması, dilinin anlaşılır olması, resim ve şekillerin anlaşılır olması ve kısa sürede uygulama yapmaya uygun olması açısından değerlendirilmiştir. Çocukların uygulanan testlerden sıkılması durumunda yanlış cevaplar vereceği ya da cevap vermek istemeyeceği düşünülmüştür.

Yukarda sayılan özelliklerin yanında bu araştırmada önemli olan diğer bir nokta da testlerin özellikle çocuğun kitaba karşı olan ilgisini ölçebilmesidir. Yukarıda ayrıntıları verilen testler, çocukların daha çok zihinsel, bedensel, sosyal, duygusal ve hareket gelişimlerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca bu testlerin yeterli olmadığı durumlarda çocuğun okumaya hazır olmasını ölçen ek testler hazırlanmıştır. Özellikle bu ek testlerde çocukların alışkanlıkları, ilgileri, becerileri, dili kullanma yetenekleri , kendilerine okunan kitaba karşı olan ilgileri ölçülmüştür. Çocuğun kitap hakkında sorulan sorulara cevap vermesi, kitapta bulunan kelimelerin anlamını sorması, hikayedeki olaylar hakkında tahminde bulunması ve hikayedeki olayları anlatması çocuğun kitaba karşı olan ilgisini gösteren ölçütlerdendir.

Bu ölçütler ek testlerle belirlenmiştir. Bu testlerdeki ölçütler yeniden düzenlenerek, çocukların kitaba karşı olan ilgilerini ölçmek amacıyla uygulanmıştır .

Okumaya hazır olmayı ölçen testler arasında aradığımız özelliklerin tamamını taşıyan bir test bulunamamıştır. Bu yüzden bu çalışmada bazı testlerin çeşitli bölümlerinden oluşan karma bir test uygulanmıştır. Söz konusu karma test hazırlanırken "ek test" lerden de yararlanılmıştır. Çünkü temel testler amacımıza uygun cevap verememektedir. Üstelik bu testlerden bazıları tek başına okumaya hazır olmayı ölçmede yeterli olmadığı için ek testler hazırlanmıştır. G.Hildreth, N.Griffiths ve M.Mc Gauvran (1949) tarafından hazırlanmış olan "metropolitan hazır olma testi" bunlardan birisidir. Bu testin tamamlayıcısı olarak iki test daha hazırlanmıştır. Bunlar "adam çiz testi" ve "okumaya başlamak için gerekli iktidarlar listesi "dir.³ (Oktay 1983: 43)

³ -Sorgu cetveli ekte sunulmuştur. Araştırmada kullanılan talimat Mine Tanaltay tarafından G.Hildreth'in izniyle Türkçe'ye çevrilmiştir.

Bütün bunların yanında ülkemizde hazırlanmış olan testlere çok az rastlanılmıştır. Bunlardan bir tanesi “göster ve anlat” testi ile “soldan sağa okumaya hazırlık” testidir. Bu test sadece iki bölümden oluşmaktadır ve çocuğun özelliklerini ölçmek için yeterli görülmemektedir.

Bu testin birinci bölümü olan “göster ve anlat testi”, çocuğun zihinsel gelişimini ve dil gelişimini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Çocuğun diğer gelişimlerini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış bölümler bulunmamaktadır. Okumaya hazırlık testi için bu büyük bir eksikliklerdir. Ayrıca bu testin uygulanabilmesi için geniş bir alana gereksinim duyulmaktadır. Geniş alan koşulu araştırmanın kapsamında sağlanamadığından ve bu test uzun süren bir test olduğundan tercih edilmemiştir.

Testin ikinci bölümü olan soldan sağa okumaya hazırlık testi ise çocuğun okumayı öğrenebilmesi için gerekli olan göz koordinasyonunu ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Çocuğun göz hareketlerini incelemeye yönelik bir testtir. Çocuğun göz hareketlerini incelemenin kolay olmamasından dolayı test uygulanmamıştır.

Hazırlanan diğer bir test de Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişim ve Eğitimi Bölümünü tarafından hazırlanmış olan “okul hazırlığında gerekli beceriler için davranış listesi” dir. Altı bölümden oluşan bu testin zihinsel gelişim bölümünden yararlanılmıştır. Testin diğer bölümleri, anaokullarının belirlediği koşullarda uygulamanın zor olmasından dolayı ve bu uygulamaların çok zaman alıp çocukları sıkacağı düşünüldüğünden uygulanmamıştır. Bu testi uygulamak için çocukla uzun süre birlikte olmak ve onu gözlemek gerekmektedir. Testte bulunan kriterler çocuğun yalnızca anaokulunda gösterdiği faaliyetlerden oluşmamakta çocuğun bütün bir gün içinde gösterdiği faaliyetleri,

alışkanlıkları, becerileri ve sosyal ilişkileri kapsamaktadır. Böyle bir çalışma uzun zaman alacağından uygulamaya gidilmemiştir.

Testleri incelerken dikkat çeken bir başka nokta ise, okumaya hazır olma kavramı ile kitap ve kütüphane arasında sıkı bir bağ olmasına rağmen bu bağ üzerinde duran herhangi bir teste rastlanmamış olmasıdır. Wilkens'ın (1975:28-30) belirttiği gibi çocuk okul öncesi dönemde kütüphanenin okuma ihtiyacına cevap verebilecek bir yer olduğunu keşfedebilir ve keşfettiği kitabı arkadaşlarıyla paylaşabilir.

Okumaya hazır olma kriterleri arasında çocuğun kitaba karşı olan ilgisini ölçen ölçütler bulunmasına rağmen bu konuya yönelik hazırlanmış olan testlere rastlanılmamıştır. Bunun üzerine mevcut testlerin özellikle çocuğun kitaba karşı olan ilgisini ölçen bölümlerden faydalanma yoluna gidilmiştir. Bizim için önemli olan noktalardan birisi de okul öncesi dönemde çocuğun okumaya hazır olmasında kitabın ne derece etkili olduğunu saptayabilmektir. Bu amaçla çocuklara uygulanmak üzere dört bölümden oluşan bir test hazırlanmıştır. Bu testler hazırlanırken okumaya hazır olmayı belirleyen kriterlerden de yararlanılmıştır. Ayrıca çocuğun gelişim dönemleri incelendikten sonra özellikle 6 yaş çocuğunun okumaya hazır olması için gerekli olan değerlendirme faktörleri belirlenmiştir. Bütün bunların yanında okumaya hazır olmayı belirleyen kriterlerden ve testlerden özellikle çocuğun kendisine okunan kitaba karşı tepkisini ve ilgisini ölçmek amacıyla hazırlanmış olan bölümlerden yararlanılmıştır.

Sonuçta bu araştırma kapsamında uygulanmak üzere araştırmanın amaçlarına uygun 4 bölümlük bir test oluşturulmuştur. Çocuklara uygulanan ilk test çocuğun kitaba karşı olan ilgisini ölçmek ve kendisine okunan kitabın,

okuma yazma öğrenmede ne derece etkili olduğunu saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu test hazırlanırken bütün dünyada geçerli olan ‘‘metropolitan hazır olma testi’’nin tamamlayıcısı olarak düşünülen ‘‘okumaya başlamak için gerekli iktidarlar listesi’’nden yararlanılmıştır. Testi hazırlarken kullandığımız bölümler şunlardır:

-Yeni şeylere ilgi duymak

-Yeni kelimelerin anlamını sormak

-Konu dışına çıkmadan olayları ard arda anlatabilmek

-Hikayedeki olayları tahmin etmek ve okunan hikaye hakkındaki sorulara cevap vermek

-Sorulduğu zaman ismini ve yaşını bilmek

-Başkalarının nasıl okuduğunu merak edip, eline aldığı kitap ve dergiyi okuyormuş gibi yapmak

Testler hazırlanırken okumaya hazır olma kriterlerinden de yararlanılmıştır. Bu kriterlerden Wilkens’in (1975: 28-30) belirttiği; ‘‘çocuk her kitabı açtığı anda parmakları içgüdüsel olarak resimler ve kelimeler üzerinde hareket eder’’ kriterinin kullanılması uygun bulunmuştur. Bunun yanında Oktay’ın (1982: 16), ‘‘çocuk kendisine kitap okunduktan sonra mırıldanarak okuyormuş gibi yapar’’ kriteri de kullanılmıştır.

Çocuğa uygulanan ikinci testle çocuğun zihinsel gelişimi incelenmektedir. Bu test hazırlanırken Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişim ve Eğitimi Bölümü tarafından hazırlanmış olan ‘‘okul hazırlığında gerekli beceriler için davranış listesi’’nden yararlanılmıştır. Bu testten alınan bölümler şunlardır:

- Temel renkleri bilme
- Geometrik şekilleri tanıma
- Yer ilişkilerini anlama (üstünde, altında, içinde, yanında)
- Karşıtları bilme (yüksek-alçak, büyük-küçük)
- Nicelik terimlerini bilme (büyük-küçük , uzun-kısa)

Bu bölüm için aynı zamanda Head tarafından hazırlanan ‘‘Head kendi bedeninde sağ sol tayini testi’’nden yararlanılmıştır. Çocuk okula başladığı zaman sağını ve solunu ayırması öğretmenlerinin talimatlarını yerine getirebilmesi önemlidir.

Çocuğun tahtaya yazılan -b ve -d harflerinin yuvarlak kısmının kendi bedenine göre hangi tarafta olduğunu bilmesi gerekmektedir. Piaget’e (1962:13) göre çocuk 5 yaşında , sağ ve sol ayırımını yapabilir. Ilg ve Ames (1965:38) sağ ve solunu karıştıran çocukların özellikle harflerin oryantasyonunda zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir. Sağ ve sol tayininin, çocukların okumaya hazır olmasında önemli bir faktör olmasından dolayı, bu çalışmada da ‘‘Head kendi bedeninde sağ sol tayini testi uygulanmıştır Testin uygulanmasından sonra her çocuktan sağ ve sol ellerini göstermeleri de istenmiştir.

Çocuklara uygulanan bir diğer test de, öğeleri eksik insan resminin tamamlanması ve objelerin belirgin özelliklerinin çizilmesi amacıyla hazırlanmış olan ‘‘eksik tamamlama’’ testidir. Bu test, yazı yazmada gerekli olan görsel algı ve hareket kontrolünün birleşimini ölçmek amacıyla uygulanmıştır. Bu tür testlerin çocuklarda fiziksel gelişmeyi olduğu kadar, zihinsel olgunluğu da tesbit ettikleri saptanmıştır (Oktay 1983: 36). Bu testi hazırlarken, ‘‘okumaya başlamak için gerekli iktidarlar listesi’’ testinden yararlanılmıştır. Bu testin genel

zihni gelişim bölümünde bulunan, "insan yüzlerini ve diğer objeleri karakteristik özellikleri ile çizebilmek. Örneğin baca ve pencereleriyle evi tamamlayabilmek" bölümünden yararlanılmıştır. Bu testi desteklemek amacıyla Gitmez'in (1977:111) çocukların zihinsel gelişimini ölçmek amacıyla hazırladığı "farklı olanı bulma" testi kullanılmıştır. Bu test çocuğun zihni olgunluğunu teşhis etmek amacıyla uygulanmıştır. Bu iki testle çocuğun zihinsel gelişmesi ile göz-el koordinasyonu arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır.

Eksik tamamlama testinde çocuklara orta parmağı eksik bir el, kapı ve pencereleri olmayan bir ev, uzuvları olmayan bir çocuk resmi ve kolu olmayan bir ceket resmi verilmiştir. Çocuklardan bu resimlerin eksikliklerini bulmaları istenmiştir. Diğer test de farklı olanı bulma testidir. Birisi farklı olan dört tane çekiç ve biri yanlış eşlenmiş dört çift çorap, eldiven ve ayakkabı resmi verilip farklı olanı bulmaları istenmiştir. Her iki test için de çocuklara gerekli açıklamalar yapılmıştır.

BÖLÜM V

TEST VE ANKETLERİN UYGULANMASI VE BULGULAR

Farklı sosyo-ekonomik çevrelerde yetişen çocuklar arasında okuma ve yazmaya hazırlanma yönünden oluşan farklılıkları belirlemeye yönelik olarak yaptığımız çalışmada iki farklı sosyo-ekonomik çevredeki iki anaokulunda çocuklara bir takım testler uygulanmıştır.

Araştırmanın başlangıcında Milli Eğitim Müdürlüğünden Ankara ili sınırları içindeki özel ve resmi anaokullarının listesi sağlanmıştır. Aynı zamanda Devlet İstatistik Enstitüsü ile Ankara Büyükşehir Belediyesi Fen İşleri Daire Başkanlığının birlikte hazırladıkları 1990 Genel Nüfus sayımı için sosyo-ekonomik düzeylere göre semt ve hane sayısı dağılımını gösteren listeden yararlanılmıştır. Bu listede belirtilen fakir ve zengin semtlerdeki anaokulları tespit edilmiştir. Bu anaokulları arasından biri alt seviyede, diğeri üst seviyede olan iki anaokulu seçilmiştir.

Seçilen bu anaokullarından üst seviyede (Çankaya-Aykan Anaokulu) olanı yapılan gözlemler sonucunda çocuklara sağladıkları olanaklar açısından oldukça gelişmiş düzeyde bulunmuştur. Çocuklar oyun oynama alanı ve oyun malzemeleri açısından geniş imkanlara sahip görülmektedirler. Deneyimli öğretmenler eşliğinde çocuklar yetenekleri doğrultusunda çeşitli konularda eğitim görmektedirler. Aykan özel olduğu için ücreti yüksek olan bir anaokuludur.

Seçilen diğeri anaokulu ise çevresinde daha çok gecekondü tipi evlerin bulunduğu bir ilköğretim okulunun anaokuludur (Balgat-Mustafa Kemal

İlköğretim Okulu). Çocuklar sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki grup halinde yarım gün devam etmektedirler. Tek bir oda içerisinde tek öğretmen eşliğinde sınırlı sayıda oyun malzemesiyle eğitim görmektedirler. Resmi bir okul olmasından dolayı fiyatı oldukça düşüktür.

Seçilen anaokullarına devam eden çocukların buldukları semtin sosyo-ekonomik özelliklerini taşıdıklarından emin olmak amacıyla buradaki çocukların anne-babalarına anket uygulanmasına karar verilmiştir. Uygulanan bu anket ile deneklerin ailelerinin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca anaokullarının sorumlularıyla yapılan görüşmelerle ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi hakkında bilgi alınmıştır.

Araştırmaya konu olan deneklerin tümü araştırmanın yapıldığı 1996 yılının Eylül ayında ilkokula başlayacak çocuklar arasından seçilmiştir. Çocukların yaşları arasındaki farklı gelişmeler göz önünde tutularak yalnızca 6 yaş çocukları araştırmaya tabi tutulmuştur.

Çocukların ilkokula başlamadan önce okula hazır olma durumuna, sosyo-kültürel faktörün etkisini belirlemek için farklı sosyo-ekonomik ortamlarda yetişen çocuklar yukarıda belirtilen yöntemle tespit edilmiştir. Her gruptan rastgele seçme ile inceleme yapmak üzere 30 denek tespit edilmiştir.

Üst sosyo-ekonomik grup için Çankaya'da iyi şartlara sahip olan Aykan Anaokulundan 30 denek seçilmiştir. Belirli bir ekonomik düzeyin altında olan ailelerin çocuklarını, ücretlerin yüksekliğinden dolayı bu anaokuluna göndermeleri olanaksızdır. Anne-babalara uygulanan anket sonuçları da bu durumu doğrulamaktadır.

Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve kültürel açıdan elverişsiz koşullarda yaşayan denekler de Balgat'daki gecekondu mahallesi içinde bulunan Mustafa Kemal İlköğretim Anaokulundan seçilmiştir. Ortaya çıkan anket sonuçları da ailelerin sosyo-ekonomik düzeyini doğrulamaktadır.

Anketler ve testler hazırlandıktan sonra, anket ve test sorularında çıkabilecek aksaklıkları önceden saptayabilmek amacıyla pilot çalışma yapılmıştır. Her iki gruptan onar kişi üzerinde pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışmadan sonra gerekli düzeltmeler ve eklemeler yapılarak uygulamaya geçilmiştir.

Deneklerin anne-babalarına uygulanmak üzere hazırlanmış olan anketler anaokulları tarafından çocuklar aracılığıyla anne-babalara iletilmiştir. Ayrıca açıklama gerektiren soruların cevapları için anaokulu kayıtları incelenmiştir. Bunun yanında çocuklarını almaya gelen anne-babalarla görüşmeler yapılmıştır.

Hazırlanan testler anaokulu yöneticileri tarafından sağlanan anaokuluna ait bir odada araştırmacı tarafından bireysel olarak uygulanmıştır. Her denekle, yapılacak uygulamaya alıştırmak amacıyla karşılıklı kısa bir konuşma yapılmıştır. Konuşmadan sonra kendisine bir kitap okunacağı ve dikkatle dinlemesi gerektiği söylenmiştir. Daha sonra çocuğa uygulanacak testlerin amaçlarına uygun olarak önceden seçilen bir kitap okunmuştur ve sırasıyla okumaya hazırlık testi, zihinsel gelişim testi, farklı olanı bulma testi ve eksik tamamlama testi uygulanmıştır.

Testlerin uygulanması her denek için ortalama olarak 30 - 35 dakika sürmüştür. Bir günde en fazla dört deneğe test uygulanmıştır. Deneklerde aşırı sıkılmanın görüldüğü ender durumlar olmuştur. Fakat genel olarak testler bir oturumda uygulanmıştır. Her iki anaokulunda testler otuz günde tamamlanmıştır.

Çocuklara okunacak olan kitabın seçimi için çocuk kitaplarının bulunduğu YA-PA kitabeveleri ve Atlas Pazarlama başta olmak üzere bir çok kitabevi taranmıştır. Çocuk kitabı yazarı ve çizeri Serpil Ural'ın "Akıllı Bisiklet" adlı kitabı uygulama için uygun bulunmuştur. Kitap seçiminde, kitabın hitap ettiği yaş öncelikle göz önüne alınmıştır. Bunun yanında kitabın resimlerinin canlı ve parlak olmasına, puntoların büyüklüğüne, cildinin sağlam olmasına dikkat edilmiştir. Aynı zamanda trafik kuralları hakkında bilgi verdiği için bu kitabın yararlı olacağı düşünülmüştür. Kitabın sözkonusu iki anaokulunda da daha önce okunmamış olması önemle üzerinde durulan seçim kriterlerindedir.

V.1. HER İKİ ANAOKULUNDA UYGULANAN TEST VE ANKET SONUÇLARI

Bu bölümde söz konusu iki anaokulunda çocuklara uygulanan testlerin ve ailelerine uygulanan anketlerin sonuçları duyurulacaktır. Mustafa Kemal İlköğretim Anaokulu MK, Aykan Anaokulu, AK kısaltmalarıyla anılacaktır.

V.1.1. MK ANAOKULU¹

MK Anaokulu Balgat'ta Ceyhun Atıf Kansu caddesi üzerindeki Mustafa Kemal İlköğretim Okulunun bünyesinde bulunmaktadır. 1992-1993 Eğitim-

---

¹- 2.7.1997 tarihinde Mustafa Kemal İlköğretim Anaokulu öğretmenlerinden Fatoş Okutan'la yapılan görüşme sonucunda elde edilen bilgiler.

Öğretim yılında hizmete açılmıştır. O günden itibaren iki öğretmenle eğitime devam edilmektedir. Öğretmenlerin her ikisi de Gazi Üniversitesi'nin Meslek Yüksekokulunu bitirdiklerini belirtmişler ve çocuk literatürü ile çocuk kütüphaneleri hakkında eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir.

Okul binasının içinde tek bir oda MK Anaokuluna ayrılmıştır. Eğitim sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki grup halinde yarım gün devam etmektedir ve her grupta 25 çocuk bulunmaktadır.

Öğretmenler, Mustafa Kemal İlköğretim Okulu içinde bulunan okul kütüphanesini ve yakın çevrede bulunan Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesini kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların bu konuda yönlendirilmediği de belirtilmiştir.

Anaokulunda "Türkçe Dil Çalışması" adı altında okuma faaliyetlerinin gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Bu çalışma her gün 20 dakika sürmektedir. Anokulu içinde 100 taneye yakın kitap bulunmaktadır. Bunların içinde resimli kitaplar, şiir kitapları, boyama kitapları ve çocuk dergileri bulunmaktadır. "Türkçe Dil Çalışması" için daha çok çocuk dergilerinden yararlanılmaktadır. Bu dergilerdeki şiirler ve hikayeler çocuklara okunmakta, dergilerdeki bilmece-bulmaca ve tekerleme çalışmalarından yararlanılmaktadır. Anaokulunda bulunan kitapların çoğu kullanılmayacak kadar yıpranmış olan kitaplardır. Bundan dolayı öğretmenler daha çok dergilerden yararlanmaktadırlar.

V.1.1.1. MK ÇOCUKLARINA UYGULANAN TESTLER

V.1.1.1.1. TEST 1: OKUMAYA HAZIR OLMA TESTİ

V.1.1.1.1.1. ÇOCUĞUN YAŞINI BİLMESİ

Çocuğun günlük hayatta sürekli karşılaştığı sorulardan birisi de yaşıyla ilgilidir. Çocukların çoğu bu soruya hazırlıktır. MK grubundaki deneklere de bu soru sorulmuş % 90' ından doğru yanıt alınmıştır.

V.1.1.1.1.2. ÇOCUĞUN KİTABIN SAYFALARINI İLK AÇTIĞI ZAMAN GÖSTERDİĞİ TUTUM

Deneklere okunacak olan kitap bakmaları için ellerine verilmiş ve deneklerin kitabı ellerine aldıkları zamanki davranışları gözlemlenmiştir. Deneklerin %6.7'si eline aldığı kitabın sayfalarını çevirip, kitapla ilgilenmiştir. Ellerini satırlar üzerinde ve parlak renkli resimler üzerinde gezdirmişlerdir. %93.3'ünün ise ellerine verilen kitaba karşı ilgi göstermedikleri görülmüştür. Kitabın sadece dış kapağına baktıktan sonra sayfalarını dahi çevirmeden iade etmişlerdir.

V.1.1.1.1.3. ÇOCUĞUN KİTAP OKUNDUKTAN SONRA GÖSTERDİĞİ TUTUM

Okumaya hazır olmanın temel kriterlerinden birisi de çocuğun kitap okunduktan sonra okunan kitabı eline alarak okuyormuş gibi yapmasıdır. Bu amaçla gözlenen deneklerden sadece % 3.3 'ü kendilerine okunan kitabı ellerine alarak okuyormuş gibi yapmış, %96.7' si bu konuda bir tepki göstermemiştir.

V.1.1.1.1.4. YENİ ŞEYLERE İLGİ DUYMA

MK grubundaki deneklerin %6.7'si kendilerine okunan kitaba ilgi duydukları ve kendileri için yeni olan kelimelerin anlamını sordukları gözlenirken, %93.3 'ünün ise kitapla ilgilenmedikleri ve soru sormadıkları gözlenmiştir.

V.1.1.1.1.5. KELİMELERİN ANLAMINI SORMA

Çocuğun kendisine okunan kitaptaki bilmediği kelimeleri öğrenmeye çalışıp çalışmadığını ve yeni duyduğu kelimenin ne anlama geldiğini kavrayıp kavrayamadığını belirlemek amacıyla deneklere kitabın içinde geçen üç kelimenin anlamı sorulmuştur. Bu kelimeler özellikle çocukların bilmesi gereken trafik işaretlerine yönelik kelimelerden oluşmaktadır. Bu kelimelerden 'yaya geçidi' kelimesini deneklerin %3.3' ü doğru tahmin ederken , %96.7' si bu kelimenin ne anlama geldiğini tahmin edememiştir.

Yine bu gruptaki deneklerin trafik ışıklarının ne amaçla kullanıldığını bilme oranı %63.3'tür. Deneklerin %36.7'si trafik ışıklarının ne amaçla kullanıldığını ve sarı, kırmızı, yeşil ışıkların hangi anlamda kullanıldığını bilememişlerdir.

'Okul işareti ' kelimesini ise deneklerin doğru olarak bilme oranı %23.3' tür, sözcüğün anlamını doğru olarak kavramayanların oranı ise % 76.7'dir.

V.1.1.1.1.6. HİKAYEDEKİ OLAYLAR HAKKINDA TAHMİNDE BULUNMA

Kendilerine okunan kitaptaki olayları kavrayabilme yeteneklerini belirlemek ve bu olaylar hakkında tahminde bulunabilmesini sağlamak amacıyla deneklere kitapda geçen olaylar hakkında sorular sorulmuş ve deneklerden bu olayların sonucuna yönelik tahminlerde bulunmaları istenmiştir. Bu sorulardan ‘Murat karşıdan karşıya geçmeden önce sağına soluna bakmasaydı ne olurdu?’ sorusuna deneklerden %93.3’ü doğru olarak anlaşılır şekilde cevap verirken, %6.7’si ise soruya doğru cevap verememiştir.

Deneklere sorulan bir diğer soru da ‘kırmızı ışık yanarken geçmek isteyen kadına motorsiklet çarpsaydı ne olurdu?’ sorusudur. Bu soruya doğru yanıt verenlerin oranı %83.3’tür. MK grubundaki deneklerin % 16.7’si bu olay hakkında doğru tahminde bulunamamıştır.

V.1.1.1.1.7. HİKAYE HAKKINDA SORULAN SORULARA CEVAP VERME

Çocuğun kendisine okunan kitabı dikkatle dinleyip dinlemediğini öğrenmek amacıyla deneklere okunulan hikaye hakkında sorular sorulmuştur.

Bu amaçla sorulan sorulardan ‘Murat trafik ışıklarını biliyor mu?’ sorusuna deneklerin %80’i doğru cevap verirken, %20’si doğru cevap verememiştir.

‘Bisiklet ne tür çocukların bisikleti olmak istiyor?’ sorusuna MK grubundaki deneklerin %16.7’si doğru cevap verirken, %83.3’ü doğru cevap verememiştir.

‘Murat hangi ışıktta yaya geçidinde karşıdan karşıya geçti?’ sorusuna deneklerin %43.3’ ü rahatça yanıt verirken , %56.7’si bu soruya cevap verememiştir.

V.1.1.1.1.8. KONU DIŞINA ÇIKMADAN OLAYLARI ARDARDA ANLATMA

Okumaya hazır olmanın kriterlerinden birisi de. çocuğun kendisine okunan kitabı dinledikten sonra istendiği takdirde kitaptaki olayları anlatabilmesidir. Bu kriteri belirlemek amacıyla MK grubundaki deneklerden kendilerine okunan kitabı anlatmaları istenmiştir. Deneklerden % 83’ü kendilerine okunan kitabı anlatmakta başarı gösterememiştir ve olayları anlatamamıştır. Deneklerin %16.7’si ise konuyu anlatabilme başarısını göstermiştir.

V.1.1.1.1.9. ANNE-BABANIN ÇOCUĞA KİTAP OKUMASI

Anne ve babaların çocuklarına kitap okuyup okumadığını belirlemek amacıyla ve anne-babanın anket sorularına ne derece doğru cevap verdiklerini tespit etmek amacıyla çocuklara bu soru sorulmuştur. MK grubundaki deneklerin %73.3’ü anne-babalarının kendilerine kitap okumadıklarını, %26.7’si ise anne-babalarının kendilerine kitap okuduklarını ifade etmişlerdir.

V.1.1.1.2. TEST 2: ZİHİNSEL GELİŞİM TESTİ

V.1.1.1.2.1. TEMEL RENKLERİ BİLME

MK grubundaki deneklere 7 temel renk sorulmuştur. Bu renklerden deneklerin turuncuyu bilme oranı %26.7 dir. Bu rengi bilmeyenlerin oranı ise %73.3'tür. Kırmızı ve sarı renkleri tanıma oranı %100'dür. Yeşil rengi, deneklerin %93.3'ü bilirken, %6.7'si bilememiştir. Mavi rengi deneklerin tanıma oranı%83.3 'tür. Deneklerin %16.7'si bu rengi tanıyamamıştır.

Deneklerin %80'i kahverengiyi tanımada başarı gösterirken, %20 'si bu rengi tanımada başarısız olmuştur. Deneklerin başarısız olduğu bir diğer renk de mordur. Deneklerin ancak %63.3'ü mor rengi tanımıştır. %36.7'si mor rengini bilmemiştir.

V.1.1.1.2.2. GEOMETRİK ŞEKİLLERİ BİLME

MK grubundaki denekler geometrik şekillerden daireyi tanımada %90'lık bir oranla en fazla başarıyı göstermişlerdir. Deneklerin %10'u daireyi tanıyamamıştır. Deneklerin en başarısız oldukları geometrik şekil ise karedir. Kareyi bilme oranı %50'dir. Geometrik şekillerden üçgeni tanıma oranı ise %66.7dir.

V.1.1.1.2.3. NİCELİK TERİMLERİNİ BİLME

MK grubundaki deneklerin %70'i büyük kavramını tanımlamakta başarı gösterirken, %30'u bu kavramı tanımakta başarı gösterememiştir. Daha büyük kavramını tanımlayanların oranı ise %73.3'tür. %26.7'lik kısım bu kavramı

tanımlayamamıştır. Çok ve az gibi nicelik terimlerini bilme oranı ise %86.7'dir. Deneklerin %13.3'ünün bu kavramları tanımakta güçlük çektikleri görülmektedir.

V.1.1.1.2.4. YER İLİŞKİLERİNİ BİLME

Deneklerin üstünde kavramını bilme oranı %50'dir. Yer ilişkilerinden yanında ve içinde kavramlarına başarılı cevap verme oranı ise %60'dır.

V.1.1.1.2.5. KARŞITLARI BİLME

MK grubundaki deneklerden uzun-kısa kavramlarına doğru cevap verenlerin oranı %60'dır. Deneklerin %40'ı uzun-kısa kavramını anlamlı bir şekilde ifade edememiştir. Büyük-küçük kavramını ise doğru şekilde tanımlayanların oranı %70'dir. %30'luk kısım bu kavramı tanımakta zorlanmıştır.

V.1.1.1.2.6. SAĞINI SOLUNU BİLME

MK grubundaki deneklerin sağ ve sol ellerini doğru olarak gösterebilme oranı %60'dır. Deneklerin %40'ı sağ ve sol ellerini doğru olarak gösterebilme başarısına erişememiştir.

V.1.1.1.3. TEST 3: EKSİK OLANI BULMA TESTİ

MK grubundaki deneklere eksik öğelerden oluşan el, ev ,bebek ve ceket resimleri verilmiş ve bunları tamamlamaları istenmiştir. Deneklerden %73'ü bir parmağı eksik olarak verilen elin parmağını tamamlamada başarılı olmuşlardır. Evin eksik kısımlarını düzgün ve belirli çizgiler kullanarak tamamlayanların

oranı %40'dır. Deneklerin %70'i bebek ve ceket'in eksik olan öğelerini düzgün çizgiler kullanarak tamamlamışlardır.

V.1.1.1.4. TEST 4: FARKLI OLANI BULMA TESTİ

MK grubundaki deneklere farklı olanı bulmaları için biri kırık dört çekiç ve biri yanlış eşlenmiş dört çift çorap , eldiven ve ayakkabı resmi gösterilmiştir. Deneklerin %73.3'ü çekiçlerden farklı olanı doğru olarak ifade ederken, %26.7'si çekiçlerin farklı olanını bulmada başarı gösterememiştir. Eşlerin farklı olanını bulma oranı ise %66.7'dir. Deneklerin %33.3'ü farklı olanı bulmada başarı gösterememiştir.

V.1.1.2. MK ÇOCUKLARININ AİLELERİNE UYGULANAN ANKET

V.1.1.2.1. AİLEDEKİ KİŞİ SAYISI

MK grubundaki deneklerin %10'u 3 kişilik aileden, %46.7'si 4 kişilik aileden, %33.3'ü 5 kişilik aileden, %10'u ise 6 kişilik aileden gelmektedir. Denekler arasında ailedeki birey sayısı 6'dan fazla olana rastlanmamıştır.

V.1.1.2.2. ANNE BABANIN EĞİTİM DÜZEYİ

İlk önce deneklerin annelerinin eğitim düzeyine bakılacak olursa, annelerin %50'sinin ilkokul mezunu oldukları anlaşılmıştır. Bu grupta ortaokul mezunu olanların oranı ise %33.3'tür. Lise mezunu oranı %13.3', üniversite

mezunu olan anne oranı ise %3.3'tür. Annelerin eğitim düzeyinin ilk ve ortaokul ağırlıklı (%83.3) olduğu görülmektedir.

Babaların eğitim düzeylerini incelediğimizde, bu grupta babaların % 40'lık bir oranla lise mezunu olduğunu görmekteyiz. Üniversite mezunu oranı ise %3.3'tür. İlkokul mezunu olanların oranı %33.3, ortaokul mezunu olanların oranı ise %23.3'tür.

V.1.1.2.3. ANNE BABANIN MESLEĞİ

MK grubundaki deneklerin babaları meslek yönünden şöyle bir dağılım göstermektedir. %26.7'si işçi, %53.3'ü esnaf (ancak açıklayıcı sorularla bu gruptaki babaların pazarcılık, seyyar satıcılık vb. küçük esnaf oldukları saptanmıştır), %6.7'sinin emekli ve %13.3'ünün memur statüsünde çalıştıkları anlaşılmıştır. Annelerin mesleki durumlarına gelince; bu gruptaki annelerin %96.7'si ev kadını olduğunu ifade etmiştir. Annelerin %3.3'ü ise memur olarak çalışmaktadır.

V.1.1.2.4. AİLENİN AYLIK GELİRİ

MK grubundaki deneklerin ailelerinin %50'si dar gelirli , %30'u orta gelirlidir . Orta üstü gelirli ailelerin oranı ise %10'dur. Bu gruptaki deneklerin ailelerinden %10'u ise çok dar gelirlidir. Bu grupta yüksek gelirli aileye rastlanmamıştır.²

² -10.000.000'a kadar (çok dar gelirli)
11-20.000.000 arasında (dar gelirli)
21-30.000.000 arasında (orta düzey gelirli)
31-40.000.000 arasında (orta üstü gelirli)
40.000.000'dan fazla (yüksek gelirli)

Buradaki rakamlar anketin uygulandığı 1996 yıl içindeki asgari ücrete göre düzenlenmiştir. Aynı zamanda 7 Şubat 1996 tarihinde Milliyet gazetesinde yayımlanan Devlet İstatistik Enstitüsünün verileri dikkate alınmıştır.

V.1.1.2.5. AİLENİN KENDİNE AİT EVİ OLUP OLMADIĞI

MK grubundaki deneklerin ailelerinin %50'sinin kendilerine ait bir evleri olmadığı anlaşılmıştır. Ailelerin %50'sinin ise kendilerine ait evleri vardır (ancak açıklayıcı sorularla bu gruptaki ailelerin evlerinin gecekondu türünde oldukları saptanmıştır).

V.1.1.2.6. AİLELERİN KÜLTÜREL ETKİNLİKLERE KATILMASI

MK grubundaki deneklerin ailelerinin belirtilen kültürel etkinliklerden hiç birisine katılmadıkları anlaşılmıştır.

V.1.1.2.7. AİLELERİN KİTAP OKUMA SIKLIKLARI

MK grubundaki deneklerin ailelerini bir yılda okudukları toplam kitap sayısına göre değerlendirmek gerekirse, A.L.A.'nin (1978:3) belirlediği ölçülere göre³, annelerin %46.7'si az okuyan okuyucu, %16.7'si orta düzeyde okuyucu, %36.7'si ise okuyucu olmayanlar grubundadır.

Babaların ise %50'si az okuyan okuyucu, %13.3'ü orta düzeyde okuyucu, %36.7'si ise okuyucu olmayanlar grubundadır. Görüldüğü üzere deneklerin ailelerinin %36.7'si hiç kitap okumayanlar grubuna girmektedir ve bu grubun okuma alışkanlığına sahip olmadığı görülmektedir. Annelerin %46.7'lik bölümünün, babaların da %50'lik bölümünün az okuyan okuyucu grubuna girdiğini görmekteyiz. Az okuyan okuyucu, yeterli okuma alışkanlığına sahip

---

³ -Çok okuyan okuyucu: 1 yılda 21 ve daha fazla kitap okuyan

Orta düzeyde okuyan okuyucu: 1 yılda 6-20 arasında kitap okuyan

Az okuyan okuyucu: 1 yılda 1-5 arası kitap okuyan

Okuyucu olmayan: Hiç kitap okumayan.

olmayan okuyucu anlamına gelmektedir Bu orana hiç okumayanların oranı (annelerin %83.3, babaların %86.7) eklenirse, MK grubundaki deneklerin annelerinin ve babalarının okuma alışkanlığının genelde yetersiz olduğu ya da hiç olmadığı söylenebilir.

V.1.1.2.8. AİLENİN EVİNDE KİTAPLIK OLMA DURUMU

Ailelerin %23.3'ünün evinde kitaplık mevcuttur. %76.7'si ise evlerinde kitaplık olmadığını belirtmiştir.

V.1.1.2.9. ÇOCUKLARA AİT KİTAP SAYISI

MK grubundaki deneklerin ailelerine çocuklarına ait kitap sayısı sorulmuştur. Ailelerin %23'ü çocuklarının hiç kitabı olmadığını belirtmiştir. Çocukların %50'sinin ise evlerinde 1-10 arasında kitabı bulunmaktadır. 11-20 arasında kitabı bulunan çocukların oranı ise %20'dir. Ailelerin %6.7'si ise evlerindeki çocuklara ait kitap sayısının 21-30 arasında olduğunu ifade etmişlerdir.

V.1.1.2.10. ÇOCUKLARA BİR AY İÇERİSİNDE ALINAN KİTAP SAYISI

Deneklerin ailelerine çocuklarına bir ay içinde aldıkları kitap sayısı sorulmuştur. Ailelerin %53.3'ü çocuklarına ayda 1-2 kitap, %6.7'si 3-4 kitap, %3.3'ü ise 5-6 kitap aldıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklarına hiç kitap almadığını belirtenlerin oranı ise %36.7'dir.

V.1.1.2.11. ÇOCUĞA EN SON ALINAN KİTABIN ADI

MK grubundaki deneklerin ailelerine çocuklarına bir ay içerisinde aldıkları kitap sayısının doğruluğunu denetlemek amacıyla çocuklarına aldıkları en son hikaye ve masal kitabının adı sorulmuştur. Ailelerin %50'si çocuklarına aldıkları kitabın adını yazarken, %50'si herhangi bir kitap adı yazmamıştır. Bu soru, daha önceki iki soruya verilen cevaplar ile çelişik ifadeler ortaya çıkarmaktadır.

V.1.1.2.12. AİLENİN ÇOCUĞUNA KİTAP OKUMA DURUMU

Ailelere çocuklarına kitap okuyup okumadıkları sorulmuştur. Ailelerin verdikleri cevabı denetlemek amacıyla çocuklara uygulanan testte de ailelerinin kendilerine kitap okuyup okumadıkları sorulmuştur. Ailelerin verdiği cevaba göre, ailelerden %60'ı çocuklarına kitap okumadıklarını belirtirken, %40'ı çocuklarına kitap okuduklarını ifade etmişlerdir. Çocuklara yöneltilen sorudan alınan cevaplara göre ise ailelerin % 26.7'si çocuklarına kitap okumakta, %73.3'ü çocuklarına kitap okumamaktadır. Ailelerden ve çocuklardan alınan cevaplar birbirini tutmamaktadır.

V.1.1.2..13. ÇOCUĞA EN SON OKUNAN KİTABIN ADI

Ailelerin çocuklarına kitap okuyup okumadığını denetlemek amacıyla çocuklarına en son okudukları kitabın adını yazmaları istenmiştir. Çocuklarına en son okudukları kitabın adını yazanların oranı %40'tır. Ailelerin %60'ı ise en son okuduğu kitabın adını yazmamıştır.

V.2.1.AK ANAOKULU⁴

AK Anaokulu Çankaya'da Ahmet Rasim sokağı üzerinde bulunmaktadır ve 1969 yılında hizmete girmiştir. Şu anda toplam on öğretmenle eğitime devam edilmektedir. Öğretmenler Psikoloji, Çocuk Sağlığı ve Eğitimi ve Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinden mezunlardır. Öğretmenlerin seçiminde özellikle Pedagojik Formasyonun olmasına dikkat edilmektedir. Öğretmenlerden Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Bölümü mezunları eğitimleri süresince çocuk literatürü hakkında ders gördüklerini fakat Çocuk Kütüphaneleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Aykan Anaokulu üç katlı bir binada hizmet vermektedir. 3 yaş, 4 yaş, 5 yaş ve 6 yaş grubu olarak çocuklar 4 grupta eğitim görmektedirler. Her grupta yaklaşık yirmi çocuk bulunmaktadır.

Aykan Anaokulunda "Ana Dili Etkinliği" adı altında okuma programı düzenlenmektedir. Bu programa göre çocuklara sabahları kahvaltıdan sonra ve öğleden sonra dinlenme saatlerinde olmak üzere her gün 2 saat kitap okunmaktadır. Daha sonra çocuğa kitap hakkında soru sorulmakta, kitaptaki olayları dramatize etmesi istenmektedir. Ayrıca kitap okunurken yarıda kesilerek çocuktan sonunu tahmin etmesi istenmektedir. Bunun yanında çevredeki Oran Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi ve Ali Dayı Halk Kütüphanesi'ne geziler düzenlenmektedir.

Anaokulunda toplam beşyüz kitap bulunmaktadır. Her yaş grubunun sınıfında bir kitaplık bulunmaktadır. Bu kitaplar yaş gruplarının özelliklerine

---

⁴ -2.7.1997 tarihinde Aykan Anaokulu sorumlusu Neslihan Gülle ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen bilgiler.

göre seçilmiştir. Koleksiyonda resimli kitaplar, şiir kitapları, boyama kitapları bulunmaktadır.

V.2.1.1. AK ÇOCUKLARINA UYGULANAN TESTLER

V.2.1.1.1. TEST 1: OKUMAYA HAZIR OLMA TESTİ

V.2.1.1.1.1. ÇOCUĞUN YAŞINI BİLMESİ

AK grubundaki deneklerin %100'ü bu soruyu tam olarak cevap vermiş ve yaşlarını doğru olarak söylemişlerdir.

V.2.1.1.1.2. ÇOCUĞUN KİTABIN SAYFALARINI İLK AÇTIĞI ZAMAN GÖSTERDİĞİ TUTUM

AK grubundaki deneklerin %73.3'ü ilk defa eline aldığı kitabı incelemiş, sayfalarını çevirmiş ve sayfadaki satırlar ve resimler üzerinde ellerini hareket ettirmiştir. Deneklerin %26.7'si ise sadece sayfaları çevirmekle yetinmiştir.

V.2.1.1.1.3. ÇOCUĞA KİTAP OKUNDUKTAN SONRA GÖSTERDİĞİ TUTUM

AK grubundaki deneklerin %20'si kendisine okunan kitap eline verildiğinde mırıldanarak okuyormuş gibi yaparken %80'i böyle bir harekette bulunmamıştır.

V.2.1.1.1.4. YENİ ŞEYLERE İLGİ DUYMA

Deneklerin %46.7'sinin kitaba ilgi duydukları ve kendileri için yeni olan kelimelerin anlamını sordukları gözlemlenmiştir. %53.3'ünün ise kitapla ilgilenmedikleri görülmüştür.

V.2.1.1.1.5. KELİMELERİN ANLAMINI SORMA

AK grubundaki deneklerin kendilerine okunan kitapdaki kelimeleri kavramalarına yönelik sorulan sorulardan "yaya geçidi" kelimesini bilme oranı %73.3 iken, bu kelimeyi bilmeyenlerin oranı ise %26.7'dir.

Yine gruptaki deneklerin %93.3'ü trafik ışıklarının ne amaçla kullanıldığını ve sarı, kırmızı ve yeşil ışıkların ne anlama geldiğini bilirken, %6.7'si trafik ışıklarının ne işe yaradığını bilmiş fakat kırmızı, sarı ve yeşil ışıkların ne anlama geldiğini bilememiştir.

Okul işaretinin ne için kullanıldığına yönelik soruya ise deneklerin %80'i doğru cevap vermiştir. %20'lik kısım ise okul işaretinin ne anlama geldiğini doğru olarak bilememiştir.

V.2.1.1.1.6. HİKAYEDEKİ OLAYLAR HAKKINDA TAHMİNDE BULUNMA

Çocuğun kendisine okunan kitaptaki olaylar hakkında akıl yürütebilmesi ve arkasından olabilecek olaylar hakkında tahminde bulunabilmesi çocuğun zihinsel gelişiminin bir göstergesidir. Kendisine okunan kitapta tam olarak açıklanmayan fakat çocuğun düşünebileceği bazı olayları çocuktan tahmin

etmesi istenip, bu amaçla çocuğa hikayedeki olaylar hakkında sorular sorulmuştur.

"Murat karşıdan karşıya geçmeden önce sağına sonra soluna bakmasaydı ne olurdu?" sorusuna AK grubundaki deneklerin %93.3'ü rahatça cevap vermişlerdir. %6.7'si ise bu soruda başarı gösterememiştir.

AK grubundaki deneklerin "kırmızı ışık yanarken geçmek isteyen kadına motorsiklet çarpsaydı ne olurdu?" sorusuna %100 tam başarı göstererek rahatça doğru cevap vermişlerdir.

V.2.1.1.1.7. HİKAYE HAKKINDA SORULAN SORULARA CEVAP VERME

Çocuğun kendisine okunan kitaptaki hikaye hakkında sorulan sorulara doğru olarak cevap verebilmesi için hikayeyi anlaması gerekmektedir. Ancak anladıktan sonra çocuk hikaye hakkındaki sorulara cevap verebilecek duruma gelebilir. Bu amaçla hikaye hakkında çocuğa sorular sorulmuştur.

"Murat trafik ışıklarını biliyor mu?" sorusuna deneklerin %93.3'ü doğru cevap verirken %6.7'si bu soruya cevap verememiştir. "Bisiklet ne tür çocukların bisikleti olmak istiyor?" sorusuna %80'i rahatça cevap vererek başarı gösterirken, %20'si bu soruda başarılı olamamıştır. "Murat hangi ışıkta yaya geçidinden karşıdan karşıya geçti?" sorusuna tam olarak doğru cevap verebilen deneklerin oranı %93.3'tür. Doğru olarak cevap veremeyenlerin oranı ise %6.7'dir.

V.2.1.1.1.8. KONU DIŞINA ÇIKMADAN OLAYLARI ARDARDA ANLATMA

Çocuk kendisine okunan kitabı konu dışına çıkmadan anlatabilir, hatta dramatize edebilir. Bu çocuğun okumaya hazır olduğunu gösteren belirtilerden birisidir. Ayrıca çocuğun kitaba karşı ilgisini ve dikkatini göstermesi açısından önemli bir kriterdir. AK grubundaki deneklerin %73.3'ü konu dışına çıkmadan olayları kısmen de olsa anlatabilmiştir. %26.7'si ise kendisine okunan kitaptaki konunun dışına çıkarak olayları birbirine karıştırmışlar ve başarı gösterememişlerdir.

V.2.1.1.1.9. ANNE-BABANIN ÇOCUĞA KİTAP OKUMA DURUMU

AK grubundaki deneklerin %93.3'ü anne-babalarının kendilerini kitap okuduğunu ifade ederken %6.7'si evde kendilerine kitap okunmadığını belirtmişlerdir.

V.2.1.1.2. TEST 2: ZİHİNSEL GELİŞİM TESTİ

V.2.1.1.2.1. TEMEL RENKLERİ BİLME

Deneklere 7 tane temel renk gösterilmiştir. Bu renklerden deneklerin turuncuyu bilme oranı %66.7'dir. Kırmızı, sarı, yeşil ve mavi rengi bilme oranları ise %100'dür. Kahverengi ve mor renkleri deneklerden %93.3'ü tanırken %6.7'si bu renkleri tanıyamamıştır.

V.2.1.1.2.2. GEOMETRİK ŞEKİLLERİ BİLME

AK grubundaki deneklerin %93'ü geometrik şekillerden daire, üçgen ve kareyi doğru olarak tanımlamıştır. Deneklerden %6.7'si bu geometrik şekilleri tanıyamamıştır.

V.2.1.1.2.3. NİCELİK TERİMLERİNİ BİLME

Nicelik terimlerinin AK grubundaki denekler tarafından bilinme oranı %100'dür. Denekler büyük, daha büyük, çok, az gibi nicelik kavramlarında tam olarak başarı göstermiştir.

V.2.1.1.2.4. YER İLİŞKİLERİNİ BİLME

AK grubundaki deneklerin %66.7'si üstünde kavramını doğru olarak tanımlarken, %33.3'ü bu kavramı doğru tanımlayamamıştır. Yanında kavramına ise deneklerin %60'ı doğru cevap verirken %40'ı bu kavramı tanımlamakta başarısız olmuştur. Deneklerin yer ilişkileri konusunda en başarılı oldukları kavram, içinde kavramıdır. Deneklerin %86.7'si içinde kavramına doğru cevap vermiştir. %13.3'ü bu kavramı tanımlayamamıştır.

V.2.1.1.2.5. KARŞITLARI BİLME

AK grubundaki denekler uzun-kısa ve büyük-küçük gibi karşıt kavramları bilmede %100 başarı sağlamışlardır.

V.2.1.1.2.6. SAĞINI SOLUNU BİLME

Deneklerin sağ ve sol ellerini doğru olarak gösterebilme oranı AK grubunda %73.3'dür. Bu soruya deneklerin %26.7'si doğru cevap verememiştir. Doğru cevap veremeyen denekler kararsızlıklarından dolayı başarısız sayılmışlardır.

V.2.1.1.3. TEST 3: EKSİK OLANI BULMA TESTİ

Bir elin eksik olan parmağını, evin eksik olan kapı ve penceresini ve ceketin eksik kolunu AK grubundaki deneklerin %93.3'ü düzgün ve belirli çizgiler kullanarak doğru olarak tamamlamıştır. Deneklerin %6.7'si resimlerdeki eksikleri tamamlamada başarı sağlayamamıştır. AK grubundaki deneklerin, kız çocuğun eksik olan yüzünü tamamlamada ki başarı oranı %100'dür.

V.2.1.1.4. TEST 4: FARKLI OLANI BULMA TESTİ

AK grubundaki deneklere bir tanesi farklı olan dört tane çekiç ve çorap, eldiven, ayakkabı eşlerinden oluşan iki resim verilmiş ve farklı olanı bulmaları istenmiştir. Deneklerden çekiçlerin farklı olanını doğru olarak bulma oranı %100'dür. Eşlerden, farklı olanını bulma oranı ise %93.3"dür.

V.2.1.2. AK ÇOCUKLARININ AİLELERİNE UYGULANAN ANKET

V.2.1.2.I. AİLEDEKİ KİŞİ SAYISI

AK grubundaki deneklerin %76.6'si 3 kişilik aileden oluşmaktadır. 4 kişilik aileden oluşanların oranı ise %23.3'tür.

V.2.1.2.2. ANNE BABANIN EĞİTİM DÜZEYİ

AK grubundaki deneklerin annelerinin %86.7'sinin yüksekokul mezunu, %13.3'ünün de lise mezunu olduğunu görmekteyiz. Bu grupta dikkat çeken nokta deneklerin babaları ile annelerinin eğitim düzeylerinin eşit oluşudur. Babaların da %86.7'si yüksekokul mezunu, %13.3'ü de lise mezunudur.

V.2.1.2.3. ANNE BABANIN MESLEĞİ

Annelerin mesleklerine bakacak olursak, annelerin %60'ının yüksek düzeyde memur (açıklayıcı sorularla bunların mühendis, eczacı, avukat vb. gibi uzmanlık mesleklerinde çalıştıkları belirlenmiştir) ya da yönetici oldukları saptanmıştır. Annelerin %20'si ise memurdur (açıklayıcı sorularla çoğunluğunun bankalarda çalıştıkları anlaşılmıştır). Çalışmayan annelerin oranı ise %20'dir. Görüldüğü gibi bu gruptaki annelerin %80'i çalışmaktadır.

Babaların mesleki durumlarına gelince: Babaların %90'ının yüksek memur ya da yönetici statüsünde çalışmaktadır (açıklayıcı sorularla bunların çoğunun öğretim görevlisi, banka müdürü ya da müdür yardımcısı, mühendis, doktor ya da avukat oldukları belirlenmiştir). %6.7'si ise memur statüsünde çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Babaların %3.3'ünün serbest çalıştığı belirtilmiştir.

V.2.1.2.4. AİLENİN AYLIK GELİRİ

AK grubundaki ailelerin tamamı yüksek gelirlidir.

V.2.1.2.5. AİLENİN KENDİNE AİT EVİ

Bu gruptaki ailelerin %86.7'sinin kendilerine ait bir evleri olduğu ifade edilmiştir. Kendilerine ait evi olmayanların oranı ise %13.3'tür.

V.2.1.2.6. AİLELERİN KÜLTÜREL ETKİNLİKLERE KATILMASI

AK grubundaki aileleri %60'ı görsel etkinlik içine giren tiyatro, opera, bale ve sinema gibi etkinliklere katılmaktadır. %6.7'si sergileri izlediklerini ifade etmektedir. Konferanslara katılım oranı ise %6.7'dir. Bu gruptaki anne-babaların %26.7'si ise görsel etkinliklere ve konferanslara katılmadıklarını belirtmişlerdir.

V.2.1.2.7. AİLELERİN KİTAP OKUMA SIKLIKLARI

AK grubundaki deneklerin ailelerinin kitap okuma sıklıkları A.L.A.'in (1978:3) belirlediği ölçülere göre gruplandırılacak olursa; annelerin %40'ı yılda 1-5 kitap okumakta ve az okuyan okuyucu grubuna girmektedir. %46.6'sı ise orta düzeyde okuyucu grubundadır. Çok okuyan okuyucu grubuna girenlerin oranı %13.3'tür.

Babaların okuma sıklığı ise şöyle bir dağılım göstermektedir: Babaların %53.3'ü yılda 1-5 arası kitap okuyarak az okuyan okuyucu grubuna girmektedir. Orta düzeyde okuyucu grubuna girenlerin oranı ise %46.6'dır. Görüldüğü üzere deneklerin ailelerinin yarıya yakınının orta düzeyde okuyucu (%46.6) olduğunu görmekteyiz. Bu orana çok okuyan okuyucu (%13.3) oranını da ekleyecek olursak AK grubundaki deneklerin annelerinin yarıdan fazlasının (% 59.9) yeterli okuma alışkanlığına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Babaların ise yarıdan fazlası

(%53.3'ü)az okuyan okuyucu grubuna girmektedir. Babalar arasında çok okuyan okuyucu grubuna girebilen olmamıştır.

V.2.1.2.8. AİLENİN EVİNDE KİTAPLIK OLMA DURUMU

Deneklerin anne-babalarının verdikleri yanıtlara göre; ailelerin hepsi (%100) evlerinde bir kitaplık olduğunu belirtmiştir.

V.2.1.2.9. ÇOCUKLARA AİT KİTAP SAYISI

AK grubundaki deneklerin ailelerine kitaplıklarının içinde çocuklarına ait kitap sayısı sorulmuştur. Ailelerin %6.7'si çocuklarına ait kitap sayısının 1-10 arasında olduğunu, %13.3'ü ise kitap sayısının 11-20 arasında olduğunu belirtmişlerdir. Ailelerin büyük bir çoğunluğu (%53.3) kitaplıklarındaki çocuklara ait kitap sayısının 21-30 arasında olduğunu ifade etmişlerdir. Kitaplıklarındaki çocuk kitaplarının sayısının 50'den fazla olduğunu söyleyen ailelerin oranı ise %26.7'dir.

V.2.1.2.10. ÇOCUKLARA BİR AY İÇERİSİNDE ALINAN KİTAP SAYISI

Ailelerin büyük bir çoğunluğu (%53.3) çocuklarına ayda 1-2 kitap aldıklarını belirtmişlerdir. %33.3'ü ise çocuklarına ayda 3-4 , %13.3'ü ise ayda 5-6 kitap aldıklarını belirtmişlerdir. Görüldüğü üzere ailelerin %46.6'sı çocuklarına ayda 2'den fazla kitap almaktadır.

V.2.1.2.11. ÇOCUĞA EN SON ALINAN KİTABIN ADI

AK grubundaki deneklerin ailelerinden çocuklarına en son aldıkları kitabın adını yazmaları istenmiştir. Bu soru ile ailelerin çocuklarına kitap alıp almadıkları denetlenecektir. Bu gruptaki ailelerin tamamı çocuklarına aldıkları kitabın adını yazmıştır.

V.2.1.2.12. AİLENİN ÇOCUĞUNA KİTAP OKUMA DURUMU

Bu gruptaki deneklerin ailelerine "çocuğunuza kitap okuyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Ailelerin %100'ü çocuklarına özellikle yatmadan önce kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Ailelerin verdiği bu cevabı denetlemek amacıyla çocuklara ailelerinin kendilerine kitap okuyup okumadıkları sorulmuştur. Çocukların %93.3'ü ailelerinin kendilerine kitap okuduğunu, %6.7'si evde kendilerine kitap okunmadığını belirtmiştir. Ailelerden ve çocuklardan alınan cevaplar arasında az da olsa bir fark bulunmaktadır.

V.2.1.2.13. ÇOCUĞA EN SON OKUNAN KİTABIN ADI

AK grubundaki deneklerin ailelerine çocuklarına okudukları en son kitabın adı sorulmuştur. Ailelerin tamamı (%100) çocuklarına en son okudukları kitabın adını yazmışlardır. Bu soruyla ailelerin çocuklarına kitap okuyup okumadıklarını denetlemek amacı güdülmektedir.

BÖLÜM VI

TEST VE ANKET SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde farklı sosyo-ekonomik çevreleri temsil eden iki anaokulundaki 6 yaş çocuklarına uygulanan testlerin ve ailelerine uygulanan anketlerin sonuçları karşılaştırılacaktır.

Bu karşılaştırmaya geçmeden önce anaokullarının genel özelliklerinin karşılaştırılması uygun bulunmuştur.

MK Anaokulunda 2 öğretmen toplam elli çocukla eğitim yapılırken AK Anaokulunda on öğretmenle toplam doksan çocukla eğitim yapılmaktadır. MK Anaokulunda bir sınıftaki çocuk sayısı yirmibeş iken bu sayı AK Anaokulunda yirmi civarındadır. Bir sınıfta bulunan çocuk sayısı açısından ve öğretmen sayısı açısından AK Anaokulu MK Anaokuluna göre avantajlı durumdadır.

Öğretmenlerin eğitim düzeyi açısından her iki anaokulunun öğretmenleri de yükseköğretim ve fakülte mezunu olmalarına rağmen AK Anaokulu öğretmenlerinin eğitim gördükleri alanlar Psikoloji'den Çocuk Sağlığına ve Eğitime uzanan bir çeşitlilik göstermektedir.

İki anaokulunda uygulanan okuma faaliyetleri açısından karşılaştırma yapmak gerekirse MK Anaokulunda günlük yirmi dakikalık kitap okuma faaliyetine karşılık AK Anaokulunda bu faaliyet her gün 2 saat süreyle yapılmaktadır.

Anaokulların bünyelerinde bulundurduğu kitap koleksiyonuna gelince AK Anaokulundaki yaklaşık beşyüz kitaba karşılık MK Anaokulunda yüze yakın kitap bulunmaktadır. Her iki anaokulunda da mevcut kitap koleksiyonundaki kitaplar çeşitlilik göstermektedir.

Yapılan görüşmelerden anlaşıldığı üzere MK Anaokulu öğretmenleri çocukları yakın çevrelerin de bulunan Halk ve Okul Kütüphanelerini kullanmaya yönlendirmemekte, AK Anaokulu öğretmenleri ise yakın çevrelerindeki kütüphanelere geziler düzenlemek yoluyla çocukları kütüphane kullanımı konusunda yönlendirmektedirler.

AK ve MK grubuna uygulanan testlerin ilk sorusu çocukların yaşlarını doğru olarak bilip bilmediklerini tespit etmektir. Çocuğun yaşını doğru olarak bilmesi onun sosyal bağımsızlığının ilk göstergesidir. Ayrıca yaşını doğru tahmin etmesi onun okumaya hazır olduğunun ilk belirtisidir. Her iki gruba da sorulan bu soruda AK grubu deneklerin tamamı yaşını doğru olarak (anaokulu kayıtlarıyla çocukların yaşı önceden öğrenilmiştir) bilirken, MK grubundaki deneklerin ancak % 90'ı yaşlarını doğru olarak söylemişlerdir.

TABLO 1: Çocukların Yaşlarını Doğru Olarak Bilmeleri

Yaşını Bilme	AK %	MK %
Bilir	100	90
Bilmez	-	10

Çocuğun kitabı ilk eline aldığı zamanki tutumu, parmaklarını resimler ve satırlar üzerinde hareket ettirmesi okumaya hazır olmadaki göstergelerden bir diğeridir. AK ve MK grubundaki deneklerin kitabı ilk ellerine aldıkları zamanki

tutumlarını ölçmek amacıyla gözlem yapılmıştır. Yapılan gözlem sonucunda AK grubundaki deneklerin % 73.3'ünün parmakları resimler ve satırlar üzerinde hareket ederken, MK grubundaki deneklerin ancak % 6,7' sinin parmakları resimler ve kelimeler üzerinde hareket etmiştir.

TABLO 2: Çocukların Kitabı İlk Eline Aldıkları Zamanki Tutumları

Kitaba Karşı Tutumu	AK %	MK%
Parmakları hareket eder	73.3	6.7
Parmakları hareket etmez	26.7	93.3

Yukarda belirtilen kritere göre bulgularımız, sosyo- ekonomik ve çevresel şartlar yönünden daha iyi durumda olan AK, MK grubuna göre daha ileri düzeyde olduğunu göstermektedir. AK grubundaki deneklerin tamamının evinde kitaplık bulunmaktadır. Çocuğun erken yaşlarda kitaplık bulunan bir ortamda bulunması, kitaplarla yakından ilgilenmesi onun eline aldığı kitabın satırlarına ve resimlerine dokunma isteğini artırmaktadır.

Çocuk gelişme çağında sürekli büyüklerini taklit etmektedir. Kendisine örnek olarak sececeği iki yetişkinin, anne ve babanın evde yaptıkları davranışları taklit etmek, onlar gibi davranmak çocuğun en çok zevk aldığı olaylardan birisidir. Çocuklar anne babalarının sık sık bir şeyler okuduğunu görmeleri sonucunda onları taklit etmek yoluna gitmektedirler. Çocuğun kendisine okunan kitabı eline alıp mırıldanarak okuyormuş gibi yapmak istemesi, anne-babayı taklit etmenin bir sonucudur ve okumaya hazır olmanın kriterlerinden biridir. Buna belirlemek amacıyla iki grup üzerinde yapılan gözlem sonucunda, her iki grubun da bu konuda çok fazla başarı gösteremediği görülmektedir. AK

grubundaki deneklerin % 20'si eline aldığı kitabı okuyormuş gibi yaparken, MK grubunda bu oran % 3,3'e düşmüştür. AK grubundaki deneklerin annelerinin orta düzey ve çok okuyan okuyucu, babalarının da orta düzey okuyucu olduğunu göz önünde tutarsak bu gruptaki çocukların MK grubundaki çocuklara göre daha başarılı olması doğal görülmektedir. Çünkü MK grubundaki deneklerin ailelerinin anne-babalarının % 36.7'si hiç kitap okumamaktadır. Geri kalan aileler ise yılda 1-11 arası kitap okumaktadırlar. Görüldüğü gibi çocuğun kendisine örnek olarak seçtiği anne-babanın kitap okuması ki bu sosyo-kültürel düzeyle doğrudan ilintili bir özelliktir ve çocukları etkilemektedir.

TABLO 3: Çocukların Kendilerine Okunan Kitabı Mırıldanarak Okuyormuş gibi Yapmaları

Kendilerine Okunan Kitap	AK %	MK %
Okuyormuş gibi yapar	20	3.3
Okuyormuş gibi yapmaz	80	96.7

Araştırmacılar, öğrenme ilgisi ile okuma-yazma öğrenimi arasındaki ilişkiyi uzun süreden beri incelemektedirler, Brumbaugh, Strasd ve Burton, okumaya hazır olmada öğrenme ilgisinin önemini vurgulamaktadır. Çocuğun okula başlamadan önce, öğrenmeye olan ilgisinin, onun okumasını kolaylaştıran bir etken olduğunu ortaya koymaktadırlar (Downing ve Thackray 1971 : 47) çocuğun öğrenme ilgisi, onu yeni nesnelere öğrenmeye ve yeni karşılaştığı kelimelerin anlamını sormaya itmektir. Kendilerine okunan kitaptaki yeni şeyleri öğrenmeye ilgi duymaları açısından AK grubundaki denekler MK grubundaki deneklere göre daha başarılıdır. (AK grubu % 46,7 MK grubu %

6.7) MK grubundaki deneklerin büyük bir çoğunluğu (%93.3) kendilerine okunan kitaba karşı ilgisiz kalmıştır.

Çocuğun öğrenme isteğiyle yeni duyduğu kelimelerin anlamını sorması, paralel olarak gelişmektedir. Çocuğun yeni duyduğu kelimeler hakkında fikir yürütebilmesi de bu gelişmenin bir parçasıdır.

AK ve MK grubundaki deneklere kitapda geçen kelimelerden "yaya geçidi" kelimesi sorulmuştur. Bu soruda AK grubundaki deneklerin (%73,3), MK grubundaki deneklere göre (% 3.3) başarı oranının hayli yüksek olduğunu görmekteyiz, MK grubunda yaya geçidi kelimesini doğru olarak bilen denek sayısı bir kişidir. % 96.7'si bu kelimenin hangi anlama geldiğini bilememiştir.

TABLO 4: Çocukların 'Yaya Geçidi' Kelimesini Bilmeleri

Yaya Geçidi Kelimesi	AK %	MK %
Bilir	73.3	3.3
Bilmez	26.7	96.7

Trafik ışıklarını bilmede ise yine AK grubu deneklerinin (% 93.3) MK grubu deneklerine (% 63.3) göre daha başarılı olduklarını görmekteyiz.

TABLO 5: Çocukların Trafik Işıklarını Bilmeleri

Trafik Işıklarını Tanıma	AK %	MK %
Bilir	93.3	63.3
Bilmez	6.7	36.7

Okul işareti kelimesini doğru olarak bilenlerin oranının yine AK grubundaki deneklerde (% 80) daha fazla olduğunu görmekteyiz. MK grubundaki deneklerin bu kelimeyi bilme oranı % 23.3 tür. MK grubu bu kelimeyi doğru olarak bilme açısından AK grubuna göre daha başarısızdır.

TABLO 6: Çocukların Okul İşaretini Bilmeleri

Okul İşaretini Tanıma	AK %	MK %
Bilir	80	23.3
Bilmez	20	76.7

Reid'e (1972:41) göre okumaya hazır olmadaki başarısızlıklarda çevresel faktörlerin, evdeki kültürel ortamın ve çocuğun bu ortamdan faydalanma olanaklarının etkisi vardır (Oktay 1983: 42). Çocuğun anne-babasının kültürel etkinliklere katılması ve bunu ailesiyle paylaşması, çevresinde örnek aldığı kişilerin çocukla ilgilenmesi, sorularına cevap vermesi, ona kitap okuması günlük hayatta karşılaştığı olaylar hakkında uyarılarda bulunması çocuğun öğrenme isteğini, yeni şeylere olan ilgisini artırmaktadır.

AK grubundaki deneklerin kendilerine sorulan kelimelerin anlamını doğru olarak tahmin etme açısından MK grubuna göre daha başarılı olduğunu görmekteyiz, Ailelerin eğitim düzeyinin çocuğun trafik ışıklarını tanıma açısından da etkili olduğu görülmektedir. AK grubundaki ailelerin eğitim düzeyleri lise ve yüksek okul düzeyindedir. Bu ailelerin çocuklarına trafik ışıkları konusunda yeterli bilgiyi verdikleri söylenebilir. MK grubundaki deneklerin ise çocuklarına trafik ışıkları konusunda yeterli bilgiyi vermedikleri görülmektedir.

Çocuğun öğrenme faaliyetlerini başarı ile gerçekleştirmesinde en önemli etkenlerden biriside zeka faktörüdür. Araştırmacılar okuma-yazmanın öğrenilmesi ile zeka arasındaki ilişkiye sıkça değinmektedirler. Zekanın, sosyo-kültürel faktörün etkisinde geliştiğine dair araştırmacılar pek çok görüş öne sürmüşlerdir. Deneklerin zihinsel gelişimlerinin yanında, sosyo-ekonomik ortamdan yararlanma, dili duyma ve kullanma olanakları da çocuğun okumaya hazırlanmasında önemli bir faktördür.

Çocuğun dili kullanma yeteneğini, dikkatini ve çevresine karşı olan ilgisini ölçmek amacıyla hikayede geçen olayların akabinde olabilecekler hakkında ve hikayede geçen olaylar hakkında sorular sorulmuş ayrıca hikayeyi kısaca anlatması istenmiştir.

Çocuğun tahminde bulunması istenilen sorulardan "Murat'ın karşıdan karşıya geçmeden önce sağına soluna bakmasaydı ne olurdu?" sorusuna AK ve MK grubu denekleri eşit oranda (% 93.3) doğru cevap vermiştir. Her iki grup da sadece 2 denek (% 6.7) bu soruya doğru cevap verememiştir.

"Kadına kırmızı ışıktaki motorsiklet çarpsaydı ne olurdu?" sorusuna AK grubundaki deneklerin tümü (%100), MK grubundaki deneklerin ise % 83.3'ü doğru cevabı vermiştir. AK grubu, MK grubuna oranla daha fazla başarı göstermiştir.

Sonuç olarak, hikayelerdeki hadiseleri tahmin etme açısından her iki grup arasında çok büyük farklılık olmamasına rağmen AK grubunun MK grubuna göre daha fazla başarılı olduğu söylenebilir. Her iki grubun da bu konuda başarılı olduğu söylenebilir. Her iki gruptan doğru cevap verenlerin hepsi bu iki soruya

"ölürdü" cevabını vermişlerdir. Bu da bize ailelerin çocuklara trafik konusunda ölümle uyarıda bulunduğunu göstermektedir.

Hikaye hakkında sorulan sorulara cevaplar ise şu şekildedir: AK grubundaki deneklerin tamamı (% 100), MK grubundaki deneklerin % 80'i Murat'ın trafik ışıklarını bildiğini doğru tahmin etmiştir, MK grubundaki deneklerin %20'si Murat'ın trafik ışıklarını bilmediğini iddia etmişlerdir. Sonuçta AK grubu bu soruda MK grubuna göre daha başarılı olmuştur.

Deneklerden cevaplama istenen bir diğer soru da, "bisiklet ne tür çocukların bisikleti olmak istiyor?) sorusudur. AK grubundaki deneklerin % 80'i bu soruya doğru cevap vermiştir. Bu soruya doğru cevap verenlerin oranı MK grubunda ancak 16.7'dir. AK grubu bu soruda MK grubuna göre çok daha başarılı olmuştur.

Murat'ın hangi ışıkta karşıya geçtiği sorusuna, AK grubundaki deneklerin % 93.3 'ü MK grubundaki deneklerin % 43.3 'ü doğru cevap vermiştir. MK grubundaki deneklerin yarısından fazlası (% 56.7) bu soruyu cevaplama başarısız olmuşlardır. AK grubu bu soruyu cevaplama MK grubuna göre daha başarılıdır.

Olayları ardarda, doğru olarak ve birbirine bağlı bir şekilde yerleştirebilmek, karmaşık bir zihni fonksiyonu ve dil gelişiminin tam olmasını gerektirmektedir.

Bu konuda AK grubundaki deneklerin % 73.3'ü tam başarılı olarak konu dışına çıkmadan hikayede geçen olayları anlatmışlardır. MK grubu denekleri ise bu konuda % 16.7 oranında başarı göstermişlerdir. MK grubunun büyük bir

çoğunluğu (%83.3) bir konudan diğerine atlayarak, olayların sırasını karıştırarak, hayali olaylar yaratarak konuyu anlatmışlardır. AK grubu MK grubuna göre olayları anlatmada daha başarılı olmuştur.

TABLO 7: Çocukların Konu Dışına Çıkmadan Olayları Anlatabilmeleri

Olayları Anlatma	AK %	MK %
Anlatabilir	73.3	16.7
Anlatamaz	26.7	83.3

Elde edilen bulgulara göre hikayedeki olaylar hakkında tahminde bulunma dışında AK grubu MK grubuna daha başarılıdır. Ailenen okumaya karşı olan ilgisi, çocuğuna kitap okuması, evdeki konuşma atmosferi, çocuğun konuşma ve sorularına cevap alma fırsatları çocuğun dil gelişimini, dikkat yeteneğini etkileyen faktörlerdir. Çok çocuklu, kültürel ve ekonomik bakımdan daha şanssız olan MK grubu çocuklarının AK grubuna göre hikayedeki sorulara cevap vermede ve hikayedeki olayları anlatmada başarısız olduğunu görmekteyiz.

Çocuğa evde aile bireylerinin sık sık hikaye ve masal okuması veya anlatması, onun kelime hazinesini zenginleştirmesi, hayal gücünü kuvvetlendirmesi açısından önemli bir olaydır. Ayrıca çocuğun dikkatini belirli bir konuya yöneltmesi açısından da önem taşımaktadır. Bunun yanında çocuğun okumada başarılı olmasına da büyük yarar sağlamaktadır.

Bu konuda AK ve MK grubundaki deneklere anne-babalarının kendilerine kitap okuyup okumadıkları sorulmuştur. AK grubu deneklerinin % 93.3'ü, MK

grubu deneklerinin ise %26.7'si kendilerine kitap okunduğunu ifade etmişlerdir. MK grubu deneklerinin %73.3'ü bu soruya "hayır" cevabını vermişlerdir.

TABLO 8: Anne-Babaların Çocuklarına Kitap Okumaları

Kitap Okuma Durumu	AK %	MK %
Kitap okur	93.3	26.7
Kitap okumaz	6.7	73.3

Gruplardan alınan sonuçlara göre kültürel faktörlere göre karşılaştırdığımız zaman aileri tarafından kitap okuma şansına sahip olma yönünden AK grubunun (%93.3), MK grubuna (%26.7) göre daha şanslı durumda olduğu görülmektedir.

Metropolitan hazır olma testine göre okula başlamak için gerekli kriterlerden birisi de renklerin tanınmasıdır. Bu kriter esas alınarak deneklere temel renkler sorulmuştur. Her iki gruptaki çocukların renkleri tanıma oranı aşağıda belirtilmiştir.

TABLO 9: Çocukların Renkleri Bilmeleri

Renkler	Turuncu	Kırmızı	Sarı	Yeşil	Mavi	Kahverengi	Mor
AK %	66.7	100	100	100	100	93.3	93.3
MK %	26.7	100	100	93.3	83.3	80	63.3

Bir görsel ayırıştırma faaliyeti olan renkleri bilme konusunda AK grubunun kırmızı, sarı, yeşil ve mavi renkleri tanıma oranı % 100'dür. MK

grubunda ise iki rengi, kırmızı, sarıyı tanıma oranı % 100'dür. Dikkat çeken bir nokta da her iki grubun turuncu rengi tanımakta zorluk çekmeleridir. Mor rengi tanımadaki AK grubu (%93.3) MK grubuna göre (%63.3) daha başarılı olmuştur.

Maviyi ve kahverengini rengini bilme açısından ise her iki grup arasında çok büyük fark yoktur. Fakat yine de AK grubundaki deneklerin temel renkleri tanıma açısından daha başarılı olduğu söylenebilir.

Zihinsel gelişmenin bir sonucu olarak deneklerden geometrik şekilleri tanınması istenmiştir. AK grubundaki deneklerin %93.3'ü geometrik şekillerden daire, üçgen ve kareyi tanıyarak başarı sağlamışlardır. MK grubunda ise geometrik şekilleri tanıma başarısı AK grubu deneklerine göre daha azdır. MK grubu denekleri %90'lık başarıyla daireyi tanımıştır. Üçgeni tanıma oranı %66.7, kareyi tanıma oranı ise %50'dir. Her iki gruptaki çocukların geometrik şekilleri tanıma oranı aşağıda belirtilmiştir.

TABLO 10: Çocukların Geometrik Şekilleri Bilmeleri

Geometrik Şekiller	Daire	Üçgen	Kare
AK %	93.3	93.3	93.3
MK %	90	66.7	50

Zihinsel gelişmenin diğer sonuçları da çocukların nicelik terimlerini, yer ilişkilerini ve karşıtları bilmeleridir. AK grubundaki deneklerin tamamı kendilerine gösterilen nicelik terimlerinin tamamını doğru olarak bilmişlerdir. MK grubundaki denekler ise aynı başarıyı gösterememişlerdir. Denekler 'büyük' terimini %70 oranında, 'daha büyük' terimini ise %73.3 oranında tanımışlardır. 'Çok' ve 'az' gibi nicelik terimlerini tanıma oranıysa %86.7'dir. Nicelik

terimlerini tanıma açısından her iki grup arasında az bir fark olmasına rağmen AK grubundaki deneklerin bu konuda daha başarılı olduklarını görmekteyiz.

TABLO 11: Çocukların Nicelik Terimlerini Bilmeleri

Nicelik Terimleri	Büyük %	Daha büyük %	Çok %	Az %
AK	100	100	100	100
MK	70	73.3	86.7	86.7

Yer ilişkilerini bilme açısından 'üstünde' kavramını bilme oranı AK grubunda %66.7, MK grubunda %50'dir. 'İçinde' kavramına ise AK grubu %86.7 oranında MK grubu ise %60 oranında doğru cevap vermişlerdir. Her iki grup 'yanında' kavramına aynı oranda (%60) doğru cevap vermişlerdir. Yer ilişkilerinden 'yanında' kavramı dışında diğer kavramları tanımada AK grubu MK grubuna göre daha başarılı olmuştur. Çocukların yer ilişkilerini tanıma oranı şu şekildedir.

TABLO 12: Çocukların Yer İlişkilerini Bilmeleri

Yer İlişkileri	Üstünde %	Yanında %	İçinde %
AK	66.7	60	86.7
MK	50	60	60

Karşıtları bilme açısından ise AK grubu tam başarı sağlamıştır. MK grubunda ise 'uzun-kısa' tanıma oranı %60, 'büyük-küçük' tanıma oranı ise

%70'dir. MK grubu karşıtları bilme konusunda AK grubuna göre oldukça başarısızdır.

Çocuğun okumayı ve yazmayı öğrenebilmesi için belirli bir zeka seviyesine erişmesi gerekmektedir. Zeka pek çok araştırmacıya göre anne-babadan gelen kalıtımsal bir özelliktir. Ancak bu kalıtımsal özelliğin gelişmesi koşullara bağlıdır. Uygun olmayan çevre koşullarının insanın zeka gelişimini olumsuz yönde etkilediği çeşitli araştırmalarla doğrulanmıştır. Sosyo-ekonomik açıdan daha şanssız olan MK grubundaki çocukların temel renkleri bilme, geometrik şekilleri bilme, nicelik terimlerini bilme, yer ilişkilerini bilme ve karşıtları bilme konusunda AK grubuna göre başarısız olması sosyo-ekonomik düzeyin ve çevre koşullarının zihinsel gelişimi etkilediğini doğrulamaktadır.

Ailenin çocukla ilgilenmesi, çocuğun anne-babası ile ilişkilerinin olumlu olması, sorduğu sorulara cevap alması , oyun oynama olanakları, ailenin kültürel yapısı çocuğun zihinsel gelişimine paralel olarak okumaya olan ilgisini de artırmaktadır. Çocuğun ev çevresi çocuğun öğrenme isteğini geliştirmekte ve okumaya hazır olmasında etkili olmaktadır.

MK grubundaki deneklerin sözü edilen uygun çevre koşullarına sahip olmamaları kendilerine sorulan sorularda AK grubuna göre daha başarısız olmaları sonucunu doğurmuştur.

Çocuğun kendi bedeninde sağını ve solunu tayin edebilmesi çocukların okula başladıkları zaman karşılaştıkları önemli sorunlardan birisidir. Sağ ve sol tayini okuma ve yazmada harflerin yerleştirilmesinde önemli bir faktördür. Sağ ve sol tayini için MK ve AK gruplarına sağ ve sol elleri sorulmuştur. Sosyo kültürel ve çevresel şartlar yönünden AK grubuna göre daha yetersiz koşullarda

yaşayan MK grubu denekleri sağ ve sol ellerini tayinde az bir farkla diğerlerinden daha başarısız olmuşlardır (AK: % 73.3, MK: % 60).

TABLO 13: Çocukların Sağını Solunu Bilmeleri

Sağ-Sol Tayini	AK %	MK %
Bilir	73.3	60
Bilmez	26.7	40

Zihinsel gelişmenin bir diğer ölçütü farklı olan şekli bulabilmek ve verilen resimlerdeki eksikleri tamamlayabilmektir. AK grubundaki deneklerin tamamı diğerlerinden farklı olan çekiç resmini bulmada başarı gösterirken MK grubu deneklerinden ancak %73.3'ü farklı olanı bulmada başarı sağlamıştır. Çorap, eldiven ve ayakkabıdan oluşan resimler arasında farklı olanı bulmada ise AK grubu %93.3, MK grubu ise %66.7 oranında başarı göstermiştir. AK grubu MK grubuna göre daha başarılıdır.

Verilen resimde eksik tamamlama testine gelince el, ev, bebek ve ceketin eksik olan kısımlarını tamamlamada AK grubu, MK grubuna göre daha başarılı olmuştur. Çocukların eksik verilen resimleri tamamlama oranları şu şekildedir.

TABLO 14: Çocukların Eksik Verilen Resimleri Tamamlamaları

Eksik Verilen Resimler	AK %	MK %
El	93.3	73.3
Ev	93.3	40
Kız	100	70
Ceket	93.3	70

AK ve MK grupları arasında açıkça bir farklılık görülmektedir. Denekler arasındaki bu farklılığın, çocukların sosyo-kültürel ortamdan yararlanma, dili kullanma, ailenin çocuğa sağladığı oyun oynama olanaklarındaki (örneğin defter, kitap, kağıt, kalem kullanma olanağı yada oyun malzemesine sahip olma olanağı) farklılıktan kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında deneklerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyini saptamak amacıyla bir de anket uygulanmıştır. Ankette ailelerin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeylerini yansıtan çeşitli konular ele alınmıştır ve iki grup arasındaki farklılık tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bulgularımız; okumaya hazır olmayı belirleyen testlerde daha başarısız olan MK grubundaki deneklerin AK grubuna göre sosyo-ekonomik koşulları yönünden daha şansız olduklarını ortaya koymuştur.

Ailelerin gelir dağılımında AK grubu MK grubuna göre çok daha iyi durumdadır. Çünkü AK grubunun ailelerinin hepsi yüksek gelir düzeyine sahip insanlardır. MK grubu aileleri ise daha çok dar gelirli ve orta düzey gelirli (çok dar gelirli % 10, dar gelirli % 50, orta düzey % 30, orta üstü % 10) ailelerdir.

TABLO 15: Ailelerin Gelir Dağılımları

Gelir Dağılımı	Çok dar gelirli	Dar gelirli	Orta düzey gelirli	Orta üstü gelirli	Yüksek gelirli
AK %					100
MK %	10	50	30	10	

Gelir dağılımını etkileyen bir başka faktör de ailedeki birey sayısıdır. AK grubu denekleri daha çok 3-4 kişilik ailelerden oluşmaktadır. MK grubu deneklerinin ise sadece % 10'u 3 kişilik aileden, %90'nı 4 veya 6 kişilik ailelerden gelmiştir. MK grubu aileleri AK grubuna göre daha az gelir düzeyine sahip olmasına rağmen daha fazla sayıda çocuk sahibidirler.

Gelir dağılımını etkileyen bir başka faktör de ailenin kendisine ait bir evi olup olmadığıdır. AK grubunda kendine ait evi olanların oranı % 86.7'dir. MK grubunda ise bu oran %50'dir. Evleri olmayan deneklerin kira giderleri düşünülecek olursa MK grubundaki deneklerin AK grubuna göre gelir dağılımı konusunda daha şansız olduğu söylenebilir.

Çocuğun okumaya hazır olmasını etkileyen faktörler arasında çocuğun ailesinin eğitim düzeyi, kitap okuması, çocuğa örnek olması, çocuğuna kitap okuması ve çocuğa örnek olması, çocuğuna kitap okuması ve çocuğuna kitap almasını sayabiliriz. Anketler sonucunda elde ettiğimiz bilgiler AK grubu deneklerle MK grubundaki denekler arasında evdeki eğitim ve kültürel ortamdan yararlanma olanakları açısından ayrıcalıklar bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu ayrıcalıklar şunlardır:

AK grubundaki deneklerin anne-babalarının büyük bir çoğunluğu (sadece dört aile lise mezunudur) yüksek okul mezunudur. MK grubu ailelerinde ise bir denek dışında ailelerin hepsi ilkokul, ortaokul veya lise mezunudur (%96.7). Görüldüğü gibi AK grubu ailelerinin MK grubu ailelerine göre eğitim düzeyi daha yüksektir.

TABLO 16: Annelerin Eğitim Düzeyleri

Eğitim Düzeyi	İlk okul mezunu	Orta okul mezunu	Lise mezunu	Yüksek okul mezunu
AK %			13.3	86.7
MK %	50	33.3	13.3	3.3

TABLO 17: Babaların Eğitim Düzeyleri

Eğitim Düzeyi	İlk okul mezunu	Orta okul mezunu	Lise mezunu	Yüksek okul mezunu
AK %			13.3	86.7
MK %	33.3	23.3	40	3.3

Ailelerin mesleklerine bakılacak olursa AK grubu ailelerinin daha çok memur yada yüksek memur yönetici konumunda olduğunu görmekteyiz.

MK grubundaki deneklerin annelerinin ise biri dışında ev kadını olduğu, MK grubu babalarının ise en çok esnaf (% 53.3), daha sonra işçi (% 26.7), memur (% 13.3) ve emekli (% 6.7) olduklarını görmekteyiz.

AK grubu aileleri MK grubuna göre daha iyi şartlarda, daha iyi statüde çalışan ailelerden oluşmaktadır.

Ailelerin kültürel etkinliklerine bakılacak olursa MK grubundaki deneklerin çok şanssız oldukları söylenebilir. Çünkü MK grubundaki deneklerin aileleri hiç bir kültürel etkinliğe katılmadıklarını belirtmişlerdir. AK grubundaki deneklerin aileleri ise en çok görsel etkinliklere (% 60), konferanslara ve sergilere katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi çocukların önünde kitap okuyan bir örnek olması onun kitaba karşı olan ilgisini artıracaktır. Anne-babaların çocuklarına ne derece örnek olduklarını belirlemek amacıyla yılda ortalama kaç kitap okudukları ve evlerinde bir kitaplık olup olmadığı sorulmuştur.

AK grubundaki deneklerin tamamının evinde kitaplık olmasına rağmen MK grubundaki deneklerin % 23.3'ünün evinde kitaplık bulunmaktadır. AK grubu denekleri evlerinde bir kitaplık olduğunu görmeleri ve kitaplarla ilgilenmeleri açısından MK grubuna göre daha şanslıdır. Çocuğun erken yaşta kitaplarla yakından ilgilenmesi, resimlerine yazılarına bakabilmesi, hatta onlara dokunabilmesi çocuğun okumaya hazır olmasını çabuklaştıracaktır.

Her iki gruptaki anne-babaların okuma düzeyleri arasındaki fark şu şekildedir: AK grubundaki annelerin % 59.9'u orta düzey ve çok okuyan okuyucu düzeyinde, MK grubu anneleri ise daha çok okuyucu olmayan ve az okuyan

okuyucu (% 83.3)düzeyindedir. Babalara gelince AK grubu babaları az okuyan ve orta düzey okuyucu düzeyine girmekte, MK grubu babaları okuyucu olmayan ve az okuyan okuyucu düzeyine girmektedir.

TABLO 18: Annelerin Kitap Okuma Sıklıkları

1 Yılda Okunan Kitap Sayısı	AK %	MK %
Hiç okumam		36.7
1-5	40	46.7
6-11	33.3	16.7
12-20	13.3	
21 ve daha fazla	13.3	

TABLO 19: Babaların Kitap Okuma Sıklıkları

1 Yılda Okunan Kitap Sayısı	AK %	MK %
Hiç kitap okumam		36.7
1-5	53.3	50
6-11	33.3	13.3
12-20	13.3	
21 ve daha fazla		

AK grubu kendilerine örnek olunması açısından MK grubuna göre daha avantajlıdır. Dikkat çeken bir nokta ise her iki grupta annelerin babalara göre daha çok okuyan okuyucu olmasıdır. Annelerin çocuklarla daha çok ilgilendikleri

düşünülürse çocukların okumaya hazırlanmasında annelere daha çok görev düşmektedir.

Araştırmada sosyo-ekonomik ortamın etkileri çocuğun evde sahip olduğu maddi olanaklar yönünden ve çocuğun kültürel koşullara bağlı olarak yararlanabildiği diğer olanaklar yönünden ele alınmıştır. Bu olanaklardan biri de ailenin çocuğa kitap almasıdır. Daha önceki bölümlerde görüldüğü gibi AK grubu çocuklarının kitaba sahip olma olanağı MK grubuna göre daha fazladır. AK grubu deneklerinin % 80'inin evinde 30'dan fazla kitap bulunmaktadır. MK grubu çocuklarının % 23'ünün evinde hiç kitap bulunmamaktadır. % 50'sinin evinde ise 1 ile 10 arasında kitap bulunmaktadır.

Ailelerin çocuklarına bir ay içinde aldığı kitap sayısı bakımından AK grubu denekleri MK grubuna göre daha şanslıdır. MK grubu deneklerinin % 36.7'sine aileleri tarafından kitap alınmamaktadır. AK grubundaki deneklere ise ayda 1-2 kitap alan ailelerin oranı % 53.3'tür. Ailelerin % 46.6'sı ise çocuklarına ayda 3-6 kitap almaktadır. AK grubu denekleri kitaba sahip olma açısından MK grubu deneklerine göre daha şanslıdır.

TABLO 20: Çocuklara Bir Ay İçinde Alınan Kitap Sayısı

Kitap Sayısı	AK %	MK %
1-2 kitap	53.3	53.3
3-4 kitap	33.3	6.7
5-6 kitap	13.3	3.3
6' dan fazla		
Hiç kitap almıyorum		36.7

Okul öncesi dönemde çocuklara anne-babası tarafından kitap okunması çocuğun okumaya hazır olmasında önemli bir faktördür. Her iki grubun ailelerine çocuklarına kitap okuyup okumadıkları sorulmuştur. AK grubu denekleri kendilerine kitap okunması açısından oldukça şanslıdır. Çünkü ailelerin hepsi çocuklarına kitap okuduklarını belirtmişlerdir. MK grubundaki deneklerin ailelerinin ise sadece % 40'ı çocuklarına kitap okuduklarını belirtmişlerdir.

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

VII.1.SONUÇ

Çalışmanın başında araştırmanın amacının farklı sosyo-ekonomik düzeylerden 6 yaş çocuklarının okumaya hazır olup olmadıklarını belirlemek ve sosyo-ekonomik düzeyin çocuğun okumaya hazır olmasında ne derece etkili olduğunu saptamak olduğunu belirtmiştik. Hipotezimizi, "sosyo-ekonomik düzeyi farklı olan ailelerin, 6 yaş grubu çocukları arasında okumaya hazır olma açısından bir farklılık vardır" şeklinde ifade etmiştik.

Anketlerden ve testlerden elde edilen sonuçlar şu şekildedir: Çankaya'da bulunan AK Anaokulu çocuklarının aileleri yüksek gelirli ailelerdir. Balgat'ta bulunan MK Anaokulu'na devam eden çocukların aileleri ise dar gelirli ve orta düzey gelirli ailelerden oluşmaktadır. Bu ailelerin yarısının kendilerine ait evi yoktur. Kendilerine ait evi olanların ise büyük bir çoğunluğunun evleri gecekondü tipi evlerdir. Konut biçimi ve konutların sağlıklı koşullara sahip olması çocukların sağlıklı gelişmesinde önemli bir etkidir. MK grubu çocuk sayısı fazla olan ailelerden oluşmaktadır.

AK grubu ailelerinin ise hepsi yüksek gelir düzeyine sahip ailelerdir. Büyük çoğunluğunun kendilerine ait evleri bulunmaktadır. Ayrıca bu aileler çocuk sayısı az olan ailelerden oluşmaktadır.

Ailelerin meslekleri ve eğitim düzeyleri birbirlerinden oldukça farklıdır. AK grubu ailelerinin büyük bir çoğunluğu yüksek memur, yöneticiden oluşmaktadır. MK grubu ailelerinin ise daha çok anneler ev kadını, babalar ise işçi ve esnaftır. AK grubunun eğitim düzeyleri MK grubu ailelerine göre farklıdır. AK grubu aileleri daha çok yüksek okul mezunuyken, MK grubu ilkokul ve ortaokul mezunudur.

Yukarıda saydığımız bütün bu farklılıklara bağlı olarak çocukların okumaya hazır olma durumları da farklıdır. AK grubu çocuklarının testlerdeki soruları cevaplamada MK grubuna göre daha başarılı oldukları görülmüştür. AK grubundaki çocuklar ailelerinin eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve yaşadıkları çevre açısından MK grubuna göre çok daha iyi imkanlara sahiptir.

AK grubu ve MK grubu arasında okumaya hazır olma açısından açıkca bir farklılık görülmektedir. Bu farklılık ailenin gelir düzeyine ve eğitim düzeyine bağlı olarak değişen, ailelerin çocuklara sağladığı olanaklardan kaynaklanmaktadır. Ailenin çocuğa sağladığı maddi ve manevi olanaklar arttıkça çocuğun gelişimi de düzenli olarak artmaktadır.

MK grubu çocukları AK grubuna göre daha az sayıda kitaba sahiptir. Ayrıca ailelerin kendilerine kitap okuması açısından AK grubu çocukları MK grubuna göre daha şanslıdır. Bunun sonucunda MK grubu çocuklarının zihinsel gelişimi ve dil gelişimi olumsuz yönde etkilenmiştir. Olumsuz yönde etkilenen çocuklar okumaya hazır olmada diğerleri kadar başarı gösterememektedir.

Çocuğa kitap okunması, çocuğun dil gelişimini, zihinsel gelişimini ve çevresiyle olan ilişkisini doğrudan etkilemektedir. Gelişimini tamamlamış olan çocuk, okumaya hazır demektir. Çocuk, ilkokula başladığı zaman edindiği bu

deneyimlerin yardımı ile okumayı ve yazmayı daha kolay öğrenecek, dil gelişimi ile arkadaşları, öğretmenleri ve diğer yetişkinlerle daha kolay iletişim kurabilecektir.

Ayrıca ailelerin kendilerinin kitap okuması ve çocuklarına örnek olması ile çocuklarına kitap okuması çocuğun okumaya hazırlanmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Bunun yanında çocuğun sahip olduğu kitap sayısı ve evde bir çocuğun görebileceği ilgilenebileceği bir kitaplığın olması çocuğun okumaya hazır olmasında bir başka etken olarak saptanmıştır.

AK grubundaki çocuklar ailelerinin kitap okuması ve kendilerine örnek olması açısından MK grubuna göre daha avantajlıdır. AK grubunun bir diğer avantajı da kendilerine ebeveynlerinin kitap okumasıdır.

AK grubu çocuklarının yukarıda sayılan bu olanaklara bağlı olarak kitaba karşı daha fazla ilgi gösterdikleri saptanmıştır. Çünkü bu gruptaki çocukların büyük çoğunluğu kendilerine okunan kitabı ellerine alıp incelemiş, parmakları resimler ve satırlar üzerinde hareket etmiştir. Kitapdaki hikaye hakkında sorulan sorulara cevap verebilmişlerdir. Hikayedeki olaylar hakkında, tahminde bulunmuşlardır. En önemli noktalardan birisi de kendilerine okunan kitabı anlatabilmiş olmalarıdır. MK grubu çocukları ise bütün bu faaliyetlerde AK grubuna göre daha başarısız olmuşlardır. Bu gruptaki çocukların büyük bir kısmı kitaba fazla alışık olmadıklarını sergileyen davranışlarda bulunmuşlardır. Kitabı ellerine alıp bir kaç saniye içinde yeniden bıraktıkları görülmüştür. Kitap hakkında kendilerine sorulan sorularda da AK grubuna göre daha başarısız olmuşlardır. Kitabı ellerine aldıklarında bir çoğu sadece sayfalarını çevirmekle yetinmiştir ve kitaba karşı oldukça ilgisiz davranmışlardır. Hatta kitap kendilerine okunurken dinlemekten çok çevreyle ilgilendikleri, konsantrasyon

güçlüğü çektikleri gözlenmiştir. Sonuçta hikaye ile ilgili sorulan sorulara cevap verirken, olaylarla ilgili tahminde bulunurken ve hikayeyi anlatırken zorlandıkları ve fazla başarı gösteremedikleri gözlenmiştir.

Çocuğun okumaya hazır olduğunu gösteren bazı temel kriterler vardır. Çocuğun kitaba karşı ilgi göstermesi, kitapla ilgilenmesi, kendisine okunan kitaba dokunmak istemesi, kitaptaki ilk defa gördüğü şeylere ilgi göstermesi ve onlar hakkında soru sorması bu kriterlerdendir. Ayrıca kendisine okunan kitabı okuyormuş gibi yapması, hatta kitabı anlatması ve hikaye hakkında sorulan sorulara cevap vermesi çocuğun okumaya hazır olduğunu gösteren belirtilerdendir. Bütün bu belirtileri yerine getirmekte MK grubu çocukları, AK grubuna göre daha başarısız olmuşlardır. AK grubu ise sözü edilen kriterlerde gözle görülür bir başarı göstermiştir.

Çocuğun kendisine kitap okunması sırasında sorular sorması yada kendisine sorulan soruları cevaplaması, kitapta geçen olayları anlatması hatta dramatize etmek istemesi, çocuğun dil gelişiminde önemli etkenlerdir. Çocuğun dil gelişiminin tam olması onun okuldaki başarısını da arttıracaktır. Okuma ve yazmada ve çevresiyle olan ilişkisini arttırmada dil gelişimi önemli bir faktördür. MK grubu çocuklarının kitaba karşı ilgi göstermemesi ve ilgili kriterleri yerine getirememesi sonucunda dil gelişimi de olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu da MK grubu çocuklarının okula başladığı zaman AK grubundaki çocuklarla aynı başarıyı gösterme olasılığını düşürmektedir.

Çocuğun okumaya hazır olması için zihinsel gelişimini tamamlamış olması gerekmektedir. Çocuğun zihinsel gelişimini ölçmeye yönelik sorularda AK grubu MK grubuna göre daha başarılı olmuştur. Temel renkleri bilme açısından, geometrik şekilleri ve nicelik terimlerini bilme açısından, yer

ilişkilerini bilme açısından ve karşıtları bilme açısından AK grubu MK grubuna göre daha başarılı olmuştur.

Zihinsel gelişime yönelik sorulan sorularda MK grubu deneklerinin AK grubuna göre bir iki kavram dışında çok fazla başarılı olmadıkları görülmektedir. Çocuğun okumayı ve yazmayı öğrenebilmesi için belirli bir zeka seviyesine erişmesi gerekmektedir. Zeka pek çok araştırmacıya göre anne-babadan gelen kalıtsal bir özelliktir. Ancak bu kalıtsal özelliğin gelişmesi koşullara bağlıdır. Uygun olmayan çevre koşullarının insanın zeka gelişimini olumsuz yönde etkilediği çeşitli araştırmalarla doğrulanmıştır. Sosyo - ekonomik açıdan daha şanssız olan MK grubundaki çocukların temel renkleri, geometrik şekilleri , nicelik terimlerini, yer ilişkilerini ve karşıtları bilme konusunda AK grubuna göre başarısız olması sosyo-ekonomik düzeyin ve çevre koşullarının zihinsel gelişimi etkilediğini doğrulamıştır. Doğrulan bir başka nokta ise insanın belirli şeyleri öğrenebilmesi için belirli bir zihin seviyesine ulaşması gerektiğidir. Belirli zihin seviyesine ulaşan çocuklar okuma ve yazmayı öğrenmede daha başarılı olacaklardır.

Çocukların sağını solunu tayin edebilmesi açısından AK grubu çocuklarının MK grubu çocuklarına göre daha başarılı olduğu görülmektedir. Çocuğun sağını solunu bilmesi okuma yazmada harflerin koordinasyonu açısından önemli bir faktördür. MK grubu çocuklarının sağını solunu bilmede AK grubu kadar başarı gösterememesi okula başladıkları zaman harflerin yerlerine yerleştirilmesi sırasında bir takım zorluklarla karşılaşacaklarını göstermektedir.

Görüldüğü üzere AK grubu ile MK grubu arasında gerek çocukların kitaba karşı ilgi göstermesi gerekse zihinsel gelişim açısından büyük farklılıklar

bulunmaktadır. Bu farklılıklar büyük oranda çocuğa sağlanan koşullardan, olanaklardan ve içinde yaşadığı çevresel koşullardan kaynaklanmaktadır. Bunun yanında anne-babanın eğitim düzeyi ve gelir düzeyleri çocukların okumaya hazır oluşunda etkili olan faktörlerdir.

Çocuğun içinde bulunduğu, ev ortamının, ilkokula başlayıncaya kadar çocuğun gelişmesini etkileyen bir ortam olduğu bugün herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Bilindiği gibi çocuğun okula başlaması için sağlıklı olması ve normal bir beden gelişimine sahip olması gerekmektedir. Sağlıklı bir beden gelişiminin yanında zihinsel gelişim de, çocuğun içinde bulunduğu ortam ve çevresel koşullar ile yakından ilgilidir. Çocuğun ev çevresi, çocuğun öğrenmesine yardımcı olabilecek deneyimleri kazanmada önemli bir faktördür. Eğer çocuk okul öncesi dönemde bu deneyimleri kazanma fırsatını bulamazsa, daha sonra ki öğrenme faaliyetlerinde başarısız olacak ve bir çok engelle karşılaşacaktır.

AK ve MK grupları arasında görülen farklılıklar onların sosyo- kültürel ortamdan yararlanma dili duyma ve kullanma olanaklarından kaynaklanmaktadır.

AK grubuna göre daha yetersiz koşullarda yetişen ve yaşayan MK grubu çocukları okumaya hazır olmada daha geri durumda görünmektedir. Buradan da çocukların okula başladığı zaman okuma ve yazmayı öğrenmede daha başarısız olacaklarına veya okuma yazmayı öğrenme sürelerinin daha uzun olacağına yönelik bir sonuç çıkarılabilir.

Gelir dağılımı, kötü beslenme koşulları ve buna bağlı hastalıklar, sağlık şartları, kötü ev koşulları ve ailelerin işsizliği çocukların okumadaki başarısında en büyük etkenlerdir. MK grubu çocuklarının büyük bir kısmı bu olumsuz etkenlerle karşı karşıyadır. AK grubu çocukları ise bu olumsuz etkenlerden uzak oldukça iyi koşullarda yaşayan çocuklardır. Araştırma bulguları da bu iki grup arasında okumaya hazır olma açısından büyük farklılıklar bulunduğunu göstermektedir.

Araştırmada kullanılan testlerden elde edilen veriler ve ailelere uygulanan anket sonuçları çocuğun içinde bulunduğu çevrenin, öğrenmesine, bir başka deyişle okumaya hazır olmasına ne derece etkili olduğunu göstermektedir. Farklı sosyo-ekonomik ve kültürel ortamlara sahip ailelerin çocuklarının okumaya hazır olma düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu testlerden çıkan sonuçlarla ortaya konmaktadır. Daha okula başlamadan farklı koşullara sahip olan çocukların okulda gösterecekleri başarı eşit düzeyde olmayacaktır.

Bütün bunlar sonucunda, sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan elverişsiz ortamlarda yaşayan MK grubu çocuklarının okumaya hazır olma sorunlarının büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bu gruptaki çocukların bir bölümü ailelerinin okumaya istekli olmalarından ya da okumaya değer vermelerinden dolayı öğrenme isteği ile okula başlayabilirler. Hatta ailelerinin ve öğretmenlerinin yardımı ile üstün başarı gösterebilirler. Fakat bu durumun gerçekleşmemesi de söz konusudur.

Araştırmada elde edilen sonuçlarla hipotez kanıtlanmıştır.

VII.2.ÖNERİLER

Bu sonuçlar ışığında önerilerimizi şu şekilde sıralayabiliriz:

-Tüm dünya çocukları için kabul edilen "eğitimde fırsat eşitliği" konusunun ülkemiz çocukları için de düşünülmesi gerekmektedir. Ülkemizde eğitimde fırsat eşitliği olmadığı için farklı koşullardan gelen çocuklar arasındaki eşitsizlik devamlılık göstermektedir. Eğitimde fırsat eşitliği, gruplar arasındaki farkları (çocukların ailesel koşullarından dolayı taşıdıkları farklar) yok edebilir.

-Ülkemizde geri kalmış bölgelerden başlayarak, kademeli olarak diğer bölgelerde de devam eden okul öncesi eğitim programları hazırlanmalıdır. Ayrıca bütün ilköğretim okullarına anasınıfı açılmalı ve okul öncesi eğitim programları buralarda uygulanmalıdır. Anasınıflarına çocuk gelişimi ve eğitimi üzerine formasyonu olan öğretmenler atanmalıdır.

-Anaokullarında çocukları okumaya hazırlama faaliyetleri artırılmalı, kitap okuma saatleri düzenlenmelidir. Okunan kitapla ilgili soru sorma, dramatize etme, yarıda keserek anlatma faaliyetleriyle tamamlanmalıdır.

-Okul öncesi eğitim programları çocukların gelişimine yönelik olarak uzmanlar tarafından hazırlanmalıdır. Her türlü yayın, video kaset ve gerekli eğitim programları çocukların, en iyi şekilde yararlanabileceği şekilde hazırlanmalıdır. Çocuğun yaratıcı faaliyetlerini geliştirmeye ve oyun oynamaya yönelik fırsatlar sağlanmalıdır. Ayrıca dili geliştirmeye yönelik sözlü anlatım faaliyetlerine ağırlık verilmelidir.

-İlköğretim okullarındaki kütüphanelerde anasınıfına yönelik resimli kitaplar bulundurulması yeterli değildir. Mevcut kitap koleksiyonlarının özenle seçilmesi, sık sık yenilenmesi ve gözden geçirilmesi de gerekmektedir.

-Çocuklar aileleri ve anaokulları tarafından halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerine yönlendirilmelidir. Ayrıca halk kütüphanelerinin çocuk bölümleriyle anaokulları arasında çocuklara okunacak kitapların seçiminde ve sağlanmasında işbirliği yapılmalıdır.

-Çocuklar okumaya hazır oldukları zaman okula gönderilmelidir. Okula başlama yaşı gelmeden yada okumaya hazır olmadan çocuklar okula gönderilmemelidir. Bir çok aile çocuğunu zeka düzeyi yüksek olduğu için erkenden okula göndermek istemektedir. Fakat zeka testleri ile okumaya hazır olma testleri birbirinden oldukça farklı testlerdir. Bunun ayrımının iyi yapılması gerekmektedir. Zeka düzeyi yüzünden erken okula başlayan çocukların, okumayı sökemediklerine yönelik bir çok örnek bulunmaktadır.

-Çocukların okula başlamadan önce kalem, boya gibi araçları kullanması onun okuma ve yazmasında, hareket koordinasyonu açısından önemli bir olaydır. Bu nedenle çocukların kalem, defter, boya, makas ve el işi kağıtları kullanması sağlanmalıdır. Aynı zamanda kil ve plastik küp gibi nesnelere çocukların yaratıcı faaliyetlerinin gelişmesi açısından önemlidir.

-Okumaya hazır olmada önemli bir faktörde çocuğun sağını solunu bilmesidir. Bu bilgi anaokullarında kazandırılabilir. Çocuğun sağ elini kullanması için baskı yapılmamalıdır.

-Çocuğun okul öncesi yaşamında en önemli kişi annesidir. Çocuğun okumaya hazırlanmasında annelere büyük görevler düşmektedir. Çocukla karşılıklı konuşması ona kitap okuması ve öyküler anlatması bir yandan çocuğun duygusal gelişimine yardımcı olurken, bir yandan da çocuğun dil gelişimine yardımcı olmaktadır. Ayrıca çocuğun erken yaşta kitapla tanışması onun ilerde iyi bir okuyucu olmasını sağlamaktadır. Bu amaçla, annenin yetersiz kaldığı durumlarda çocuk kütüphanecilerine ve anaokulu öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Kitap okuma, öykü anlatma gibi faaliyetler her iki meslek grubunun faaliyetlerine de girmektedir.

-Ailelerin gelir düzeyleri çocuklarına kitap satın alma konusunda yetersizse çocuklar halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerine, çocuk kütüphanelerine ve okul kütüphanelerine yönlendirilebilirler. Örneğin çocuklar Çankaya'da Oran Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi'ne, Ali Dayı Halk Kütüphanesi'ne ve Balgat'ta Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi'ne yönlendirilebilirler. Bu konuda aileler anaokulu öğretmenleri tarafından teşvik edilebilir. Elbette anaokulu öğretmenlerinin çocuk kütüphaneleri hakkında bilgilendirilmesi ön koşuldur. Ana okulu öğretmenlerinin eğitimleri sırasında sadece çocuk edebiyatı konusunda değil, çocuk kütüphaneleri konusunda da eğitilmeleri (bilgilendirilmeleri) faydalı olacaktır.

-Çocuk kütüphanelerine de bu konuda iş düşmektedir. Kendilerini tanıtmaları, gerek ebeveynlerle gerek anaokullarıyla iletişim kurmaları kullanımı artırmak açısından faydalı olacaktır. Kütüphaneye giden çocuk kitapla daha yakından ilgilenecek ona dokunmak isteyecektir.

-Okul öncesi çağda çocuğu olan ailelere ve anaokulu öğretmenlerine (özellikle sosyo-ekonomik düzeyin düşük olduğu çevrelerde) Milli Eğitim

Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü işbirliği ile çeşitli eğitim seminerleri düzenlenmelidir. Çocuğun okumaya hazır olmasını etkileyen faktörler, bu konuda ebeveynlerin ne gibi katkıları olabileceği, anaokullarının ve ocuk kütüphanelerinin sağlayacağı katkılar anlatılıp ebeveynlerin bilinçlendirilmesi yolunda da çeşitli adımlar atılabilir.

-İlköğretim anaokullarında açılan ana sınıfları parasız olmalıdır ve düşük gelir düzeyine sahip olan aileler de çocuklarını buraya gnderebilmelidir. Böylece ocuk aile çevresindeki eksiklikleri giderme olanağı elde edebilir.

KAYNAKÇA

ALAYLIOĞLU, R. ve F.OĞUZKAN

1968 Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü.
İstanbul:Arif Bolat Kitabevi.

The American Library Association

1978 Book Reading and Library Usage: A Study of Habits
and Perceptions. New Jersey: Gallup.

ANSELMOS, S.

1987 Early Child Development.
Colombus:Merrill Publishing Company.

ATABEK, Erdal

1994 Çocuklar Büyükler ve Tavşanlar.
İstanbul:Altın Kitaplar.

BAŞARAN, İ.E.

1978 Eğitim Psikolojisi.
Ankara:Pars Matbaası.

BIERSTED, R.

1973 The Social Order.
New York: Mc Graw Hill Book Company.

BİLİR, Ş.,M. ARI, N.B. DÖNMEZ, B.ATİK ve P.SAN

1990 “Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İl Merkezlerinde 4-12 Yaşlar Arasındaki 10201 Çocuğa Fiziksel Ceza Uygulama Sıklığıve Buna İlişkin Problem Durumlarının İncelenmesi.”
Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Dergisi, 4: 1-12.

BIRCH, H.C.

1980 “Malnutrition Learning and İntelligence.”
M. Bloom (Ed.), Life Span Development.
New York:Mc Millan Publishing Co.Inc, 171-174.

BLOOM, M.

1980 Life Span Development.
New York: Mc Millan Publishing Co.Inc.

BROWN, R.

1965 Social Psychology.
New York: The Free Press.

CHARLESWORTH, R.

1987 Understanding Child Development.
New York:Delmer Publishers Inc.

CHAZON, Maurice.

1970 Cultural Deprivation and Reading Readiness.
College of Swansea Faculty of Education.

ÇİLELİ, Meral

1986 Ahlak Psikolojisi ve Eğitimi.
Ankara:V Yayınları.

CLARKE-STEWART, A. ve S.FRIEDMAN

1987 Child Development Infancy Through Adolescence.
Canada:John Wiley Sons.

COLLARD, R.R.

1980 "Exploratory and Play Behaviors of Infants Reared in
an Institution and in Lower and Middle-Class Homes."
M.Bloom (Ed.), Life Span Development
New York:Mc Millian Publishing Co, 128-136.

DAVASLIGİL, Ümit

1990 "Bebeklik Dönemi (0-2 Yaş)."
H. Yavuzer (Ed.), Ana Baba Okulu.
İstanbul:Remzi Kitabevi, 9-32.

Devlet İstatistik Enstitüsü.

- 1990 Genel Nüfus Sayımı İçin Sosyo-Ekonomik Düzeylere Göre Semt ve Hane Sayısı Dağılımı. (Metin Teksirdir)
Ankara:Devlet İstatistik Enstitüsü
- 1993 Genel Nüfus Sayımı: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. Ankara:Devlet İstatistik Enstitüsü
Matbaası.

Dissertation Abstracts.

- 1969- Ann Arbor, Mich: University Microfilms International.

DOWNING, G.J. ve D.THACKRAY

- 1972 Reading Readiness.
London:University of London Press.

ERIC-Educational Research Information Centre On CD-ROM

- 1966- Baltimore, MD: National Information Services Corporation.

Encyclopedia of Educational Research

- 1969 R.L. Ebel (Ed.), London:The Mac Millan Company.

ERKUNT,Nimet

- 1966 Okul Öncesi Eğitimi ile İlgili Uygulamalı Çalışmalar.
Ankara:Milli Eğitim Müdürlüğü.

ESERPEK, Altan

1981 Sosyoloji. Ankara: Ankara Üniversitesi.

FICHTER, Joseph

198? Sosyoloji Nedir?
(Çev.Nilgün Çelebi),
Konya: Toplu Kitabevi.

FİŞEK, G.O. ve S.M. YILDIRIM

1983 Çocuk Gelişimi. İstanbul: Milli Eğitim Müdürlüğü.

GARDNER, H.

1982 Development Psychology.
Boston:Little Brown and Company.

GİTMEZ, Ali Sadi

1977 0-5 Yaşlarında Zihinsel Gelişme.
Ankara:Maya.

GÜRKAYNAK, İpek

1980 "Socio-Economic Status and the Child." Boğaziçi Üniversitesi Dergisi, 8: 83-96.

GÜVEN, Nergis

- 1991 Okuma Öncesi Hazırlık.
YA-PA Okul Öncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması
Semineri. (VII,25-27.4.1991) Eskişehir. 36-45.

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Yüksek

- 1996 Lisans ve Doktora/ Sanatta Yeterlik Tezleri
Yazım ve Basım Yönergesi. (Metin Teksirdir)
 Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

HILDRETH, G., L.N. GRIFFITHS ve M. MC GAUVAN

- 1949 Metropolitan Readiness Test.
 (Çev. Mine Tanaltay),
 New York:World Book Company.

HURLOCK, E.B.

- 1964 Child Development.
 (1955) New York:Mc Graw-Hill Book Company.

ILG, L.F. ve B.L. AMES

- 1965 School Readiness.
 New York:Harper and Row.

JERSILD, Arthur T.

- 1971 Çocuk Psikolojisi.
 (Çev.Gülseren Günce),
 Ankara:Ankara Üniversitesi.

KAPTAN, Saim

1991 Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri.
Ankara:Rehber Yayınevi.

KAZANCI, Osman

1989 Eğitim Psikolojisi. İstanbul:Kazancı.

KESSLER, Gerhard

1985 Sosyolojiye Başlangıç.
(Çev.Z. Fahri Fındıkoğlu),
İstanbul:İstanbul Üniversitesi.

KOÇ, Nizamettin

1983 Okul Öncesi Eğitim ve Sorunları.
Ankara:Türk Eğitim Derneği.

KORKMAZLAR, Ümran

1990 "Son Çocukluk Dönemi."
H.Yavuzer (Ed.), Ana Baba Okulu.
İstanbul:Remzi Kitabevi, 73-81.

KÖKNEL, Özcan

1981 Aile ve Toplumda Ruh Sağlığı.
İstanbul:Hür Yayın.

LEUBECKER, Amye Warren

1987 "Competence and Performance Factors in Word Order Awareness and Early Reading." Journal of Experimental Child Psychology, 43:62-80.

LISA-Library and Information Science Abstracts

1969- London:Library Association.

MERRITT, E.John

1970 What is Reading Readiness?
England:Ward Lock Educational.

MC GURK, H.

1977 Ecological Factors in Human Development.
Amsterdam: Nort Holland Publishing Company.

MC KEE, Paul

1956 İlkokulda Okuma Öğretimi.
(Çev. Şükrü Koç), İstanbul:Maarif Kitabevi.

Milli Eğitim Bakanlığı

1962 Okuma Öğretiminde Usullerinizi Çeşitlendirin.
Ankara:Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı

1995 Ankara’da Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 0-6 Yaş Çocuklarının Gelişim Durumlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

MUSSEN, P.H., J.J. LONGER ve J.KAGAN

1979 Child Development and Personality.
New York: Harper and Row Publishers.

OGBU, J.U.

1988
“Culture Development and Education.”
A.D. Pellegrini (Ed.), Psychological Bases for Early Education. New York:John Wiley and Sons, 250-265.

OĞUZKAN, Ferhan

1962 “Okumaya Etki Yapan Çeşitli Faktörler.” İlköğretim, XXVII, 505: 10-36.

1974 Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu.

OKTAY, Ayla

1981 “İlkokula Başlamada Olgunluğun Önemi.” Aile ve Çocuk Dergisi, 1:18-28.

- 1982 “Okul Öncesi Dönemde Öğrenme ve Okumaya Hazırlıklı Olmak.” Eğitim ve Bilim Dergisi , 39: 13-18.
- 1983 Okul Olgunluğu: Farklı Sosyo Ekonomik ve Kültürel Ortamlarda Yetişen Çocuklarda Okul Olgunluğunun Ölçülmesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- 1984a “Okul Öncesi Eğitim ve Okula Hazırlıklı Olmak.” H.Yavuzer (Ed.), Aile ve Çocuk Konferansları. İstanbul: Ak, 126-138.
- 1984b “Okul Öncesi Eğitim ve Türkiye’de Okul Öncesi Kurumlar.” H.Yavuzer (Ed.), Aile ve Çocuk Konferansları. İstanbul: Ak, 73-84.
- 1990 “Okul Öncesi Dönemi (3-6 Yaş).” H.Yavuzer (Ed.), Ana Baba Okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi, 35-45.

PAIS-International

1972- New York:Public Affairs Information Service Inc.

PELLEGRINI, A.D.

1988 Psychological Bases for Early Education.

New York: John Wiley and Sons.

PIAGET, Jean

1962 Judgment and Reasoning in the Child.

London:Routledge and Kegan Paul.

Psychological Abstracts

1927- Washington, DC: American Psychological
Association.

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali

1995 Türkçe Sözlük.

İstanbul: Yapı Kredi.

REISMANN, L.

1973 "Social Stratification."

S. J. Wiley (Ed.),

Sociology and Introduction.

Canada: John Wiley Sons, 140-172.

RICCIUTI, H.

1977 "Adverse Social and Biological Influence on Early Development." H. McGurk (Ed.), Ecological Factors in Human Development. Amsterdam: North Holland Publishing Company, 157-162.

SCHONELL, J. ve F.E. GOODACRE

1975 The Psychology and Teaching of Reading.
Edinburgh: Oliver and Boyd.

SEIFERT, K.L. ve K.J. HOFFNUNG

1987 Child and Adolescent Development.
Boston: Houghton Mifflin Company.

SHAFFER, D.R.

1985 Development Psychology: Theory Research and Applications. California: Brooks Cole Publishing Company.

SMITH, M.K.

1941 "Measurement of the Size of General English Vocabulary Through the Elementary Grades and High School." Genetic Psychology Monographs,
24: 311-345.

Social Sciences Citation Index

1966- Philadelphia: Institute for Scientific Information.

THACKRAY, Derek

1971 Readiness for Reading with I.T.A. and T.O.
London:Geoffrey Chapman.

TURABIAN, Kate L.

1996 A Manual for Writers of Term Papers, Theses and
Dissertations. 6 th.edition. Chicago:University of
Chicago Press.

Türk Dil Kurumu

1983 Türkçe Sözlük.
7. bs. Ankara.

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni

1952 Ankara:Türk Kütüphaneciler Derneği.
1986

Türk Kütüphaneciliği

1987- Ankara:Türk Kütüphaneciler Derneği.

TÜRKER, Vural

- 1977 Ankara'daki 3 Lisede Sosyo-Ekonomik Bakımdan
Avantajsız Öğrencilerin Çeşitli Özellikleri ve Belli Başlı
Eğitim ve Rehberlik Sorunları. Ankara: Hacettepe
Üniversitesi.

Türkiye Bibliyografyası

- 1935- Ankara:Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü.

Türkiye Makaleler Bibliyografyası

- 1952- Ankara:Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü.

URAL, Serpil

- 1979 Akıllı Bisiklet.
Ankara: Ankara Rotary Kulübü.

WILEY, S.J.

- 1973 Sociology and Introduction.
Canada: John Wiley Sons.

WILKENS, Lea-Ruth C.

- 1975 "Kindergarten Children in the Library."
School Library Journal, XXI,8:28-30.

WORSLEY, P.

- 1970 Introduction Sociology.
New York: Cox and Wyman Ltd.

YAVUZER, Haluk

- 1982 Çocuk Psikolojisi I: Duygusal ve Toplumsal Gelişim.
İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

- 1984 Aile ve Çocuk Konferansları.
İstanbul: Ak.

- 1990 Ana-Baba Okulu.
İstanbul: Remzi Kitabevi.

- 1992 Çocuk Psikolojisi.
İstanbul: Remzi Kitabevi.

YILMAZ, Bülent

- 1995 “Ankara’da Halk Kütüphanesi Kullanımı Sosyo-
Ekonomik Çözümleme.” (Yayımlanmamış Doktora
Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

YÖRÜKOĞLU, Atalay

- 1986 Çocuk Ruh Sağlığı.
Ankara: Türkiye İş Bankası.

OKUMAYA BAŞLAMAK İÇİN GEREKLİ
İKTİDARLAR LİSTESİ

	Değerlendirme		
	Evet	Hayır	?
i. Bedeni ve Hareki gelişim; sağlık			
Görme normal; sınıfın herhangi bir köşesinden rahatlıkla görebilir; kitaplarını gözünden normal bir mesafede tutar.	_____	_____	_____
İşitme normal; sözlü açıklamaları ve talimatı rahatça işitir; iyi işitmediğine dair hiç bir işaret yoktur.	_____	_____	_____
Kalem, makas gibi şeyleri kullanırken gözle el hareketleri birbirine uygun bir şekilde bağlıdır (Koordinasyon). Resimleri boyarken büyük şekillerin kenarlarından taşımaz.	_____	_____	_____
Bir topu fırlatıp, atıp-tutarken, basit aletler kullanırken, bir kitabın sayfalarını çevirirken, ayakkabı bağı bağlarken, küçük düğmeler iliklerken ve bunun gibi, iyi bir koordinasyon gösterir.	_____	_____	_____
Yardım edilmeden, kendi kendine palto, ceket, şapka, eldiven, ayakkabı v. s. giyer ve çıkarabilir.	_____	_____	_____

G. HILDRETH

Yemek yerken, resim boyarken, bir şey keserken insicamlı el hareketleri gösterir.

Düzenli muvazene ve ayak faaliyetleri gösterir: Merdivenlerden koşarak iner ve çıkar, 3 tekerlekli bisiklete biner, ruletli patenle kayar, ip atlar.

Normal bir ritim duygusu vardır.

II. Dil maharetleri ve dili kullanma

Düşüncelerini ifade etmek için kendi yaşına has lugatçeyi kullanarak basit cümleler yapar.

Tam ve sarıh olarak konuşur. Kendisinde pelteliklik veya çocuksu konuşma görmez.

Hergünkü yaşantıları anlatılmaktan zevk duyar. Yeni kelimeler kullanma teşebbüsünde bulunur.

Sınıftaki konuşmalara iştirak eder.

Hikâyeleri en ufak taferruata kadar anlatır, resimleri tasvir eder, hikâyeler uydurmaktan hoşlanır. Bir hikâyeyi jestlerle ifade eder.

Yaşına uygun seviyedeki konuşmaları anlar, basit sözlü emir ve talimatı yerli yerinde getirir.

Şiir okur veya tam olarak şarkı söyler; çocuk şarkı ve hikâyelerine aşinadır.

Yüksek sesle okunan veya anlatılan hikâyeyi dinlemekten zevk alır.

İKTİDAR LİSTESİ

iii. Genel zihni gelişim

Yeni şeylere karşı tecassüsü vardır, ke-
limelerin manâsını sorar.

O andaki yaşantılara dayanan oldukça
geniş bir kavrama sahiptir.

Müşahede etme ve hatırlama hususunda
normal bir kabiliyet gösterir.

Vezinli ve vezinsiz şiirleri bellemede ve
tekrar hususunda kabiliyet gösterir.

Günün o anki zamanını bildirmek sure-
tiyle sabah öğleden sonradan ayırır.

Eşyaları kullandıklarına göre tarif edebilir:
Meselâ "bir kaşık.....", "pasta...." ve
bunun gibi.

Konu dışına çıkmadan hadiseleri birbiri
ardı sıra anlatır.

Hikâyelerdeki hadiseleri tahmin eder. Ba-
sit bir hikâyeye hakkındaki sorulara cevap
verir.

Resimlerden bir hikâyeye çıkartıp anlata-
bilir.

İnsan yüzlerini ve diğer objeleri karakter-
istik taferruatiyle çizer. Meselâ baca ve
pencereleriyle evler yapar.

Kendi ismini, sayıları ve kısa kelimeleri
büyük harfle yazar.

Paraları tanır.

4 ayrı renk tanır.

G. HILDRETH

Sağını solundan ayırır, sorulduğuda doğru olarak cevaplandırır.

IV. Maharetler, Alışkanlıklar, İlgiiler

Oldukça uzun bir müddet oturarak veya tek bir vazife üzerinde dikkatini toplatabilir.

Öğretmen tarafından sınıfta gösterilen büyük harf yazılara veya resimlere dikkat eder.

Yardım veya ikaz edilmeden yemeğini kendi başına yer.

Tek başına tuvalete gider, yardımsız eini ve yüzünü yıkar.

Bir şeyi tasarlarken şahsi fikir beyan eder.

Birkaç gün üst üste bir proje üstünde çalışır.

Hayvanlara ve oyuncaklara ilgi duyar. Gelmelere veya pikniklere gitmekten hoşlanır, bu eğlencelerin hazırlıklarına işti- rak eder.

Oyunda küçük çocuklara yol gösterir, onlara oyun hakkında açıklamalarda bulunur.

Başkalarının nasıl okuduğunu merak eder, bir gazete veya bir kitap alır ve okuyormuş gibi yapar.

Resimli kitaplara, karikatürlere ilgiyle bakar, kitaplardaki resimleri tetkik eder ve onların manalarını anlatır.

İKTİDAR LİSTESİ

Sulu boya, renkli kalem, kıl, tahta işleri, bloklardan inşa, alet kullanma gibi faaliyetlerde bulunmuştur.

Müziğe, sanata, el işlerine, dansa, tiyatroya karşı hususi bir istidat gösterir.

V. Ferdî ve sosyal çizgiler

Yaşına has sosyal bağımsızlık gösterir. Yandaki komşuya nezaret edilmeden yalnız başına gider

Sorulduğu zaman isim ve adresini söyler.

Mesuliyetlerini devamlı surette ikaz edilmeden yapar.

Küçük işleri başarmada kendi kabiliyetine güvenir.

Yetişkinlerin talimatını itirazsız ve gücüne kabul eder.

Kendi yaşındaki çocukların birlikte oynadıkları oyunlara katılır.

Çocuklar ve yetişkinler bir arada bulunduğu zaman çocukları tercih eder.

Yeni yetişkinlere çabuk itibak eder.

Materyel ve oyuncakları paylaşır.

Oyun araçlarını kullanmada sırasını bekler, sırasını beklerken de kendini iyi kontrol eder ve diğer çocuklarla oldukça iyi geçinir.

Arada sırada yeni arkadaşlar edinir.

G. HILDRETH

Başkaları için küçük hizmetlerde bulunmaktan zevk duyar.

_____

Kendisinin ve başkasının malını ayırd eder.

_____

Normal sınıf faaliyetlerine katılır.

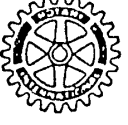
_____

Başkalarının işine mani olmayacak şekilde kendini idare eder.

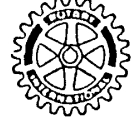
_____

BK - 2

ÇOCUKLARA OKUNAN KİTAP

ANKARA ROTARY KULÜBÜ YAYINI

AKILLI BİSİKLET

SERPİL URAL

Babası küçük Murat'a bir bisiklet alacağını söylemişti. Murat, heyecanla bisikletin alınacağı günü bekliyor, bisikletin rengini, boyunu, her şeyini merak ediyordu.
O akşam da yatmadan önce annesine,

"Anneciğim, bisikletim ne zaman gelecek?"

Onunla nerelere gidebileceğim?" diye sordu.

Annesi bütün bunları babasıyla konuşacaklarını söyledi.

Murat gene bisikleti düşünerek uykuya daldı.

Rüyasında ne gördü dersiniz?

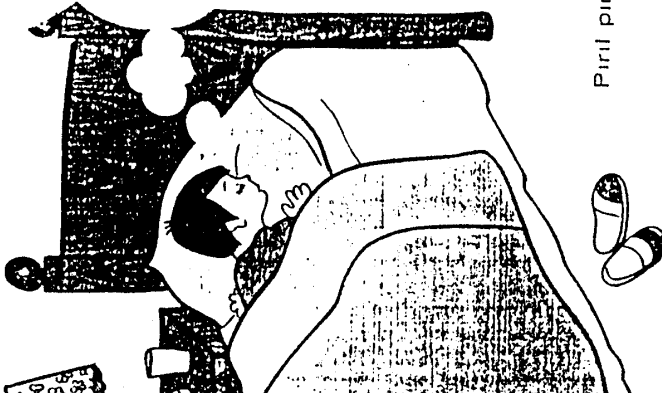
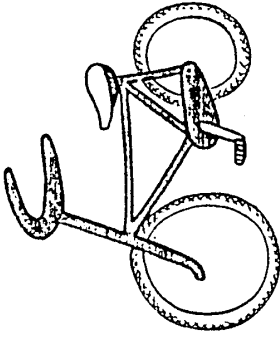

Pek güzel, pek alımlıydı bu bisiklet.
"Merhaba küçük Murat" dedi "Nasıl,
beni beğendin mi?"
Bisiklet kendisiyle konuştuğu için Mu-
rat çok heyecanlanmıştı.

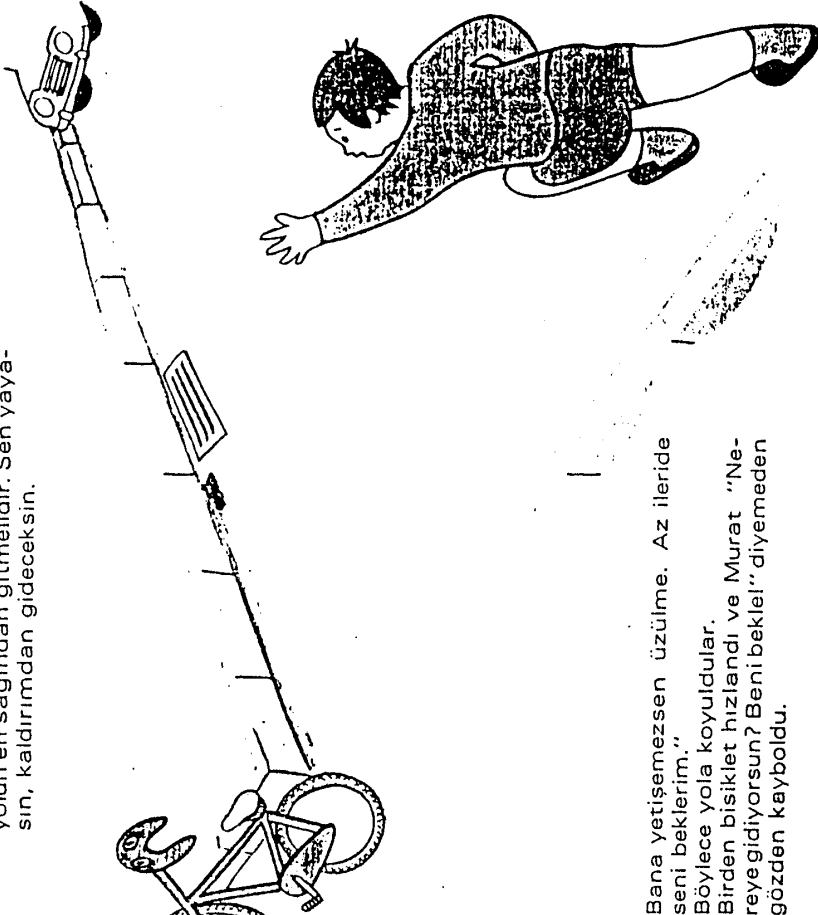
"Evet" diye cevap verdi. "Çok güzel bir
bisikletsin sen."
"Akıllıymdır da. Öyle her çocuğun bi-
sikleti olmak istemem. Ben, akıllı, ycl-
larda doğru dürüst gitmeyi bilen bir ço-
cuk arıyorum. Onun bisikleti olacağım."
"Ama ben yollarda doğru dürüst gidi-
yorum!"

"Doğru söyleyip söylemediğini anlamak
için seni daha iyi tanımam gerek.
İster misin, seninle biraz dolaşalım."
"Tabii isterim!"
Ve bisiklet önde, küçük Murat arkada
evden çıktılar.

Piril pırlı, yepyeni, kırmızı bir bisiklet!

"Ben" dedi bisiklet, "kaldırımın hemen yanından gideceğim. Çünkü bisikletler yolun en sağından gitmelidir. Sen yayasın, kaldırımından gideceksin."

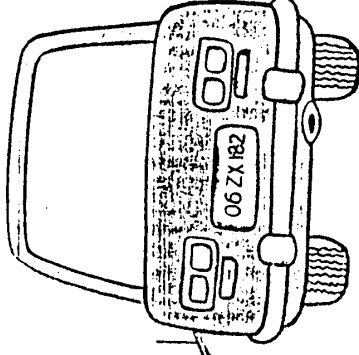
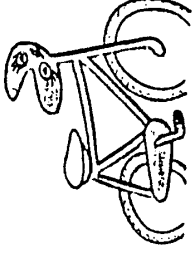
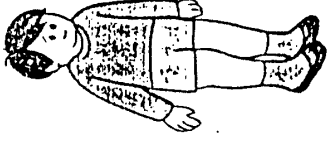

Bana yetişemezsen üzüme. Az ileride seni beklerim."

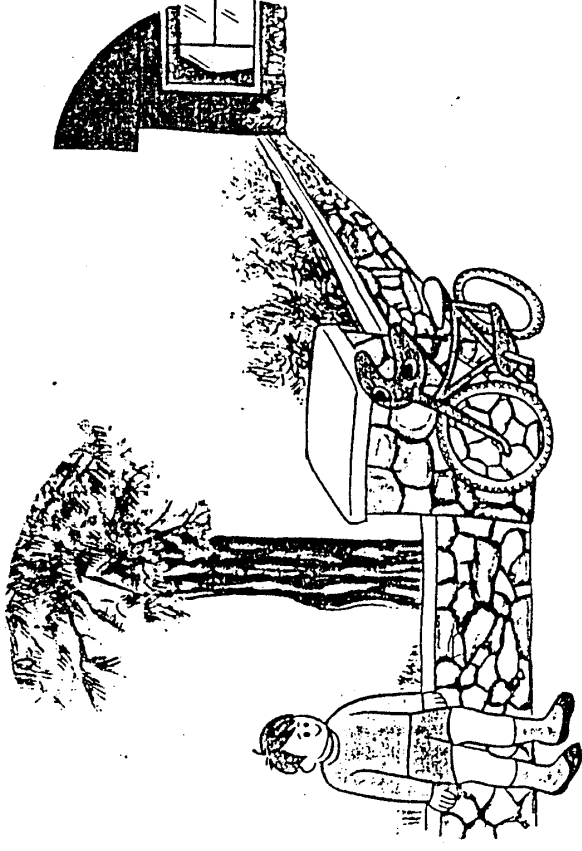
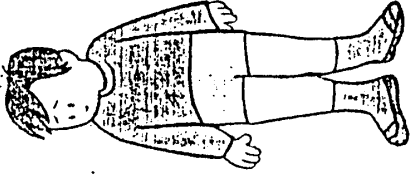
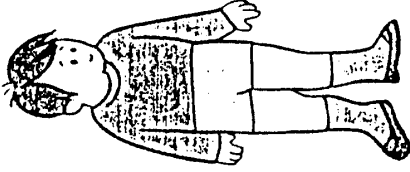
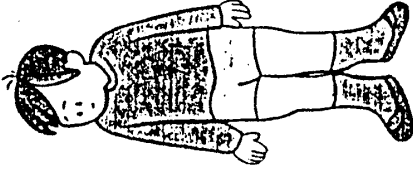
Böylece yola koyuldular.

Birden bisiklet hızlandı ve Murat "Nereye gidiyorsun? Beni bekle!" diyemeden gözden kayboldu.

Bisiklete yetişmek için koşarken kaldırım bitiverdi. Murat "Zınk" diye durdu. Durur durmaz da bir otomobil hızla önünden geçti. Ya durmamış olsaydı?...

Sokağı geçmek için

önce sağa,

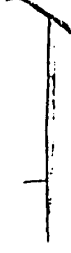
sonra sola,

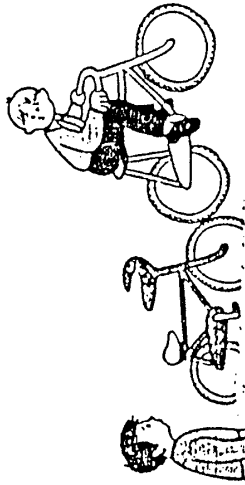
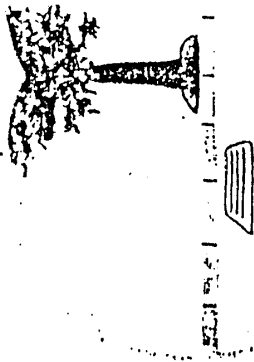
sonra tekrar sağa baktı.

Her iki yönden de hiç bir taşıt gelmediğini görünce hızlı adımlarla karşıya geçti.

Bisiklet bir bahçe duvarına dayanmış beklıyor ve gülümsüyordu.

Yeniden yola koyuldular.

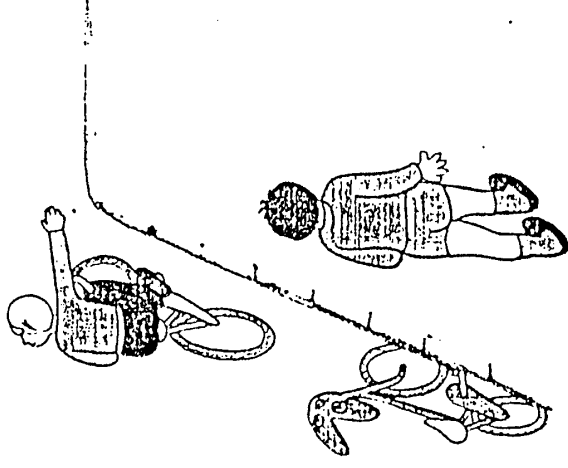

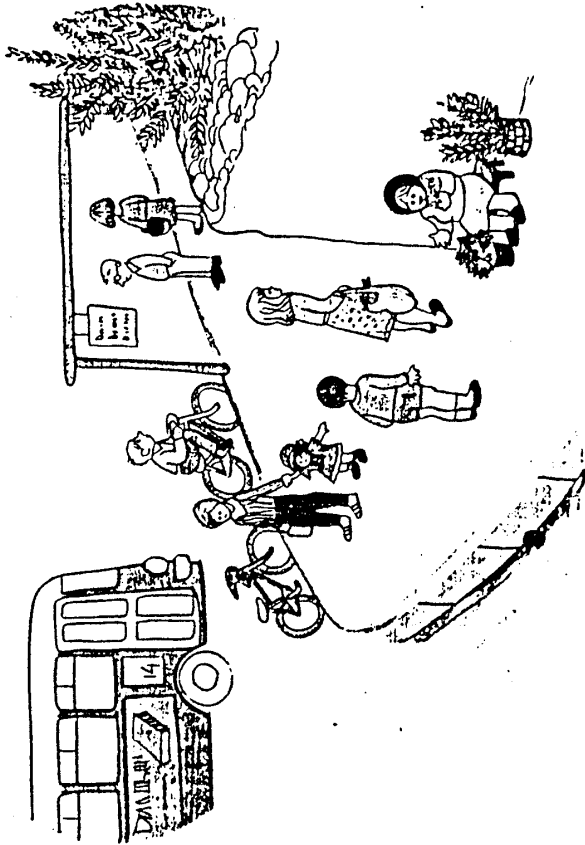
Gide gide sokağın sonuna, caddeye
yaklaşmışlardı. Bisikletli bir adam ar-
kalarından yetişti. Hızla geçerken de
şaşkın şaşkın Murat ve Akıllı Bisikletlin
yanyana gidişine baktı.

1
1

Sonra da sağ kolunu kaldırıp yavaşla-
dı. Arkasından gelenlere sağa dönece-
ğini anlatmak istiyordu. Tam caddeye
çıkacakken de durup "soldan gelen ta-
şıt var mı" diye baktı.

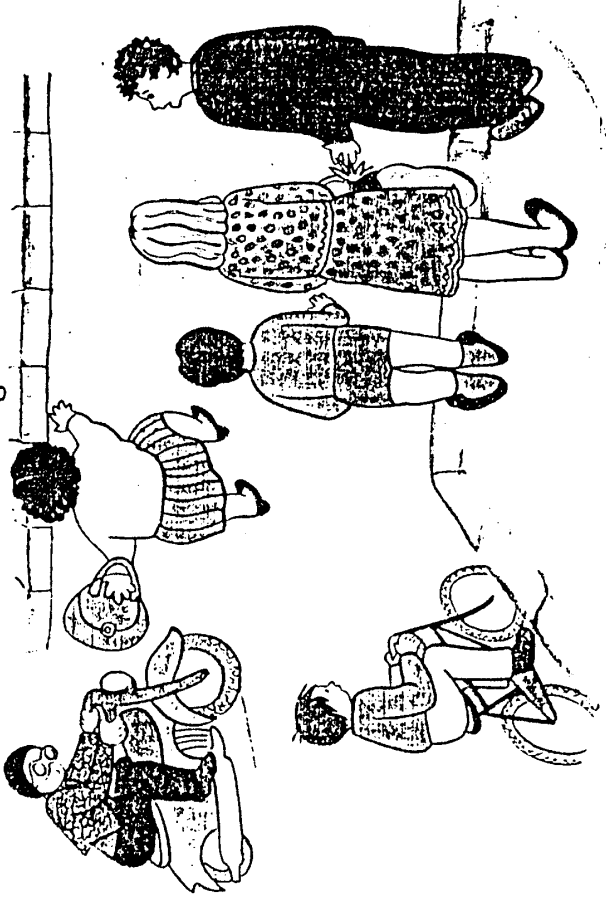
Bisikletli adam sağa dönünce Akıllı Bisiklet ve Murat da onu izlediler. Artık caddedeydiler. Yanlarından vızır vızır otomobiller, otobüsler geçiyordu. Kaldırımında yürüyenler de çoğalmıştı. Herkes kendine göre sağdan yürüyordu.

Murat çevresine bakarken bisikletin yanında olmadığını farketti. Nereye gitmişti acaba? "Belki gene ileride beni bekliyordur" diye düşündü ve yürümeye devam etti. Bir dört yol ağzına gelmişti. Kaldırımın bittiği yerde bir yaya geçidi ve trafik ışıkları vardı.

Kırmızı ışık yandığı için Murat da diğer yayalar gibi kaldırım kenarında durdu. Yanında da bir bisikletli durmuş, hekes gibi yeşil ışık yanmasını bekliyordu. Eyvahi!
Kırmızı ışık yanarken geçmek isteyen aceleci kadına neredeyse bir motosiklet çarpacaktı.

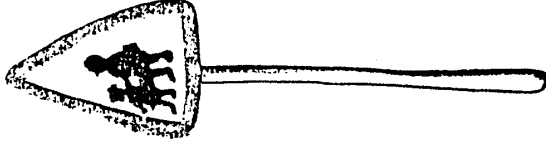
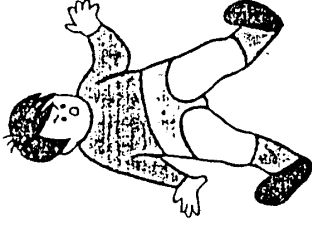
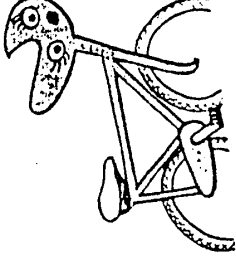

Yeşil ışık yanınca beklemekte olan yataklar karşı kaldırıma geçtiler. Yaya geçidinde de herkes kendine göre sağdan yürüyor, otomobiller ise durmuş bekliyorlardı.

Murat karşıya geçince kaldırım kenarında bisikletin beklediğini gördü. Bir süre daha yanyana yürüdüler. Sonra Murat, "Bak, bak!" dedi. "Okula gelyoruz."

Gerçekten de sağ tarafta büyük bir bina, kaldırım kenarında da okul işareti görülyordu

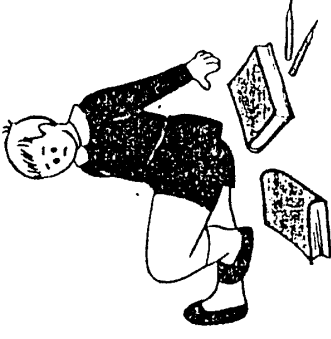
Okuldan koşarak çıkan bir çocuk Murat'a çarptı. İkisi de yere düştüler. Murat çok kızmıştı. "Ne akılsız çocuk sun sen!" diye bağırdı.

"Kaldırımın sol tarafından gelinir mi Hem de koşarak. Sağdan yürümeyi bilmez misin?"

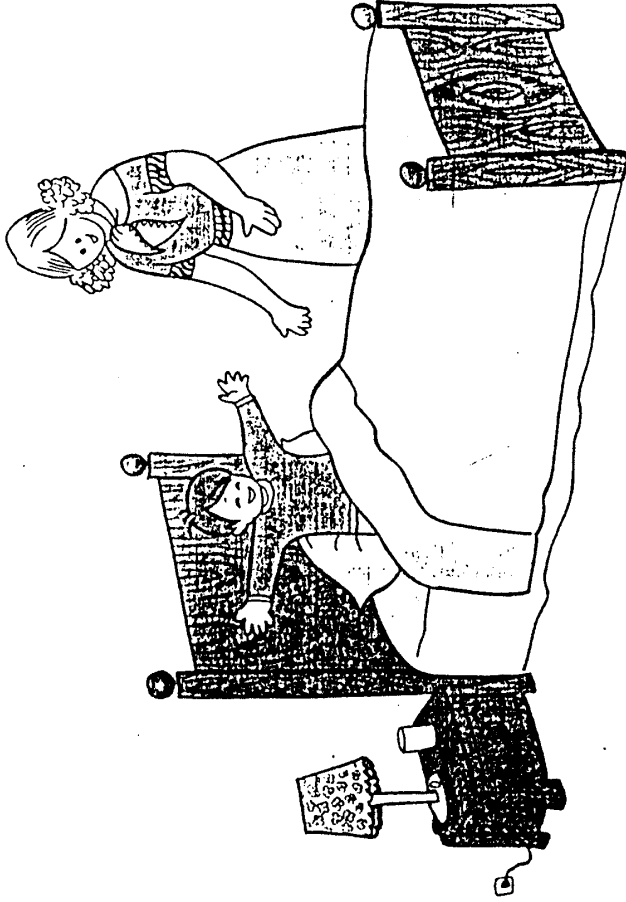
Bisiklet söze karıştı: "Şimdi anladın mı ne demek istediğimi?"

Ben böyle yolda gitmeyi bilmeyen bir çocuğun bisikleti olmak istemiyorum. Ama sen çok dikkatlisin. Yolda nasıl yürünüp, karşıya nasıl geçildiğini biliyorsun.

Trafik ışıklarını, işaretleri tanıyorsun. Sen tam benim aradığım çocuksun. dedi.

"Hâla uyuyor musun Murat?"
Sabah olmuş, annesi Murat'ı uyandır-
maya gelmişti.
"Kalk bak, bugün baban seni bisiklet
almaya götürecekmış."
Murat sevinçle yatağından fırlayıp yü-
zünü yıkamaya koştu.
Bisikletine bir an önce kavuşmak için
acele ediyordu.

BU İŞARETLERİ TANIYIH:

Yaya Giremez

Bisiklet Giremez

Sağa Dönülmez

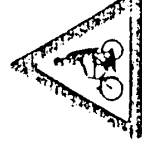
Sola Dönülmez

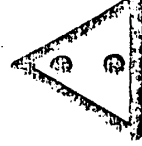
Yaya Geçidi

Okul

Bisiklet Geçebilir

Trafik İşığı

Bisiklet Yolu

Yaya Yolu

Sağa Mecburi Yön

Sola Mecburi Yön

UK - 3

TUST 1

Adi Soyadi:

Dogum yilini biliyor mu?

Cinsiyeti:

E

Tarih

K

Evet

Hayir

Düünceler

Kitabi actiginda parmaklari resimler
ve kelimeler üzerinde hareket etmekte.

Kitap okunduktan sonra kitabi
mirıldanarak okuyormus gibi yapmakta.

Kitapdaki yeni seylere ilgisi vardır

Kelimelerin anlamini sorar.

Kitapta gorunen yaya gecidi ne için
kullaniliyor?

Trafik isiklari ne ise yarar?

Okul isareti ne için kullanilir ?

Hikayedeki olaylar hakkında
tahminde bulunur

Eger Murat karsidan karsiya
gecmeden once sagina soluna
bakmasaydi ne olurdu?

Kirmizi isik yanarken gecmek isteyen
kadina motorsiklet carsaydi ne olurdu?

Hikaye hakkında sorulan sorulara cevap verme.

Murat trafik isiklarini biliyor mu?

Bisiklet ne tur cocukların bisikleti
olmak istiyor?

Murat hangi isikte yaya gecidinden
karsidan karsiya gecti?

Konu disina cikmadan olaylari
ard arda anlatir

Anne babanız size kitap okuyor mu?

Evet

Hayir

BE - 4
TRST 2

Adı Soyadı
Tarih

Temel Renkleri Bilir

Evet

Hayır

Turuncu

Kırmızı

Sarı

Yeşil

Mavi

Kahverengi

İsot

Geometrik Şekilleri Tanır

Daire

Üçgen

Kare

Nispetik Terimlerini Bilir

Büyük

Daha Büyük

Çok

Az

Yer Hissetlerini Bilir

Üstünde

Yanında

İçinde

Karşıları Bilir

Uzun-Kısa

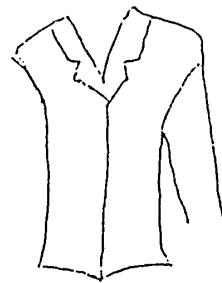
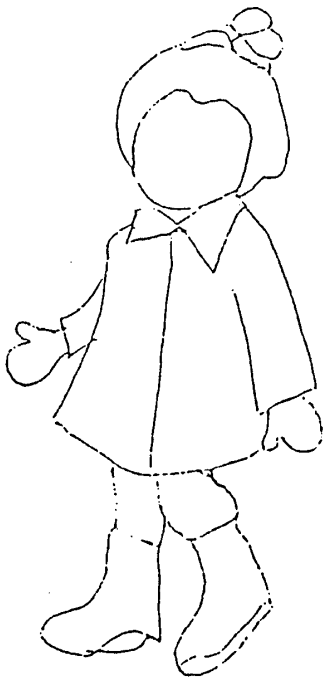
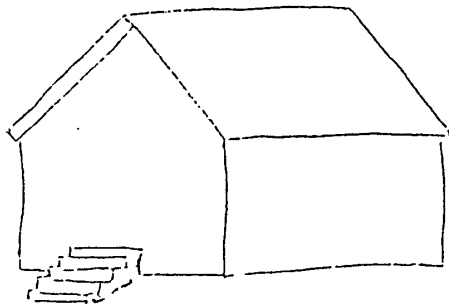
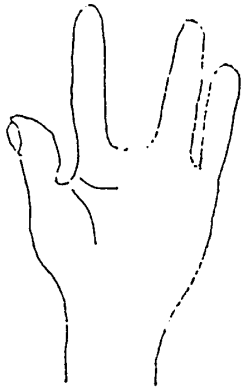
Büyük-Küçük

Sağ Elini Bilir

Sol Elini Bilir

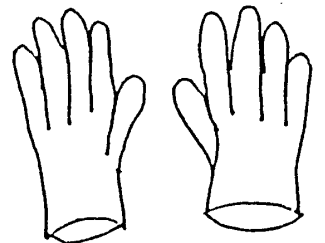
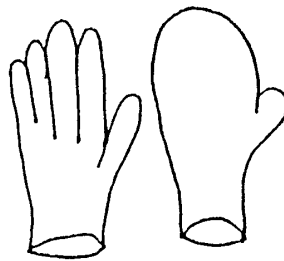
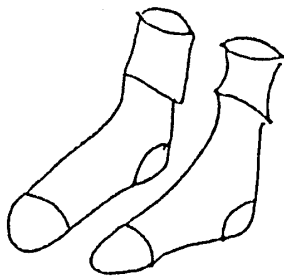
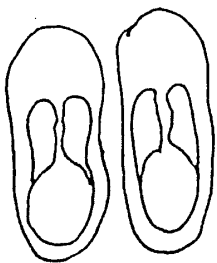
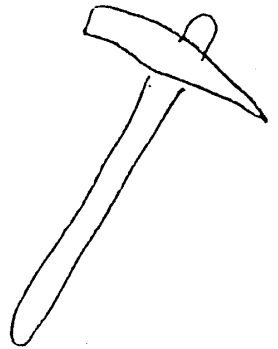
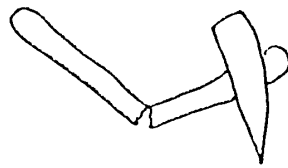
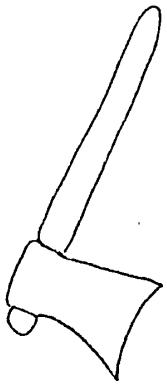
HK - 5

TEST 3

БК - 6

TEST 4

ANNE - BABALARA UYGULANAN ANKET

SAYIN ANNE-BABA

Bu anket okul öncesi dönemde çocukların okumaya ne kadar hazırlıklı olduklarını saptamak amacıyla yapılmaktadır. Size en uygun olan seçeneği işaretlemenizi ve 'DİĞER' şıkına açıklamanızı yapmanızı rica ediyorum. Gösterdiğiniz ilgi ve çabadan dolayı teşekkür ederim.

Fatma KILIÇARSLAN
Hacettepe Üniv.Edb. Fak.
Kütüphanecilik Bölümü
Yüksek Lisans öğrencisi

1-Aileniz kaç kişiden oluşmaktadır?

- a) 3 kişi b) 4 kişi c) 5 kişi d) 6 kişi e) 6 kişiden fazla

2-Eğitim düzeyiniz nedir?

Anne	Baba
a) Okur-yazar değil	a) Okur-yazar değil
b) Okur-yazar	b) Okur-yazar
c) İlkokul mezunu	c) İlkokul mezunu
d) Ortaokul mezunu	d) Ortaokul mezunu
e) Lise mezunu	e) Lise mezunu
f) Yüksekokul mezunu	f) Yüksekokul mezunu
g) Diğer (Açıklayınız)	g) Diğer (Açıklayınız)

3-Mesleğiniz nedir?

Anne

- a) Ev kadını b) İşçi c) İş kadını d) Emekli e) Memur
f) Yüksek memur, yönetici g) İşsiz h) Diğer (Açıklayınız)

Baba

- a) İşçi b) Esnaf c) İş adamı d) Emekli e) Memur
f) Çiftçi g) Yüksek memur, yönetici h) İşsiz i) Diğer (Açıklayınız)

4-Ailenizin aylık geliri ne kadardır?

- a) 10.000.0000'a kadar
b) 11-20.000.000 arasında
c) 21-30.000.000 arasında
d) 31-40.000.000 arasında
e) 40.000.000'dan fazla

5-Ailenize ait bir eviniz var mı?

- a) Evet b) Hayır

6-Sürekli olarak kültürel etkinliklere katılıyormusunuz? Eğer katılıyorsanız bunlar hangileridir?

- a) Görsel etkinlikler (Tiyatro, opera, bale, sinema) b) Konser
c) Sergi d) Konferans e) Diğer (Açıklayınız)

7-Bir yılda ortalama kaç kitap okuyorsunuz?

Anne	Baba
a) Hiç kitap okumam	a) Hiç kitap okumam
b) 1-5 arası kitap	b) 1-5 arası kitap
c) 6-11 arası kitap	c) 6-11 arası kitap
d) 12-20 arası kitap	d) 12-20 arası kitap
e) 21 tane ve daha fazla	e) 21 tane ve daha fazla

8-Evinizde bir kitaplık var mı? (En az 500 kitap veya 6 raf dolusu kitap)

- a) Evet b) Hayır

9-Çocuğunuza ait kitapların sayısı ne kadardır?

- a) Hiç yok b) 1-10 c) 11-20 d) 21-30 e) 31-40
f) 41-50 g) 50'den fazla

10-Çocuğunuza ayda kaç kitap alıyorsunuz?

- a) 1-2 kitap
b) 3-4 kitap
c) 5-6 kitap
d) 6'dan fazla kitap
e) Hiç kitap almıyorum

11-Çocuğunuza en son aldığınız hikaye, masal, vb. kitabın adını yazarmısınız?

.....

12-Çocuğunuza kitap okur musunuz?

- a) Evet b) Hayır

13-Eğer çocuğunuza kitap okuyorsanız en son okuduğunuz kitabın adını yazarmısınız?